

**ETNİK FARKLILIK, KENDİNİ ANLAMLANDIRMA VE GÖÇ: DENİZLİ'YE
DOĞUDAN GÖÇ EDEN KADIN İLE BATIDAN GÖÇ EDEN KADININ KİMLİK VE
CİNSİYET DENEYİMLERİ**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Genel Sosyoloji ve Metodoloji Ana Bilim Dalı

Sosyoloji Bilim Dalı

Evin ARSLAN

Danışman: Doç. Dr. Hasan TÜZEN

Aralık 2012

DENİZLİ

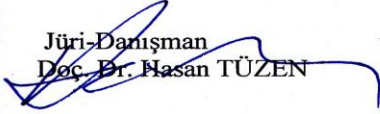
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Sosyoloji Anabilim Dalı, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bilim Dalı öğrencisi Evin ARSLAN tarafından Doç. Dr. Hasan TÜZEN yönetiminde hazırlanan “**Etnik Farklılık, Kendini Anlamlandırma ve Göç: Denizli’ye Doğudan Göç Eden Kadın ile Batıdan Göç Eden Kadının Kimlik ve Cinsiyet Deneyimleri**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 12.27.2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Prof. Dr. Gönül İÇLİ

Jüri-Danışman
Doç. Dr. Hasan TÜZEN

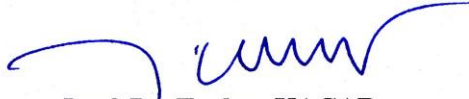

Jüri
Doç. Dr. Fikri GÜL

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 09.10.2013 tarih ve 01../12 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR
Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Evin ARSLAN

ÖNSÖZ

Türkiye’de yaşanan göç sürecinden sonra Doğudan göç ile gelen aileler Batıda kendilerine bir yer bulmaya ve kimliklerini yeni baştan inşa etme sürecine girmiştir. Bu süreç içerisinde ailesi ile birlikte göçe maruz kalan kadınların kendini anlamlandırma ve karşıdaki öteki kadını nasıl tanımladığı üzerine duran bu tez kadınların kendi söylemleri ile nasıl bir ayrışma ya da bütünleşme sürecinde buldukları gözler önüne seriliyor. Metropollerde, baskın etnik gruba mensup Türk kadını ile dışlanan bir etnik grubun üyesi olan Kürt kadını arasında her gün sınırların yeniden çizildiği müzakere alanları olarak bilinmektedir. Bu müzakere alanlarında, göçmen Kürt kadınlarının göçmen Türk kadınlarına göre kimlik ve cinsiyet deneyimlerini ile daha görünür hale getirilmeye çalışılacaktır.

Son olarak çalışmalar sırasında anket yaptığımız ve bize başka katılımcılar bulma noktasında yardım eden bütün katılımcı göçmenlere teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmada ve hayatımın her döneminde daima yanımda olan ve maddi-manevi desteklerini hiç eksik etmeyen annem ve babama minnettarım. Anket çalışmasında ve görüşmelerde bana yardımcı olan yüksek lisans arkadaşım Latife USLU’ya; ayrıca bu çalışmada öneri ve yardımını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Hasan TÜZEN’e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ETNİK FARKLILIK, KENDİNİ ANLAMLANDIRMA VE GÖÇ: DENİZLİ'YE DOĞUDAN GÖÇ EDEN KADIN İLE BATIDAN GÖÇ EDEN KADININ KİMLİK VE CİNSİYET DENEYİMLERİ

Arslan, Evin

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji ABD
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Hasan TÜZEN

Aralık 2012, 137 Sayfa

Sosyo-kültürel bir hareketlilik olarak göç olgusunu ve bir göçmen toplumunun inşasında kadın aktör temelinde değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma Türkiye'de yaşanan göç hareketi ile birlikte birçok göçmen Türkiye'nin iş olanakları yüksek olan metropollerine yerleşmişlerdir. Bu şehirlerarasında Denizli'de bulunmaktadır. Yaşanan göç dalgası ile birlikte Denizli'ye hem Doğudan hem de Batıdan birçok göçmen gelmiştir. Bu çalışmanın amacı ise genel olarak erkeklerden ziyade kadınların göç sürecinden nasıl etkilendiklerini, göçle gelen dışlanmışlık hissini nasıl atlattıklarını, kendilerini yerli ya da diğer göçmen kadınla kıyaslama yollarının ne olduğunu ve kendilerinde eksik gördükleri noktaları nasıl telafi ettiklerini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Tezin iddiası ise; Göçmen Kürt kadınları ile Göçmen Türk kadınlarını "öteki" olarak kılan bu süreç içerisinde, kadınların, etnik kimliğine bağlı kalarak kendini aktif olarak yeniden tanımlamaktadır. Bu amaçla gettolarda yaşayan göçmen 200 kadın ile anket çalışması yapılmış ve 10 tane göçmen Kürt kadını ile 10 tane göçmen Türk kadını ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışma toplumda dezavantajlı konumda olan kadınların önemli bir kesimini oluşturan ve göç yoluyla Denizli kent merkezine yerleşen Doğulu ve Batılı kadınların bir kısmının hayat koşullarını ve hayatı kendi gözlerinden nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmaktadır. Göç süreci bireylerin kültürel şokla karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır. Özellikle Doğulu kadınların çoğunun Türkçeyi bilmemesi, kapalı bir toplum yapısı içerisinde yaşamaları, onların bu yeni durumdan nasıl etkilendiklerini bir problematik haline getirmektedir. Özellikle dil bilmeme ve Doğunun hayat tarzının farklı olması nedeniyle yeni gelinen yerde dilin farklı ve sosyal yaşantının apayrı olduğunu gören göçmen kadını kıyas yoluyla bir sosyalizasyon sürecine girmiş bulunmaktadır. Batıdan göç eden kadının ise böyle bir problemi olmadığı için kente sosyalizasyon süreci daha az zaman almaktadır. Ama dil bilmeme bir kenarda dursun her iki göçmen kadının da daha farklı problemlerle karşılaştıkları gün yüzüne çıkıyor. Bu problemler çerçevesinde kadının "kendisi olma" ve "kendisi gibi davranma" sorunsalı ortaya çıkmaktadır. Tezin amacı bu sosyalizasyon sürecinde göçmen kadının kendini nasıl tanımladığı ve ötekiyle arasındaki farkın ne olarak gördüğünü ayrıca sosyalizasyon sürecinde Batıdan göç eden kadın ile Doğudan göç eden kadının baskı araçları ve kendini tanımlayabilme yetisinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen Kadın, Etnik Farklılık

ABSTRACT

ETNIC DIFFERENCE, SIGNIFICATION HERSELF AND MIGRATION: THE IDENTITY AND SEXUALITY EXPERIENCES OF WOMEN WHO HAVE IMMIGRATED TO DENİZLİ FROM THE EAST AND THE WEST OF TURKEY

Arslan, Evin
M. Sc. Thesis in Sociology
Supervisor: Doç. Dr. Hasan TÜZEN

December 2012, 137 Pages

This study aims to approach women actor in emigration society and emigration which is a socio cultural movement. With the movement of emigration in Turkey, lots of emigrant settled down the big cities which have lots of job opportunities. Denizli is one of them. With the wave of emigration, a lot of emigrants came to Denizli both from the west and east. The aim of this study is to find: the way how emigration effected women, how they beat the feeling of being the other, how they compare themselves with other women who are not emigrants and how they atone their lack. And the claim of this thesis is that: emigrant Turkish women and emigrant Kurdish women re-define themselves and they do it with that they stick to their ethnicity. With this aim, a survey was conducted with 200 women who live in ghettos. And by using half configured interview method, 10 emigrant Turkish women and 10 emigrant Kurdish women were had a talk with. This study shows that the women who moved into the centre of Denizli from each east and west side of the country make up important part of the disadvantaged women in society and it reveals that how they describe life. With emigration, individuals came across with a cultural shock. Especially lots of women from the east don't know Turkish and their living conditions in a closed society make this situation a problem. Before emigration women couldn't use their rights for education and because of this reason, socially, they are not equal with other people. And because of the same reason they couldn't learn Turkish. Because of the fact that they don't know the language and lifestyle difference between the west and the east, women see that the place that they came is socially different. And so they find themselves in a socialization progress. The women who came from the west don't have such a problem so their socialization progress takes less time. Lack of language is a problem but each emigrant women have much different problems, too. Their problems are the lack of being herself and acting like herself. The goal of the thesis: how the emigrant women define herself, how they see the difference between them and the others, what kind of impression are on the women who came from the sides of the country?. And the ability to define herself. In this thesis these problems will be tried to reveal.

Key Words: Migration, Migrant Women, Ethnic Difference

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLO DİZİNİ.....	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN METODU VE YAPILANDIRILMASI

1.1. Çalışmanın Yapılandırılması.....	6
1.1.2. Çalışmanın Konusu.....	6
1.1.3. Alan, Veri Kaynakları, Yer Süre ve Destek.....	7
1.1.4. Çalışmanın Yöntem ve Teknikleri.....	7
1.2. Araştırmanın Metodu.....	8
1.2.1. Kuramsal Çerçeve.....	9
1.2.2. Hipotezler.....	12

İKİNCİ BÖLÜM ETNİK FARKLILIK, GÖÇ VE KADIN DENEYİMİ

2.1. Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımları.....	13
2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımlarında Farklılık Tartışm.....	15
2.1.2. Kültürel Feminizm.....	16
2.2. Etnik Kimlik, Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Göç.....	20
2.2.1. Etnik Kimlik ve Milliyetçilik.....	20
2.2.2. Etnik Kimlik, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet.....	23
2.2.3. Kadın Bakış Açısıyla Milliyetçilik.....	27
2.2.4. Göç, Etnik Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet.....	30
2.2.4.1. Göç Algısı.....	34
2.2.4.2. Göçmen Kimliği.....	36
2.2.4.3. Göçmen Kültürü.....	38
2.2.4.4. Sosyo- Ekonomik Dezavantajlılık.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GÖÇMEN KADININ ÖTEKİLİK ALGILARI

3.1. Göçmen Kürt/ Türk Kadınının Ötekilik Algıları.....	45
---	----

3.1.1. Ötekilik Algıları.....	47
3.1.1.1. Fark Göstergesi Olarak Dil.....	49
3.1.1.2. Birbirini Tanımakla Farkın Ortadan Kalkması.....	55
3.1.1.3. Yoksulluk Ortak Noktamız.....	58
3.2. Göçmen Türk/ Kürt Kadını ve Öteki Olmak.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GÖÇMEN KADINLARIN ÖTEKİLEŞME, FARKLILIK, MİLLİYETÇİLİK VE
GÖÇMEN KADINI İLE TÜRK KADINI ÖRNEĞİ

4.1. Örneklemin Frekans Tabloları.....	63
4.2. Örneklemin Çapraz Tabloları.....	86
SONUÇ.....	120
KAYNAKLAR.....	127
EKLER.....	131

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Kaç yaşındasınız?.....	63
Tablo 2: Eğitim düzeyiniz ne?.....	64
Tablo 3: Medeni durumunuz?.....	64
Tablo 4: Kaç yıldır evlisiniz?.....	65
Tablo 5: Nikah şekliniz nedir?.....	65
Tablo 6: Eşinizle akrabalık durumunuz nedir?.....	66
Tablo 7: Kaç çocuğunuz var?.....	66
Tablo 8: Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?.....	67
Tablo 9: Kaç yıldır çalışıyorsunuz?.....	67
Tablo 10: Eşinizin mesleği nedir?.....	68
Tablo 11: Sosyal güvenceniz için ne söyleyebilirsiniz?.....	68
Tablo 12: Kaç yıldır Denizli' de siziz?.....	69
Tablo 13: Denizli'ye nerden göç ettiniz?.....	69
Tablo 14: Denizli'ye neden göç ettiniz?.....	70
Tablo 15: Günü geldiğinde memlekete geri dönmeyi düşünüyor musunuz?.....	70
Tablo 16: Göç kararının ailede kim aldı?.....	71
Tablo 17: Göç etmeden önce hangi işi yapıyordunuz?.....	71
Tablo 18: Yaptığınız işten memnun musunuz?.....	72
Tablo 19: Kaç yıldır aynı işi yapıyor sunuz?.....	72
Tablo 20: Çalışmama nedeniniz nedir?.....	73
Tablo 21: Denizli de yaşamak nasıl bir duygu?.....	73
Tablo 22: Memleketiniz Denizliler tarafından nasıl karşılanıyor?.....	74
Tablo 23: Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz?.....	74
Tablo 24: Bir ortama girdiğinizde kendiniz gibi davranabiliyor musunuz?.....	75
Tablo 25: Şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor?.....	75
Tablo 26: Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz?.....	76
Tablo 27: Kendiniz için ne söyleyebilirsiniz?.....	76
Tablo 28: Kadın olmak nasıl bir duygu?.....	77
Tablo 29: Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz?.....	77
Tablo 30: Evliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?.....	77
Tablo 31: Eşinize göre kendinizi nerede görüyorsunuz?.....	78
Tablo 32: Çevreden nasıl tanınırsınız?.....	79
Tablo 33: Komşularınıza derdinizi anlatabiliyor musunuz?.....	79
Tablo 34: Kendinize kimi daha yakın buluyorsunuz?.....	79
Tablo 35: Bir kadını en iyi kim anlar?.....	80
Tablo 36: Giyim/kuşamınız için ne söyleyebilirsiniz?.....	80
Tablo 37: Hangi Ortamlarda adetlerinizi yaşatabiliyorsunuz?.....	81

Tablo 38: Şehir merkezine kimlerle gidersiniz?.....	81
Tablo 39: Aile içinde bir şeye karar verirken sizin de görüşünüz alınır mı?.....	82
Tablo 40: Halk eğitim merkezinde tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı?.....	82
Tablo 41: Özel kurslardan tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı?.....	83
Tablo 42: Çocuklarınızın üniversiteye gitmesini ister misiniz?.....	83
Tablo 43: Düzenlenen altın günlerine katılıyor musunuz?.....	84
Tablo 44: Altın günlerinde neler konuşursunuz?.....	84
Tablo 45: Altın günlerinin şimdiye kadar ne faydasını gördünüz?.....	85
Tablo 46: Denizli'ye nereden geldiği ile Denizli'ye nereden göç ettin ilişkisi.....	86
Tablo 47: Denizli'ye nereden geldiği ile göç kararını ailede kimin verdiği ilişkisi.....	87
Tablo 48: Denizli'ye nereden geldiği ile göç etmeden önce hangi işin yapıldığı ilişkisi.....	88
Tablo 49: Denizli'ye nereden geldiği ile yaptı işten memnuniyetlik ilişkisi.....	89
Tablo 50: Denizli'ye nereden geldiği ile kaç yıldır aynı işi yapma ilişkisi.....	90
Tablo 51: Denizli'ye nereden geldiği ile herhangi bir işte çalışmama ilişkisi.....	91
Tablo 52: Denizli'ye nereden geldiği ile Denizli'de yaşamak nasıl bir duygu olduğu ilişkisi.....	93
Tablo 53: Denizli'ye nereden geldiği ile memleketinin Denizlililer tarafından nasıl karşılandığı ilişkisi.....	94
Tablo 54: Denizli'ye nereden geldiniz ile Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz ilişkisi.....	95
Tablo 55: Denizli'ye nereden geldiniz ile bir ortama girdiğinde kendisi gibi davranma ilişkisi.....	96
Tablo 56: Denizli'ye nereden geldiği ile şivenin çevreden nasıl karşılandığı arasındaki ilişki.....	97
Tablo 57: Denizli'ye nereden geldiği ile kendisini Türkçe ifade edebilme ilişkisi.....	98
Tablo 58: Denizli'ye nereden geldiği ile kendisi için ne söylendiği ilişkisi.....	99
Tablo 59: Denizli'ye nereden geldiği ile kadın olmak nasıl bir duygudur ilişkisi.....	100
Tablo 60: Denizli'ye nereden geldiği ile hedeflerin gerçekleşme ilişkisi.....	102
Tablo 61: Denizli'ye nereden geldiği ile evliliğin değerlendirme ilişkisi.....	103
Tablo 62: Denizli'ye nereden geldiği ile eşine göre kendini nerede görüyorsun ilişkisi.....	104
Tablo 63: Denizli'ye nereden geldiği ile çevreden nasıl bilinilir ilişkisi.....	105
Tablo 64: Denizli'ye nereden geldiği ile komşularının derdini dinleme ilişkisi.....	106
Tablo 65: Denizli'ye nereden geldiği ile kimi daha yakın bulduğu ilişkisi.....	107
Tablo 66: Denizli'ye nereden geldiği ile bir kadını en iyi kim anlar ilişkisi.....	108
Tablo 67: Denizli'ye nereden geldiği ile giyim kuşam için ne söylendiği ilişkisi.....	109
Tablo 68: Denizli'ye nereden geldiği ile göçmenlerin hangi ortamlarda adetlerini yaşatabildiği ilişkisi.....	110
Tablo 69: Denizli'ye nereden geldiği ile şehir merkezine kimlerle gidildiği ilişkisi.....	111

Tablo 70: Denizli'ye nereden gelindiği ile aile içindeki kararlara katılma ilişkisi.....	112
Tablo 71: Denizli'ye nereden gelindiği ile Halk eğitim kursuna katılma ilişkisi.....	113
Tablo 71: Denizli'ye nereden gelindiği ile özel kurslara katılma ilişkisi.....	114
Tablo 72: Denizli'ye nereden gelindiği ile göçmenlerin çocuklarını üniversiteye gönderme istenci ilişkisi.....	115
Tablo 73: Denizli'ye nereden gelindiği ile düzenlenen altın günlerine katılma ilişkisi.....	116
Tablo 74: Denizli'ye nereden gelindiği ile altın günlerin konuşulanlar ilişkisi.....	117
Tablo 75: Denizli'ye nereden gelindiği ile altın günlerinin faydası ilişkisi.....	118

GİRİŞ

Türkiye’de başlayan göç hareketinden sonra birçok Kürt Batıya göç etmiştir. Bu şehirlerin başlarından birini de Denizli oluşturmaktadır. Başlangıçta özellikle erkeklerin karar verdiği ve ekonomik belirlenimli demografik bir hareket olan bu göç sürecinin önemli bir özelliği de bir göçmen Kürt toplumunun oluşumu ile sonuçlanacak şekilde göç tecrübesini sosyokültürel bir süreç haline getirecek kolektif karakteridir. Nitekim Doğudan yola çıkan göçmenler Denizli’nin Esentepe, ve Yeşilyurt mahallelerine yerleşmişlerdir. Denizli de yoğunluklu olarak inşaat sektöründe çalışmaya başlayan göçmenler; birlikte ya da farklı zamanlarda göç ettikleri hemşerilerinin buldukları mahallelere yerleşmişlerdir. Bunun yanı sıra Denizli doğudan göç aldığı kadar çevre illerinden de göç aldı. Gerek gelişen sanayisi gerekse iş gücü açığı sebebiyle göç alan Denizli şehri kozmopolit bir toplumsal yapıya sahip olmuştur. Yaptığımız gözlemler çerçevesinde Denizli kentine doğudan göç eden ailelerin reisleri genelde inşaat sektöründe çalışırken; Batıdan göç eden aileler genelde fabrikalarda kadın ve erkek işçi olarak çalışmaktadır. Bu saatten sonra ailesi ile birlikte göçe maruz kalan kadın yeni geldiği şehrin sosyal yapısına ayak uydurmak zorunda kalır ve kendisi gibi olmayan diğer kadınla arasındaki farkları bulmaya çalışır. Göçmen Kürt/Türk kadını, kentte gün içinde kendi etnik grubunun dışındaki gruplarla ilişkiye geçer ve “kimi zaman adı, dili, dış görünüşü veya tavırlarındaki farklılıklardan dolayı önyargı ya da ayrımcılığa maruz kalır” (Guinipa ve Guinipa, 1998).

Sosyo-kültürel bir hareketlilik olarak göç olgusunu ve bir göçmen toplumunun inşasında kadın aktör temelinde değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma nitel bir araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup katılımlı gözlem, derinlemesine görüşmeler ve anket çalışması ile toplanan verilere dayandırılacaktır. Çalışmanın amacı ise genel olarak kadınların göç sürecinden nasıl etkilendiklerini, onların anlatılarından yola çıkarak ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Aynı süreci yasayan kadın ve erkeklerin farklı deneyimlere ve algılamalara sahip olacağı savından yola çıkılarak oluşturulan bu çalışma, kadınların kendilerini ve göç sürecini net olarak ifade edebilmeleri amacıyla, bire bir görüşmeler doğrultusunda sürdürülecektir. Göç sürecini yaşayan az sayıda kadının göçle bağlantılı

tecrübelerinden oluşan bu çalışmada söz konusu kadınların tarih sahnesinde görünür hale gelmeleri sağlanmaya çalışılacaktır. Çünkü tüm sosyal bilimlerde erkeklere ait deneyimlerin genelleştirilmesi toplumsal ve tarihsel süreçlerde kadınların görünmezliğine neden olmaktadır. Harding'in de belirttiği gibi, "eleştirmenler, geleneksel sosyal bilimin çözümlemelerine, sadece erkek deneyimlerini esas alarak başlamaktadır. Yani sosyal bilim, yalnızca erkeklere -ki bunlar beyaz, Batılı, burjuva erkeklerdir- özgü sosyal deneyimlerin sorun olarak kabul edildiği sosyal yaşanmışlıklarla ilgili sorular sorar. Öte yandan, kadın edimlerinden kaynaklı, açıklığa kavuşturulması gereken pek çok olay vardır." (1996: 39). Ancak burada kadın ve erkek diye iki farklı ve sabit kategoriden bahsedilmemektedir. Çünkü her ikisi de kendi içlerinde etnik, dinsel, kültürel ve sınıfsal temelde farklılaşmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma toplumda dezavantajlı konumda olan kadınların önemli bir kesimini oluşturan ve göç yoluyla Denizli kent merkezine yerleşen Doğulu ve Batılı kadınların bir kesiminin sesini duyurmayı amaçlamaktadır.

Göç süreci, bireylerin kültürel şokla karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır. Özellikle Doğulu kadınların çoğunun Türkçeyi bilmemesi, kapalı bir aile yapısı içerisinde yaşamaları, onların göç sürecinden nasıl etkilendiklerini bir problematik haline getirmektedir. Göç öncesinde eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan kadınlar, sosyal ve kültürel olarak oldukça geri kalmışlardır. Bunun yanı sıra aynı sebepten dolayı Türkçeyi de öğrenememişlerdir. Sağlık olanaklarının yeterli olmaması ve geleneksel değerlerin hâkim olması nedeniyle kadınlar çok sayıda çocuk sahibi olmaktadır. Bu durum da var olan yoksulluğun giderek artmasına neden olmaktadır. Kapalı bir aile yapısı içinde, belli rolleri yerine getirerek yaşayan bu kadınlar üretimden tüketime, boş zamanları değerlendirmeden çocuk doğurmaya kadar her alanda modern öncesi bir hayatı sürmektedirler. Yine aynı şekilde kontrolsüz bir biçimde ve oldukça hızlı artan nüfus olgusunun yol açtığı beslenme, sağlık ve eğitim olanaklarındaki yetersizlikler ile birlikte azalan gelir düzeyi ve yoksulluk da en çok kadınlar ve çocukları etkilemektedir. Göç öncesi yaşadıkları yerlerde yukarıda sayılan çok sayıda sorunla baş etmek zorunda kalan kadınlar, göç ettikleri yeni yerlerde de benzer sorunları yaşamanın yanı sıra daha pek çok yeni sorunla karşılaşmaktadırlar. Özellikle dil bilmeme ve Doğunun hayat tarzının farklı olması nedeniyle yeni gelinen yerde dilin farklı ve sosyal yaşantının apayrı olduğunu gören

göçmen kadını kıyas yoluyla bir sosyalizasyon sürecine girmiş bulunmaktadır. Tezin amacı bu sosyalizasyon sürecinde göçmen kadının kendini nasıl tanımladığı ve ötekiyle arasındaki farkın ne olarak gördüğünü ayrıca sosyalizasyon sürecinde Batıdan göç eden kadın ile Doğudan göç eden kadının kendini tanımlayabilme yetisinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Pek çok çalışmada belirtildiği gibi göçmen kişi sosyalleşme evresinde göç ettiği yere ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu çalışmada konu Doğudan göç eden kadın ile Batıdan göç eden kadının Denizli'nin sosyal yapısı içerisinde kendine nasıl bir yer edindiği sorunu ele alınacaktır. Doğudan göç eden kişinin geldiği yerin toplumsal yapısında birey önce toprağa sonra ağa/ağa başına ve topluluk ruhuna ve bunun bir uzantısı olarak da politik mekanizma ile sarıp sarmalanmıştır. Bunların hepsinden öte konu kadın olunca otorite dağılımı bir kat daha yükselip aile içinde kocaya bağlı kalmak zorunda kalan Doğu kadını bu mekanizmalar içerisinde kendine bir anlam vermeye çalışmaktadır. Buna karşın, batının özgüveni ve yetkeci kişiliği önceleyen bir kültürel birikim temelinde filizlenmiştir. Bu noktada Batı kadını ise kendine daha çok özgüven yüklemiş ve kişiliğini ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Ve günü gelip göçe maruz kalan iki kadın profilinin yeni geldiği kentte kendini anlamlandırma çabası da farklı olmuştur. Batı kadınında bulunan özgüven Doğu kadınında toplumsal olgulardan dolayı bulunmamaktadır. Özellikle dil bilmemesi ve yeni geldiği mekânda dışarıya karşı derdini anlatamaması Doğudan göçle gelen kadın Batıdan göçle gelen kadına nazaran Denizli toplumsal yaşamının bireyci yapısına uyum sağlama yeti ve becerisi dikkate değer ölçüde güçleştirecektir.

Milliyetçiliğin, Kürt kadını ve Türk kadını arasındaki ilişkiyi belirleyen en kritik boyutlardan biri olduğunu ve - Aksu Bora'ya göre - Kürt sorununun, yalnız Kürt kadını için değil aynı zamanda Türk kadını için de ciddi bir ayrışma noktası (görüşmeden aktaran Yüksel, 2003: 56) olduğunu hatırlamak gerekir. Bu noktada milliyetçiliğin kadın sorunu hakkında çok da derine inemediğini yani iki kadın tipini de birbirinden çok fazla ayırtmadığını görüyoruz. Buna örnek olarak Yuval-Davis şöyle der: “Kadınlar çoğunlukla topluluğun ve topluluk sınırlarının kültürel sembolleri olarak, topluluğun “şerefi” nin taşıyıcısı olarak ve topluluk kültürünün nesiller arası yeniden üreticileri olarak kurulurlar.” (Yuval - Davis, 2003: 92). Enloe ise, milliyetçi hareketlerin genellikle

kadınların değil, erkeklerin deneyimlerine dayandığını gösterir: “Milliyetçilik tipik olarak erkekleştirilmiş hafızadan ve erkekleştirilmiş umutlardan doğmuştur” (1995: 44).

Metropoller, baskın etnik gruba mensup Türk kadını ile dışlanan bir etnik grubun üyesi olan Kürt kadını arasında her gün sınırların yeniden çizildiği müzakere alanlarıdır. Bu müzakere alanlarında, göçmen Kürt kadınlarının göçmen Türk kadınlarına göre kimlik ve cinsiyet deneyimleri tezin konusudur.

Tezin amacı ise, Kürt kadın deneyiminin Türk kadın deneyiminden farkını ortaya koyarak göçmen Kürt Kadın kimliğini analiz etmektir. Bu amaçla derinlemesine görüşmelerde şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Göç size ne ifade ediyor? / Bir kadın gözünden göçün ifadesi ne?
- 2) Bir göçmen kadın olarak en büyük problemin nedir?
- 3) Göçün sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 4) Diğer göçmen kadınlardan farkının ne olduğunu düşünüyorsunuz?
- 5) Kürt/ Türk kimliğinin sana ne gibi dezavantajlar yarattı?

Çalışmanın iddiası: Kürt kadınlarının dışlanmış olduğu düşünülen bu göç süreci içerisinde, Kürt kadını, kendine hareket alanı açmakta ve etnik kimliğine bağlı kalarak kendini aktif olarak yeniden tanımlamaktadır. Bu amaçla da Denizli’de kenar mahallelerde yaşayan göçmen on Kürt kadını ile göçmen on Türk kadını arasında yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket çalışması yapılmış ve SPSS programı ile bir takım analizler yapılmıştır. Bu anket çalışması 100 göçmen Kürt kadını ile 100 göçmen Türk kadını arasında yapılmıştır.

Ancak bu konuda yapılacak olan bir çalışmanın kimi sınırlılıkları olduğu da açıktır:

- 1) Niteliksel bir yöntem olan derinlemesine görüşme ve anket çalışmasının kullanılması nedeniyle küçük bir grupla çalışılmıştır. Görüşmelerden elde edilen sonuçların genellenemeyeceği, sadece göçmen Kürt kadın ile Türk kadını ötekileşmiş kimliğini anlamamıza katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- 2) Denizli’de yaşamakta olan göçmen Kürt kadınları ve göçmen Türk kadınları arasından seçilerek oluşturulan göreceli olarak küçük bir grup katılımcıdan oluştuğu

için, bütünüyle Denizli'deki göçmen kadınlar evrenini temsil eden bir örneklem oluşturmamaktır; araştırmanın böyle bir iddiası yoktur.

- 3) Tezde kadınlar arası fark ve Kürt/ Türk kadınının ötekiliğinin incelenmesi etnik kimlik ve toplumsal cinsiyetle sınırlı tutulmuş, sınıf incelemesi ise tezin dışında bırakılmıştır

Giriş bölümünden sonra, “çalışmanın konusu” “çalışmanın amacı” “Alan, veri kaynakları, yer-süre destek”, “çalışmanın yöntem ve teknikleri”, “ Araştırmanın metodu”, “ Kuramsal çerçeve” ve “Hipotezler” açıklanmaya çalışılmıştır. Böylece tezimizin daha iyi anlaşılır hale gelmesi amaçlanmıştır. “Etnik Farklılık, Göç ve Kadın Deneyimi” adlı birinci bölümde, “Toplumsal cinsiyet yaklaşımları”, “Toplumsal cinsiyet yaklaşımında farklılık tartışmaları” ve “Kültürel feminizm” incelenecektir. Göçmen Kürt kadını ile Göçmen Türk kadını arasındaki ilişki kültürel feminizm teorisiyle kavramsal bir çerçeve oluşturulacaktır. Bu bölümde, ikinci olarak, Kürt kadını ve Türk kadını arasındaki farkların tarihi sosyal arka planı resmedilecektir. Bu bölüm, “Etnik kimlik ve milliyetçilik; etnik kimlik, milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet”, “Türkiye’de milliyetçilik”, “Türk kadınları ve Kürt kadınları”, “Göç etnik kimlik ve toplumsal cinsiyet”, bunun alt başlıkları olarak “Göç algısı”, “Göçmen kimliği”, “Göçmen kültürü ve sosyo-ekonomik dezavantajlık” başlıkları altında analiz edilecektir. Üçüncü bölümde ise “Göçmen kadının ötekilik algıları” başlığı altında “Ötekilik algıları” başlığı ile “Farkın göstergesi olarak dil” ile “Birbirini tanımakla farkın ortadan kalkması” ve “Yoksulluk ortak noktamız” başlıkları ile incelendikten sonra “Göçmen Kürt/ Türk kadını ve öteki olmak” başlığı ile incelenecektir. Son bölümde ise, bulguların tartışılması başlığı ile örneklemimiz olan göçmen kadınlarla yapılan görüşmelerin SPSS programı ile ortaya çıkan frekans tabloları ve çapraz tablolar ile tablo yorumları incelenecektir.

Sonuç bölümünde ise, göçmen Kürt kadın deneyiminin göçmen Türk kadın deneyiminden farkı ifade edilecek ve çalışmanın iddiasına ulaşip ulaşmadığı tartışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODU VE YAPILANDIRILMASI

1.1.Çalışmanın Yapılandırılması

Bu çalışmanın konusunda farklı kadın kimlikleri arasında göçmen doğu kadınının ve göçmen batı kadınının yaşadığı toplumsal cinsiyet sorunları ve bu sorunlar çerçevesinde göç kadınının kültürel bağlılık ve gündelik hayatın temelini oluşturan ana kabulleri, kendi hayat tarzlarını ve diğerleriyle iletişim kurmanın ve birlikte yaşayabilmenin temeli olarak sağ duysal bilgileri inşa etmekte kullandıkları “tipleştirmeleri” ortaya çıkarmaya çalışırken bunu yanı sıra göç eden kadınların kendileri ile diğer göç kadını arasındaki ayrımın ne gibi bir kültürel şoka neden olduğu ve bu kültürel şok ile birlikte doğulu göçmen kadının hem kendini hem de öteki olan batılı göçmen kadın profilini yaşam deneyimleri çerçevesinde nasıl kabul ettiği ortaya konmaya çalışılacaktır.

1.1.2. Çalışmanın Amacı

Sosyokültürel bir hareketlilik olarak göç olgusunu ve bir göçmen toplumunun inşasında kadın aktör temelinde değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma nitel bir araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup katılımlı gözlem, derinlemesine görüşmeler ve anket çalışması ile toplanan verilere dayandırılacaktır. Çalışmanın amacı ise genel olarak kadınların göç sürecinden nasıl etkilendiklerini, onların anlatılarından yola çıkarak ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Aynı süreci yaşayan kadın ve erkeklerin farklı deneyimlere ve algılamalara sahip olacağı savından yola çıkılarak oluşturulan bu çalışma, kadınların kendilerini ve göç sürecini net olarak ifade edebilmeleri amacıyla, bire bir görüşmeler doğrultusunda sürdürülecektir. Göç sürecini yaşayan az sayıda kadının göçle bağlantılı tecrübelerinden oluşan bu çalışmada söz konusu kadınların tarih sahnesinde görünür hale gelmeleri sağlanmaya çalışılacaktır. Çünkü tüm sosyal bilimlerde erkeklere ait deneyimlerin genelleştirilmesi toplumsal ve tarihsel süreçlerde kadınların görünmezliğine neden olmaktadır. Ancak burada kadın ve erkek diye iki farklı ve sabit kategoriden bahsedilmemektedir. Çünkü her ikisi de kendi içlerinde etnik, dinsel, kültürel ve sınıfsal

temelde farklılaşmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma toplumda dezavantajlı konumda olan kadınların önemli bir kesimini oluşturan ve göç yoluyla Denizli kent merkezine yerleşen Doğulu ve Batılı kadınların bir kesiminin sesini duyurmayı amaçlamaktadır.

Göç süreci bireylerin kültürel şokla karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır. Özellikle Doğulu kadınların çoğunun Türkçeyi bilmemesi, kapalı bir aile yapısı içerisinde yaşamaları, onların bu yeni durumdan nasıl etkilendiklerini bir problematik haline getirmektedir.

1.1.3. Alan, Veri Kaynakları, Yer-Süre ve Destek

Çalışmanın evreni Denizli iline Doğudan ve Batıdan göçle gelen kadınları oluşturmaktadır. Göçmen kadın genelde aile reisine bağlı olarak onun istemi doğrultusunda göçe tabi olan kesimi oluşturmaktadır. Bu noktada kentin çeperlerinde bulunan yerleşim alanlarına ailece yerleşmelerinden dolayı örneklem evreni oluşturulup ilk görüşme ile birlikte kartopu taktığı ile diğer bireylere ulaşılmaya çalışılacaktır. 20 kişi ile derinlemesine görüşme yapılarak bu çalışma teorik olarak desteklenmiştir. Çalışmanın evreni Denizli iline Doğudan ve Batıdan göçle gelen kadın göçmenler oluşturmaktadır. Bu araştırmada Denizli'ye göçle gelen ailelerin yerleştikleri yerler belirlenip araştırma evreni oluşturulduktan sonra 200 kişilik anket çalışması uygulanmış; bu çalışmanın yapılabilmesi için belediye tarafından göçmenlerin buldukları mahallelerin haritaları toplanıp ve toplanan haritalarla mahalle muhtarları ile göçmenlerin oturdukları yerler tespit edilmiştir.

1.1.4. Çalışmanın Yöntem ve Teknikleri

Göç; dünü, bugünü ve geleceği olan, neden ve sonuçlara sahip, zaman ve mekân unsurlarını da içinde barındıran bir süreç olarak incelenmiştir. Göç süreci bireylerin uyum sorunlarıyla karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır. Bu gruba özellikle yaşlılar kadınlar ve çocuklar girmektedir. Büyük zorluklarla daha iyi bir yaşam şansına ulaşmak için göç ettikleri bölgeye uyum süreci genelde sancılı geçmektedir. Çünkü alıştıkları hayatı yaşamaya devam etmek isteyen bu kadınlar kendilerini zorlayan değişimlere çoğu zaman ayak uyduramamaktadırlar. Okuma-yazmanın yanı sıra dil bilmiyor olmaları kent yaşamında kendilerine büyük zorluklar çıkarmaktadır. Göç edilen bu yerlerde hem ekonomik hem de sosyal olarak bambaşka bir bilgi gerekmektedir. Türkçeyi bilmemesi,

kapalı bir aile yapısı içerisinde yaşamaları, onların bu yeni durumdan nasıl etkilendiklerini bir travmatik haline getirmektedir. Göç öncesinde eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan kadınlar, sosyal ve kültürel olarak oldukça yoksun kalmışlardır. Bunun yanı sıra aynı sebepten dolayı Türkçeyi de öğrenememişlerdir. Sağlık olanaklarının yeterli olmaması ve geleneksel değerlerin hâkim olması nedeniyle kadınlar çok sayıda çocuk sahibi olmaktadır. Bu durum da var olan yoksulluğun giderek artmasına neden olmaktadır. Karşılaşılan şok ile göçmen kadının zaman içinde kentsel uyum gösterdiği ve Dil sorununun nispeten aşıldığı dönemlerde kadınlar hizmet sektöründe çalışmaya başlamış ve mesleki eğitime yönelmiştir.

1.2. Araştırma Metodu

Bu araştırmanın metodolojisi feminizm teorisine bağlı kültürel feminizme göre yapılmıştır. Bu noktadan yola çıkarak “Feminizm” sözcüğü Fransızca’ya 1837’den sonra girdi. Robert sözcüğü, bu sözcüğü, “ kadınların toplum içindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören bir doktrin “ olarak tanımlamaktadır. Ancak düşünceyi eylemden ayırmak olanaksızdır. Kavramın Fransa’da oluşturulduğu günden bu yana, kadınların toplum içindeki rolü ve haklarını genişletmek üzere bir dizi eyleme de girişildi. Bunun için, feminizmin tanımı, yalnız öğretiyi değil, eylemleri de içermek zorundadır. (Michel,1993;9) Kadınlar çağlar boyunca içinde yaşadıkları durumu, incelemek, örtük biçimde, bu durumun değerlendirilmesine olanak verecek bir ölçüt bulma sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu ölçüt, daha eski bir dönemde kadınların içinde buldukları duruma, belirli bir sosyal sınıf ya da bir toplumun yaşam koşullarına, ya da en basitten, öteki cinsiyet grubunun, erkeklerin durumlarına göre oluşturabilir. Kadınların durumunun kötüye gittiği ya da erkeklerinkinden aşağı olduğu ancak böyle bir ölçüte göre yapılacak karşılaştırmalardan sonra söylenebilir. (Michel,1993;10)

Buradan hareketle 2012 yılının mayısında çalışmanın sürdürülebilmesi için gerekli koşullar sağlanmış; yapılan gözlem sonucunda göçmen kadınlar üzerinde uygulamalı araştırma yapılmasına karar verilmiştir. “Göçmen kadın” evreninden (200 kadın) “basit rasgele örnekleme yöntemi”nden yararlanılarak, 0,05 güvenirlilik düzeyi (d) ile 200 göçmen kadından oluşan “örneklem bütünlüğüne” ulaşılmıştır. Hipotezlerin, çalışmanın kuramsal modelini oluşturan Inkeles’in bireysel modernleşme yaklaşımındaki yeni deneyimlere ve

farklı düşüncelere açıklık, zamanı verimli kullanma ve çevredeki gelişmelere duyarlılık birleşenleri ile uyumuna özen gösterilmiştir. Böylece çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesi ile ilişkili olduğu kadar hipotezleri ile de ilişkili olan anket soruları oluşturulmuştur. Bu aşamadan sonra göçmen kadınlara anket uygulamak üzere yine mayıs ayında tekrar sahaya gidilmiştir. Daha önceden belirlenmiş olan örnekleme anket uygulanmış, gözlem ve görüşmeler yapılmıştır.

Sahadan elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak bulgulara dönüştürülmüştür. Verilerin bulgulara dönüştürülmesinde hipotezlerin bağımsız değişkeni ile bağımlı değişkenleri arasındaki ilişkiyi ön plana çıkaracak çapraz tablolar oluşturulmuştur. Böylelikle kadınların kendilerini ve diğer göçmen kadını nasıl algıladığıyla ilgili kategorilerine uygun çapraz tablolar elde edilmiştir. Temmuz 2012'ye kadar bulguların kısa özetini içeren genel değerlendirme bölümü oluşturulmuştur. Daha önceden toplanmış kaynaklar ve bulgular göz önünde bulundurularak, çalışmanın kavramsal çerçevesi olgunlaştırılmıştır. Böylece 2012 yılının mayıs ayında başlayan çalışma 2012 kasım sonunda tamamlanmıştır.

1.2.1. Kuramsal Çerçeve

Teoriye dayanan araştırmalar “tümevarım”, “tümdengelim”, “bulguların değerlendirilmesi” ve “geri bildirim” olmak üzere dört aşamadan oluşur. Özel gözlem, örnek ve araştırma bulgularından genel bilgilere ve ilkelere ulaşma aşaması olarak nitelendirilen tümevarım aşamasının özelliği, “teori üretimine” ne olanak tanınmasıdır. Tümevarım, özelden genele gitme yöntemi olmasına karşın; tümdengelim, genel bir teoriden özel örneklere ulaşma yöntemidir. Tümevarım ve tümdengelim aşamaları birlikte değerlendirildiğinde, teorilerin bir kısmının verilerden, diğer kısmının da spekülatif düşüncelerden oluştuğu ortaya çıkar. Teoriye dayanan araştırmaların önemli bir özelliği de, hipotez sınamayı gerekli kılmasıdır. Hipotez sınama, büyük ölçüde araştırmada kullanılan teorinin bileşenlerinin iyi tanımlanmasına ve sınırlılıklarının belirlenmesine bağlıdır. Kullanılan teori ve sınanan hipotezlerin kabul görmesinin teorinin bileşenlerinin açık, anlaşılır olması ile yakından ilişkili olması, geri dönüşlü olarak teorinin sınırlılıklarının da belirginleşmesi anlamına gelir. Böylece hipotezin bileşenler arasındaki bağlantıyı ortaya koyan ön deyimlerden oluştuğu öne sürülebilir. Teorinin bileşenlerine göre oluşturulmuş bir

hipotez, aynı zamanda araştırmanın teorik ve uygulamalı kısımları arasındaki kopukluğu mümkün olduğu kadar azaltır. Elde edilen verilerin teoriyi doğrularayp doğrulamadığı, ancak hipotezin sınanması ile anlaşılabilir. Teoriye dayanan araştırmanın son aşaması, geri bildirimdir. Hipotezlerin sınanmasıyla ortaya çıkan bulgular, teorinin değerlendirilmesini gerekli kılar. Hipotezlerin sınanması araştırmada kullanılan teorinin doğrulanıp doğrulanamadığını ortaya koyar. Teori doğrulanırsa güvenilir geğerliliği artar; doğrulanmazsa araştırma bulguları doğrultusunda teorinin bileşenlerinin yeniden gözden geğirilmesi gerekir. Teorinin bileşenlerinin yeniden ele alınması, öte yandan konu ile ilgili sonradan tasarlanacak araştırmaların temel hareket noktasını oluşturur.

Bu tezin nicel araştırma yöntemi çerçevesinde feminist teorinin alt bileşeni olan kültürel feminizm kuramı kullanılmıştır. Doğudan göç eden kadın ile Batıdan göç eden kadının kendini tanımlayabilmesi, kimlik ve cinsiyet deneyimleri karşılaştırılmalı olarak bu kuramlar bileşkesinde somutlandırılacaktır. Kültürel feminizm kadının kadın konumunda siyasal bir değişimden ziyade geniş bir toplumsal ve kültürel dönüşümü hedefleyen düşünceler olarak nitelendirilir. Kadınların eşitliğine ilişkin alternatif bir yaklaşım olarak kültürel feminizm kadınların fiziksel, biyolojik ve sosyal olarak farklılıklarının benimsenmesine dayanır. Kültürel feminizm eleştirel bakışın ve kendini geliştirmenin önemini yadsımamakla birlikte yaşamın sezgisel ve kollektif yönü üzerinde durur. Kadınlar ve erkekler arasında kabul edilen farklılıklara dayanan kültürel feminizm kadınların fiziksel ve psikolojik farklılıkları üzerine odaklanır. Dolayısıyla kültürel feminizmin siyasi bir amacı yoktur.(Yüksel, 2003:88) Kültürel feminist gelenek, liberal geleneğin kadın hakları ile ilgili yasal hamlesinden daha ileri giderek, daha geniş bir kültürel rol dönüşümü amaçlar (Donovan, 2001: 69)

Kültürel feministler salt siyasal kazanımlara odaklanmaktansa daha geniş bir kültürel dönüşümün peşinde ilerler. Bunlar eleştirel düşünme, eğitime önem verme ve kendini geliştirmenin önemini kabullenirler ama bununla birlikte hayatın akıl dışı, sezgisel ve genellikle kollektif yönü üzerinde dururlar. Liberal feministlerin aksine kadınlarla erkekler arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine genellikle kadınlık niteliklerinin kişisel kuvvet gurur ve kamusal yenileme kaynağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde durular.(Sevim,2005:61)

Kültürel feminizm, kadının bir nesne olarak algılanmasını, özel alanla sınırlı kalmasını, erkeğin kadın üzerindeki baskısı ve buna ilişkin kadına yönelik tanımlamaları red eder. Kadın ve erkeğe ilişkin belirlemelerin toplumsal süreç içinde oluştuğunu kabul ederler ve bu nedenle toplumsal cinsiyete özgü kalıp ve kodları değişmesini önerirler.

Aydınlanmacı liberal teorinin akılcı ve yasal önermelerin dışına taşan, siyasal değişime odaklanmaktansa daha geniş bir kültürel dönüşümü hedefleyen feministlerin ürettiği kuramlar bu guruba girer. Bu noktada tez de oluşturulacak genel savımız siyasal zeminden ve politik kaygılardan uzak göçmen kadının kültürel değişim içerisinde kendini ve dışardaki diğer göçmen kadını nasıl anlamlandırdığı ve bunu değişmek zorunda bırakıldığı kültürü içerisinde nasıl değerlendireceği açıklanmaya çalışılacaktır.

Kültürel feministler liberal feministlerden devrıldıkları eleştirisel düşünme ve kendini geliştirmenin önemini kabul etmekle beraber hayatın akıl dışı, sezgisel ve genellikle kolektif yönü üzerinde durur. Bu noktada göçmen iki kadın profilinde yeni şehir hayatı içerisinde kendini geliştirmek ve onun için yeni olan düzene ayak uydurabilmek için kendini nasıl geliştirdiği üzerinde durulacaktır. Ama sorun kadının kendini nasıl geliştireceğine karar verme sorunudur. Çünkü ele aldığımız iki kadın tipolojisinde doğudan göç eden kadın yeni düzene ayak uydurabilmek için ilk önce Türkçeyi iyi kullanabilmesi lazımken Batılı göçmen kadının böyle bir derdi yoktur ve diğer göçmen kadından bir adım önde başlamıştır kendini geliştirmeye. Bu noktada her iki kadının da şehrin içinde bulunduğu toplumsal örgütleri kullanabilme ve kendi gelişimi için neler yapabildiğine bir göz atılacaktır. Bu aşamada hem dil sorunu hem de yaşanılmamış kültür ve yaşamışlıklar ön plana çıkarken iki kadın arasındaki büyük farkları ortaya çıkaracaktır.

Kadınlarla erkeklerin benzerliklerini vurgulamak yerine genellikle kadınlık niteliklerinin kişisel kuvvet, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde dururlar. Bu tezde erkeklik ve erkek olma kavramları ele alınmayacak ve kadınlar kendi kişisel kuvvetleri ve kamusal alanda yer edinebilme başarıları ile ilgilenilecektir. Birçok göçmen kadın ailesinin daha iyi geçinebilmesi için işçi ya da kamu görevlisi olarak çalışmaktadır. Bu aşamada dışarı açılan kadının, kadın olarak neleri daha

iyi başardığı ortaya konulacaktır.

Kültürel feminist teoriyi besleyen anaerkil bakıştır. Bu da dişil etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen kadın toplumu görüşü, yani barış severlik, işbirliği, farklılıkların şiddetsiz bir aradalığı ve kamusal hayatın uyumlu bir şekilde düzenlenmesi üzerinde durulmaktadır. Bu aşamada göçmen kadınların iç kuvvetleri ile kendilerine olan özgüvenleri iki kadın tipi arasında karşılaştırmalı olarak yapılacaktır. Burada yine önümüze iki kadının yetişme şekli kültür özellikleri çıkacaktır. İki kadının özgüvenlerini pekiştiren ya da örseleyen nedenler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Kültürel feminizm kadınların farklı olduklarını ve ayrı bir kültürün etiğın mirasçıları olduklarını savunur. İki ayrı göçmen kadının arasındaki farklılıkları göz önüne sermenin en iyi maddesi bu olacaktır. Çünkü kadın kültürünün öz taşıyıcısıdır. O söz dinleyen ve gelenekleri yeni nesillere aktaran en etkin kişidir. Çocukların yetişme şeklinden tutunda kendisinin evlilik şekline kadar bütün kültürü içinde barındıran kapalı kutu gibidir. İki göçmen kadının kültürlerini ne kadar benimsediklerini ve bunun ne kadarını çocuklarına aktarabildikleri ortaya çıkarılacaktır.

Kadınların sadece birey olarak kendi hareketlerini keşfetmeye ve yeteneklerini geliştirme özgürlüğüne sahip olmaya değil hep birlikte gerçekten kim olduklarını keşfetmeye ihtiyaçları vardır. bu tür bir süreç başka kadınlarla birlikte gerçekleştirilmelidir. Bu noktada kadınların en iyi yardımcılarının birbirleri olduğuna inanılır. Göçmen kadın değişmeye karar verdiğinde bir erkeğın hal ve davranışlarını göz ederek onun gibi davranmaya çalışmaz göz önünde bulunan diğer kadın profiline göre kendini tanımlar ve değişmeye karar verir. Bu noktada en büyük yardımcısı yine bir kadın olacaktır.

1.2.2. Hipotezler

1.1)Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla kendini gerçekleştirebilme potansiyeline daha çok sahiptir.

1.2)Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla özgüvenlerini geliştirme potansiyeline sahiptir.

1.3)Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla hem cinsleriyle daha çok birlikte hareket ederler.

1.4)Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranlara eğitime/niteliklerini geliştirmeye daha çok önem verirler.

1.5)Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranlara kendi kültürlerini daha çok yaşatabilmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

ETNİK FARKLILIK, GÖÇ VE KADIN DENEYİMİ

Bu tezde, toplumsal cinsiyet, milliyetçilik, etnik kimlik ve “ötekilik” çalışmanın temel boyutlarından. Dolayısıyla, bu kavramların birbirleriyle dinamik ilişkileri ortaya konarak kavramsal tartışma sürdürülmeye çalışılacaktır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımları

“Toplumsal cinsiyet” terimi genellikle, basitçe, erkekler ve kadınlar arasındaki fiziksel ve toplumsal farklılıkları anlatmak için kullanılır. Fakat sosyologlar ve özellikle feministler onu daha kesin olarak tanımlamaya ve cinsiyet davranışının ne kadar doğal ve doğuştan veya toplumsal ve ‘erkek’ icadı olduğunu anlamaya ve belirlemeye çalışırlar. (Slatey, 2007, 341) Sağduyuya dayalı toplumsal cinsiyet, birey olarak insanların bir özelliğidir. Biyolojik belirlenimcilik terk edildiğın de bireysel karakter kapsamında görülür. Toplumsal cinsiyet aynı zamanda kolektiflerin, kuramların ve tarihsel süreçlerin özelliği olarak düşünmek çok önemli bir sıçramadır. Ama bu görüş yine de, tam da aykırı türde kanıtlar ve deneyimler ölçüsünde gereksinilir. Tümöyle bireylerin özelliği olarak açıklanamayacak ama yine de bireylere ait özelliklerin büyük bir bölümü içeren, son derece önemli toplumsal cinsiyet fenomenleri vardır. Toplumsal cinsiyetten kolektif olarak söz edebileğımız daha kesin bir anlayışa ulaşılması faydalı olabilir. (R.W.Connell; 1987: 90) Kültürel bir yaklaşım olarak toplumsal cinsiyet, zihin/beden ikiliğini yeniden üretip, “biyolojik” olan ile “toplumsal” olanı farklı iki kategori olarak düşünülmesine ve dolayısıyla biyolojik olanın toplumsalın temelindeki “maddi yapı” gibi algılanmasına ve önemli kurumsal ve politik sorunlara neden açtı (Bora; 2004: 38). Bunlardan biri biyolojik özcülüktü. Toplumsal cinsiyet kavramı ile kadınlığın ve erkekliğin doğasından kaynaklanan farklılıklar ve eşitsizlikler daha rahat görülebiliyordu ama aynı zamanda toplumsal cinsiyet kutuplaşması eril ve dişil/kadın ve erkek gibi ayrımlara da neden oluyordu (Ortner, 1996; Young, 1995 aktaran Bora, 2004: 38). Toplumsal cinsiyet tartışmasında temel sorun, erkekler ve kadınların toplum içindeki davranışlarının biyoloji tarafından mı yoksa aksine kültür

tarafından mı belirlendiğidir. Erkekler ve kadınlar doğaları gereği mi, yoksa içinde yaşadıkları toplum yüzünden mi farklıdırlar? Erkekler doğaları gereği yapan/ eden konumundayken yani işçi, savaşçı, yazar ve karar alıcıyken, kadınlar bakıcı konumda mıdırlar? Erkekler doğaları gereği saldırgan, akılcı ve duygusallıktan uzakken, kadınlar yine doğaları gereği pasif, sezgileri güçlü ve duygusal varlıklar mıdır? Bu doğa mı, gelişme mi? tartışması sosyal bilimlerde yirmi-otuz yıldır moda haline gelmiştir. (Slattey, 2007, 342) . Cinsiyet, atfedilmiş bir statüdür. Bir diğer anlatımla, cinsiyet toplumda bireye atfedilen bir konumdur. Bireyler, atfedilen statüleri üzerinde kontrole sahip değildirler. Bunun aksine, aldıkları eğitim ve/veya meslekleri aracılığıyla kazanılmış statülerini belirleyebilirler. Bir atfedilmiş statü olan cinsiyeti ise, değiştiremezler. Cinsiyet aynı zamanda temel bir statüdür. Bunun nedeni, cinsiyetin bütün toplumlarda önemli bir sosyal anlama sahip olmasıdır (Sullivan, 2003: 224). Bu bağlamda kadınlar, çoğunlukla annelik ve eşlik gibi toplumsal cinsiyetleri ile erkekler ise mesleki unvan gibi statülerle tanımlanırlar (Payne, 1997: 255). Toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet birbiriyle bağımlı ve fakat birbirinden farklı kavramlardır (Acker, 1992: 565). Toplumsal açıdan cinsiyet (gender), kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel rol beklentileri olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik bir kavram olarak ise cinsiyet (sex), fiziksel farklılıklara işaret etmektedir (Cherry, 2005: 157). Toplumsal cinsiyet, cinsiyete dayalı işbölümü ve biyolojik cinsler arasındaki ilişkileri vurgulamak amacıyla, toplumda sadece kadının değil erkeğin de konumunu belirten bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetle açıklanamayan sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimiyle bağlantılı bir anlama sahiptir (Savcı, 1999: 130). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkat çekmektedir (Marshall, 1999: 98). Biyolojik cinsiyet farklılıkları denildiğinde kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıklar, toplumsal cinsiyetten söz edildiğinde de kadınlık ve erkeklik arasındaki farklılıklar belirtilmektedir. Kadın ve erkek farklılığının içeriği genetik olarak belirlenmekte ve büyük ölçüde evrensel bir nitelik taşımaktadır. Buna karşılık, kadınlık ve erkeklik farklılığının içeriği kültürel açıdan belirlenmekte ve değişkenlik göstermektedir (Bilton vd., 1987: 148; Barusch, 2002: 231).

2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımlarında Farklılık Tartışmaları

Feminist kuramda farklılık kavramı analiz edilirken deneyim kavramı tartışmaların kendine yer alacağı bir yer oluşturmuştur. Kadın deneyimlerinin kaynaklık yaptığı farklılığa odaklanan kimi feminist yaklaşımlar farklı toplumsal ilişki tarzlarını içeren kadının daha özgür ve eşit olacağı toplumsal tasarımlar çizer.

Feminizm, 18. yüzyılda İngiltere’de cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkarak, cinsler arasındaki siyasal toplumsal ekonomik eşitliği, kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan bir toplumsal harekettir. Feminizm 1789 Fransız devriminin gerçekleşmesi ve devrimin devam eden süreci içerisinde kadın özgürlüğünün, kadınların seçme-seçilme, mülkiyet haklarının savunulması biçiminde kendini gösterdi. Feminizm kavramı 1890’larda özellikle kadınlara oy hakkı verilmesi, kadınların eğitim ve çalışma haklarına sahip olmaları için kampanya yürüten kadınlar ve erkekler için kullanılıyordu. Feminist teori içinde bu dönemden 1968 sonrasına kadar olan dönem “birinci dalga” 1968 sonrası dönem ise “ikinci dalga” olarak adlandırılmaktadır. Özellikle ikinci dalga feminizm geniş bir tabana yayılmış ve sosyolojiyi de önemli şekilde etkilemiştir. Bu süreçte kadınların yaşamlarına eğilen araştırmalar artış göstermiş, toplumsal cinsiyet, ataerkillik ve cinsiyet rolleri gibi kavramlardan yararlanılarak cinsiyetlerin eşitsizliği hakkında kuramlar geliştirilmiştir (Olgun, 2003: 4). Fakat ikinci dalga feministler, ilk olarak farklılığı siyasal bakımdan hem kadınlar ve erkekler arasında hem de kadınların kendi aralarında bir kutuplaşma olarak aldılar. Bu bakımdan tezimizin siyasi bir eğilimi olmadığı için ikinci dalga Feminizm kuşağından Kültürel feminizm üzerine yoğunlaşacağız.

İkinci dalga feminizmin öne çıkan düşüncesi olan “ortak baskı deneyimi” aynı zamanda bu hareketin mücadele sınırlarını da çizmiştir. Kadın ve erkek arasında farklılıklara toplumsal cinsiyet ekseninden yaklaşan kimi ikinci dalga feministler kendi aralarında ayrılmıştır. Bazıları, cinsiyetler arasındaki bu farklılığın gerçekten var olduğunu, fakat farklılığın kadınları ikincil konuma itemeyeceğini belirtirken, diğerleri ise besleyen, büyüten, barışçı ve sevgi dolu kadın ahlakının rekabetçi erkekten üstünlüğünü savunmuşlardır (Daly, 1978; Rich, 1980; Gilligan, 1982; Millet, 1987). Bunu yaparken de kadın/erkek, doğa/kültür, kamusal/özel, ışık/karanlık, beden/ruh gibi kavramsal ikilik setlerini kullanarak cinsiyet farklarını dayandırdıkları temelleri yeniden üretmişlerdir (Bora, 2004). Yine de bu dalganın

ortak paydası; toplumda kadının konumunu belirleyen hâkim yargıların ataerkil sistemin içinden geliştiği ve ataerkil sistemin kadınlar üzerinde önemli bir baskı aygıtı olduğunu belirtmeleridir. Bu dalga, aynı zamanda, kadının ikincilleştirilmesinin esas alanı olarak aileyi görür. Ataerkilliğin bir cinsiyet rejimi olarak gücünün kendini yeniden üretebilme kapasitesinde yattığını ve bu yeniden üretiminin esasen aile içinde gerçekleştiğini belirtirler. Bu dalga içinde kadınlık, erkeklerin sahip olduğu, denetlediği ve fiziksel olarak egemenlik kurduğu bir dünyada evrensel olarak ezilen bir “kız kardeşlik” (Ramazanoğlu, 1998, 24). Bu “kız kardeşlik” farkları ikinci plana iter, farklı kadın deneyimlerini dikkate almak yerine kadınların ortak mücadelelerine odaklanan bir yaklaşım sergiler. Biz bu farklardan öte feministlerin cinsiyetlerin eşitsizliğini konu alan kuramlardan Kültürel Feminizm üzerine açıklamaya yapmaya çalışacağız ve bu kuram çerçevesinde kendi hipotezlerimizi oluşturacağız.

2.1.2. Kültürel Feminizm

Bu tezin hipotezleri kültürel Feminizm sınırlandırılmış olup kültürel Feminizm kadınlar üzerindeki etkilerinden yola çıkarak Kürt ve Türk kadınlarının kendilerini anlamlandırabilmesi ve Biz- onlar farkındalığının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kültürel feminizmin diğer feminizm hareketlerinden ayrıldığı ve birleştiği noktalara dikkat çekmeyi nasıl başardığını ortaya koymaktadır. Margaret Fuller’in 1845’te yazdığı “19. Yüzyılda Kadın” eseriyle şekillenen Kültürel Feminizm, aydınlanmanın mekanik bakışının yerine duygusal, sezgisel bilgiye vurgu yapar (Donovan, 2005: 71). Kadını bu bilgiye ulaşmada doğal yeteneği olan bir varlık olarak tanımlayan Fuller, kadınlığın gelişmesinin, toplumu da radikal olarak değiştireceğini iddia etmektedir. Kadın ve erkeği iki kutup olarak kabul eden bu gelenek, bu iki kutbun uyumlu bir iç içe geçiş yaşamaları halinde, kadınlığın doğal olarak kültürleri kadınlaştıracığını iddia eder. Bu, “bitki benzeri letafetin” uyumlu, huzurlu kuralının geçerli olması, alkol ve uyuşturucu kullanarak öze karşı uygulanan şiddet ile yiyecek için hayvanları katletmek de dahil olmak üzere her alanda uygulanan şiddete son vermek anlamına gelmektedir (Donovan, 2005: 77). Görüldüğü gibi Fuller (ve dolayısıyla Kültürel Feminizm) dünyadaki iyileşmeyle, kadının özgürleşmesi arasında doğrusal bir ilişki olduğunu söylemektedir. Kültürel Feminizmin en önemli çıkışı, Hıristiyanlığın

ataerkilliğine sert eleştiriler getiren Matilda Joslyn Gage'in "Kadın, Kilise ve Devlet" eseri ile Stanton'ın "Kadının İncili" ve "Anaerkillik" eserleridir. Stanton bu eserlerinde dinin eril olmadığını, kutsal kitaplarda Tanrı'nın iki cinsiyetli olduğunu iddia etmektedir. Stanton ayrıca antropolojik verilere dayanarak geçmişte dünyada anaerkil bir yaşam sürüldüğünü, şu an ataerkil evrenin yaşandığını ve varılacak yerin "amfiarki" (iki cinsiyetli), yani eşitlikçi bir yönetim biçimi olduğunu belirtir. Matilda Joslyn Gage de, Fuller gibi, kadınların kendilerine has sezgisel bir yeteneği olduğuna inanmaktadır (Donovan, 2005: 81-89). Darwin'in evrim teorisinden yola çıkarak Kültürel Feminizmi devam ettiren Charlotte Perkins Gilman bu teorinin eril yönlerine eleştiriler getirerek kadının bağımlı kılınmasına (yani ayrımcılığa) karşı çıkmıştır. Bu anlamda, örneğin; kadın akli diye bir şeyin olmadığını, beynin cinsel bir organ olmadığını vurgular. Diğer feministlerin, kültürün ataerkil bir yapıyı yansıttığı fikrini paylaşan Gilman, sürecin anaerkil bir yapıya doğru evirildiğini iddia eder (Donovan, 2005: 90-95). Gilman ayrıca ailenin ekonomik bir birim olarak kabul edilmesini eleştirmiş ve kadınların bu kabuller doğrultusunda özel alandan yoksun bırakıldığını belirtmiştir. 1918'de Zürih'te düzenlenen Uluslararası Kadın Konferansı, Kültürel Feminizmin sesinin iyiden iyiye duyulduğu ve sürekli savaştan eril yapıya karşı ortak kadın çıkarları ve değerleri altında birleşen kadınların gövde gösterisi yaptığı yer olmuştur. Bundan sonra Kültürel Feministler siyasal alandaki kararlarla ilgili mücadelelere de girişmişlerdir (Donovan, 2005: 121-122). Bu doğrultuda kadınların eğitim seviyelerini yükseltmeleri, kamusal alana dahil olmaları ve böylece mücadele güçlerini arttırmaları gerekmektedir (Yüksel, 2003: 97). Cinsel özgürlük kavramı, Kültürel Feministlerin ele aldığı bir diğer önemli kavramdır. Kültürel geleneğe göre; ataerkil dünyada sadece cinsel bir meta olarak görülen kadının, kendi vücudu üzerinde tamamen tasarrufta bulunabilme hakkı olmalı ve doğum kontrolü, kürtaj gibi uygulamaların kullanımı tamamen kadınların isteğine bağlanmalıdır. Eşcinselliğin doğal bir olgu olarak kabul edilmesi ve serbest bırakılması gerektiğini savunan ilk gelenek Kültürel Feminizmdir (Yüksel, 2003: 93). Çağdaş Kültürel Feministler ise anaerkil yapının, otomatik olarak iyileşme getireceği fikrine katılmazlar. Seleflerinden farklı olarak kadınlar arasındaki barış yanlısı ve reformcu yapının sistemleştirilip öğretilmesi gerektiğini söylerler (Donovan, 2005: 126). Bugün, 19. yüzyıldan daha karmaşık bir biçime ve politik bilince sahip

olmasına rağmen Kültürel Feminizm kuram olarak en önemli geleneklerden birisidir (Kayhan, 1999: 39). Buna göre; Kültürel feminizm, kadının kadın konumunda siyasal bir değişimden ziyade geniş bir toplumsal ve kültürel dönüşümü hedefleyen düşünceler olarak nitelendirilir. Kadınların eşitliğine ilişkin alternatif bir yaklaşım olarak kültürel feminizm kadınların fiziksel, biyolojik ve sosyal olarak farklılıklarının benimsenmesine dayanır. Kültürel feminizm eleştirel bakışın ve kendini geliştirmenin önemini yadsımamakla birlikte yaşamın sezgisel ve kolektif yönü üzerinde durur. Kadınlar ve erkekler arasında kabul edilen farklılıklara dayanan kültürel feminizm kadınların fiziksel ve psikolojik farklılıkları üzerine odaklanır. Dolayısıyla kültürel feminizmin siyasi bir amacı yoktur.(Yüksel, 2003:88) Kadını “farklı” olarak tanımlayan teorilerden olan Kültürel Feminizm, kadına kişisel güç, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak bakar. Siyasal değişimden ziyade kültürel dönüşüme odaklanan bu gelenek, dönüşümün anaerkil bir yapıya doğru gerçekleşmesi gerektiğini savunur, yani; dişil etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen kadın toplumu görüşü (Donovan, 2005; 70). Kültürel feminist gelenek, liberal geleneğin kadın hakları ile ilgili yasal hamlesinden daha ileri giderek, daha geniş bir kültürel rol dönüşümü amaçlar (Donovan, 2001: 69)

Kültürel feministler salt siyasal kazanımlara odaklanmaktansa daha geniş bir kültürel dönüşümün peşinde ilerler. Bunlar eleştirel düşünme, eğitime önem verme ve kendini geliştirmenin önemini kabullenirler ama bununla birlikte hayatın akıl dışı, sezgisel ve genellikle kolektif yönü üzerinde dururlar. Liberal feministlerin aksine kadınlarla erkekler arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine genellikle kadınlık niteliklerinin kişisel kuvvet gurur ve kamusal yenileme kaynağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde durular.(Sevim,2005:61)

Kültürel feminizm, kadının bir nesne olarak algılanmasını, özel alanla sınırlı kalmasını, erkeğin kadın üzerindeki baskısı ve buna ilişkin kadına yönelik tanımlamaları red eder. Kadın ve erkeğe ilişkin belirlemelerin toplumsal süreç içinde oluştuğunu kabul ederler ve bu nedenle toplumsal cinsiyete özgü kalıp ve kodları değişmesini önerirler. Aydınlanmacı liberal teorinin akılcı ve yasal önermelerin dışına taşan, siyasal değişime odaklanmaktansa daha geniş bir kültürel dönüşümü hedefleyen feministlerin ürettiği kuramlar bu guruba girer. Bu noktada tez de oluşturulacak genel savımız siyasal zeminden

ve politik kaygılardan uzak göçmen kadının kültürel değişim içerisinde kendini ve dışarıdaki diğer göçmen kadını nasıl anlamlandırıldığı ve bunu değişmek zorunda bırakıldığı kültürü içerisinde nasıl değerlendireceği açıklanmaya çalışılacaktır.

Kültürel feministler liberal feministlerden devrıldıkları eleştirisel düşünme ve kendini geliştirmenin önemini kabul etmekle beraber hayatın akıl dışı, sezgisel ve genellikle kollektif yönü üzerinde durur. Bu noktada göçmen iki kadın profilinde yeni şehir hayatı içerisinde kendini geliştirmek ve onun için yeni olan düzene ayak uydurabilmek için kendini nasıl geliştirdiği üzerinde durulacaktır. Ama sorun kadının kendini nasıl geliştireceğine karar verme sorunudur. Çünkü ele aldığımız iki kadın tipolojisinde doğudan göç eden kadın yeni düzene ayak uydurabilmek için ilk önce Türkçeyi iyi kullanabilmesi lazım iken Batılı göçmen kadının böyle bir derdi yoktur ve diğer göçmen kadından bir adım önde başlamıştır kendini geliştirmeye. Bu noktada her iki kadının da şehrin içinde bulunduğu toplumsal örgütleri kullanabilme ve kendi gelişimi için neler yapabildiğine bir göz atılacaktır. Bu aşamada hem dil sorunu hem de yaşanıla gelmiş kültür ve yaşamışlıklar ön plana çıkarken iki kadın arasındaki büyük farkları ortaya çıkaracaktır.

Kadınlarla erkeklerin benzerliklerini vurgulamak yerine genellikle kadınlık niteliklerinin kişisel kuvvet, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak kabul edilen farklılıkları üzerinde dururlar. Bu tezde erkeklik ve erkek olma kavramları ele alınmayacak ve kadınlar kendi kişisel kuvvetleri ve kamusal alanda yer edinebilme başarıları ile ilgilenilecektir. Birçok göçmen kadın ailesinin daha iyi geçinebilmesi için işçi ya da kamu görevlisi olarak çalışmaktadır. Bu aşamada dışarı açılan kadının, kadın olarak neleri daha iyi başardığı ortaya konulacaktır.

Kültürel feminizm kadınların farklı olduklarını ve ayrı bir kültürün etiğın mirasçıları olduklarını savunur. İki ayrı göçmen kadının arasındaki farklılıkları göz önüne sermenin en iyi maddesi bu olacaktır. Çünkü kadın kültürünün öz taşıyıcısıdır. O söz dinleyen ve gelenekleri yeni nesillere aktaran en etkin kişidir. Çocukların yetişme şeklinden tutun da kendisinin evlilik şekline kadar bütün kültürü içinde barındıran kapalı kutu gibidir. İki göçmen kadının kültürlerini ne kadar benimsediklerini ve bunun ne kadarını çocuklarına aktarabildikleri ortaya çıkarılacaktır.

Kadınların sadece birey olarak kendi hareketlerini keşfetmeye ve yeteneklerini geliştirme özgürlüğüne sahip olmaya değil hep birlikte gerçekten kim olduklarını keşfetmeye ihtiyaçları vardır. Bu tür bir süreç başka kadınlarla birlikte gerçekleştirilmelidir. Bu noktada kadınların en iyi yardımcılarının birbirleri olduğuna inanılır. Göçmen kadın değişmeye karar verdiğinde bir erkeğin hal ve davranışlarını göz ederek onun gibi davranmaya çalışmaz göz önünde bulunan diğer kadın profiline göre kendini tanımlar ve değişmeye karar verir. Bu noktada en büyük yardımcısı yine bir kadın olacaktır.

2.2. Etnik Kimlik, Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Göç

2.2.1. Etnik Kimlik ve Milliyetçilik

Kimlik en geniş anlamıyla, bireyin tüm özelliklerini kapsar; hem kişinin kendisini nasıl gördüğü, hem de toplum tarafından nasıl görüldüğü, kimlik kavramıyla ilgili konulardır. Kimlik bir özellik, bir nitelik belirtisidir. Birer özellik, birer nitelik gösteren kimlikler, her şeyden önce ve aynı zamanda farklılıklardır. Kimliğe yüklenebilecek işlem ise, bir sınıflama işlemidir ve bu işlem farklılıkları ortaya koyar. Kimliğin nasıl oluştuğu konusunda öznel ve nesnel olmak üzere iki yaklaşım vardır. Milli kimlik ya da etnik kimlik, millet ya da etnik grup adı verilen topluluklara aidiyet duygusuyla belirlenmektedir. Bir millet olmak için ortak bir kökene, dile, dine ve ırka ihtiyaç yoktur. Ortak bir tarih ve kültürel benzerlikler belirleyicidir (Taşdelen, Sözen, Duran, Eskicumalı, 2000: 19). Millet kavramı etnik gruba göre daha kapsayıcıdır (Taşdelen, 1997: 60) Genel olarak toplumlar kendilerini farklılaştıran çeşitli özellikleri ön plana çıkararak kendilerine kategorik düzeyde bir konum kazandırma bilinci içerisinde olmuşlardır. “Ben” ve “öteki” kimdir sorusundan hareketle, bireyi ve topluluğu tanımlayıp sınırlandırarak, kimlik inşasını gerçekleştirmektedir. Kimlik sosyolojik ve psikolojik anlamda bireylerin ne ve nerede olduğunu belirleme sürecidir. Kimlik, deneyimlerin ve öznel konumun farklı değerlerinden oluşmaktadır. Buna rağmen birleştirildikleri zaman, özgün öğeleri toplamından daha farklı bir hal almaktadır. Bu sebeple kişinin kendisinin düşüncelerini inceleyerek anlayacağı bir şey değil tamamen kurgusaldır (Karakas, 2006: 78,79).

Etnik kimlik, bir devlet içinde egemen/başat çoğunluk dışında kalan, kendini farklı gören ve düşünen, birbirlerine çeşitli bağlarla bağlı oldukları iddiasıyla, millet ve

milliyetçilikte olduğu gibi kan bağı, dil, din, tarih birliği (Heckmann, 1995: 84) gibi duygusal bağlarla bir araya gelmiş olan insanların oluşturdukları birliktir. Smith (1994: 42) etnik bir topluluğun, kollektif özel bir ad, ortak bir soy miti, paylaşılan tarihi anılar, ortak kültürü farklı kılan bir ya da daha fazla unsur, özel bir “yurt” la bağ ve nüfusun önemli kesimleri arasında dayanışma duygusu olarak tanımladığı altı niteliği olduğunu belirtir.

Milliyetçilik ise, etnik sınırların siyasi sınırlarla kesişmemesini gerektiren bir siyasi meşrulaştırma teorisidir. (Geller, 1983:1) diğer bir deyişle, terimin Geller ve diğer çağdaş sosyal bilimciler tarafından kullanıldığı şekliyle milliyetçilik, etniste ile devlet arasındaki özel bir bağlantıyı ifade eder. Milliyetçilikler, bu bakış açısıyla, kendi gruplarının devlete egemen olması gerektiğini savunan etnik ideolojilerdir. Anderson milliyetçi kimlik ve sezginin güç ve direnişini anlamak istemektedir. İnsanların ulusları için ölmeye hazır oldukları gerçeği, diye not eder, onun sıra dışı erkine işaret eder. Vurgudaki farka rağmen, Anderson’un perspektifi Geller’inki ile büyük ölçüde bağdaşmaktadır. Her ikisi de, ulusların kültürel grup ve devlet arasında bir bağ kurmaya çalışan ideolojik yapılar olduğunu ve kendi geçmişlerini belirleyen hanedanlık devletleri ya da akrabalığa dayalı topluluklardan daha farklı bir düzene sahip soyut topluluklar yarattıklarını belirtir. ((Eriksen, 2002; 152)

Milliyetçiliğin, liberalizm ve faşizm gibi olgulardan ziyade, akrabalık ve din gibi olgularla düşünülmesi gerektiğine değinen *Anderson*, milletleri “*hayal edilmiş cemaatler*” olarak tanımlamaktadır (Anderson, 2009: 20). Ancak Anderson, Gellner’in “olmadık yerde millet icat etme” (Gellner, 2007: 24) formülasyonunu, “icat”ı hayal ve yaratımla birlikte değil, uydurma ve sahtekârlıkla birlikte düşünmesi nedeniyle eleştirmektedir (Anderson, 2009: 21). Çünkü Anderson’a göre, yüz yüze temasın geçerli olduğu ilkel köyler dışındaki bütün cemaatler hayal edilmiştir. Topluluklar birbirlerinden sahte ya da gerçek oluşlarıyla değil, hayal edilme tarzlarına bağlı olarak ayrıştırılmalıdır (2009: 21). Anderson’a göre millet; “hayal edilmiş bir siyasal topluluktur – kendisine aynı zamanda hem egemenlik hem de sınırlılık içkin olacak şekilde hayal edilmiş bir cemaattir.” (Anderson, 2009: 20). *Hayal edilmiştir*, çünkü en küçük milletin üyeleri bile diğer üyeleri tanımayacak, onlarla hiçbir zaman tanışmayacak, çoğu hakkında hiçbir şey işitmeyecektir; ancak yine de her üyenin zihninde toplumlarının hayali yaşamaya devam edecektir. Millet *sınırlı* olarak hayal

edilmektedir; çünkü en büyük milletin bile belirli, ötesinde başka milletlerin yaşadığı sınırları bulunmaktadır. Millet *egemen* olarak hayal edilmektedir; çünkü kavram, Aydınlanma felsefesi ve devrimlerin, güçlerini Tanrı'dan alan hiyerarşik hanedanlıkların meşruiyetini yerle bir ettiği bir çağda doğmuştur. Bu nedenle özgürlük hayalleri kuran milletler, Tanrı'ya bağlı olacaklarsa bile, bunun doğrudan, aracsız bir bağlılık olmasını yeğlemişlerdir. Son olarak millet bir topluluk, bir *cemaat* olarak hayal edilmektedir; çünkü fiilen geçerli olan eşitsizlik ve sömürü ilişkileri ne boyutta olursa olsun, millet daima derin ve yatay bir yoldaşlık, kardeşlik olarak tasarlanmaktadır. İnsanların milletleri uğruna her türlü fedakârlıkta bulunmalarını, hatta canlarını vermelerini sağlayan da işte bu yoldaşlık/kardeşlik duygusudur (2009: 20-22). Anderson, milliyetçiliğin bilinçli olarak benimsenen siyasi ideolojilerle değil, kendisinden önce gelen geniş kültürel sistemlerle ilişkilendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu anlamda en önemli iki kültürel sistem din ve hanedanlıktır (2009: 26). On altıncı yüzyıla kadar dünyaya egemen olan bu iki sistem, on yedinci yüzyıldan itibaren gerilemeye başlamıştır. Millettin ihtiyaç duyduğu tarihsel ve coğrafi yeri sağlayan, işte bu gerilemedir. “Aydınlanma çağı, dünyevi akılcılık çağı, beraberinde, kendi modern karanlığını da” getirmiştir. (2009: 25).

Milliyetçi ideolojinin siyasi etkinliği için tek koşul uygulanabilir olmasıdır; bir ulus-devlet içinde barınabilecek ve etkin bir biçimde yönetilebilecek bir ulusu ifade etmelidir. Ek bir koşul ise popüler destektir. O halde milliyetçilik ne vaat eder? Aşağıda vereceğim kimi örneklerin de göstereceği gibi, milliyetçilik yaşam alanlarının bölündüğü ve insanların kökenlerinden koptuğu bir zamanda güvenlik ve gözle görülür bir istikrar vaat eder. Milliyetçi ideolojinin önemli bir amacı geçmişe yönelik bir bütünlük ve süreklilik duygusunu yeniden yaratmaktır; bu uzaklaşmanın sınırlarını aşmak ya da modernliğin getirdiği birey ile toplum arasındaki boşluğu kapatmak. Kimlik düzeyinde, ulus bir inanç meselesidir. Bir ulus, bir avuç insanın öyle olması gerektiğine karar verdikleri an var olur ve çoğu zaman, bir kentli elit fenomeni olarak başlar. Etkin bir siyasi araç olabilmesi için, eninde sonunda kitle desteği başarması gerekmektedir. (Eriksen, 2002: 160)

Toplumların, ilahi bir bağış/buyruktan ötürü hükmeden kralların altında ve etrafında örgütlendiği inancının sarsılmasının yanı sıra, dinsel iktidar da giderek güç kaybetmektedir.

“(…) Batı Avrupa’da on sekizinci yüzyıl, yalnızca milliyetçiliğin doğum çağı değil, aynı zamanda dinsel düşünce tarzlarının da günbatımıdır.” (Anderson, 2009: 25). Deniz aşırı keşifler ve kutsal dil olan Latincenin önemini yitirmeye başlaması ile dini topluluklar önemlerini yitirmişlerdir (2009: 30-33). Dinin önemini yitirmesinin anlamı çok büyüktür; çünkü geleneksel dinler aşılama çabaları kader anlayışı ile hayatın rastlantısallığını açıklamakta ve ölümden sonra yaşam vaatleriyle de insanlığın ölüm korkusuna çözüm sunmaktaydı. Dinin önemini yitirmesi ile, ölümlülüğü sürekliliğe çevirecek, rastlantıya anlam katacak başka bir çözüme gereksinim duyulmaktaydı. Hiçbir şey bu amaca milletten daha uygun değildi, çünkü milletler ezeli bir geçmişten gelmekte ve sonsuz bir geleceğe doğru ilerlemekteydi. Anderson’un ifadesi ile: “Milliyetçiliğin büyümesi, rastlantıyı yazgıya dönüştürmesidir.” (2009: 25).

Anderson, dini toplulukların ve krallıkların gerilemesinin ardında yatan asıl gelişmenin, zaman anlayışında yaşanan bir devrim olduğunu iddia etmektedir. Bu devrim, dünyayı algılama biçimlerini temelinden değiştirmiş ve milletin hayal edilebilmesini mümkün kılmıştır. Değişim, Ortaçağ’ın “*eşzamanlılık*” kavramıyla özetlenebilecek zaman anlayışında yaşanmıştır. Ortaçağ’da hâkim olan anlayışa göre, olaylar eşzamanlı olarak yaşanmaktadır; geçmiş, bugün ve gelecek yoktur. Her şey ilahi güç tarafından önceden belirlenmiştir. Gelecek, geçmişte söylenenlerin gerçekleşmesinden ibarettir ve bu ikisi arasında nedensel ya da zamansal bir ilişki bulunmamaktadır. Zamanın, geçmişle bugünün birbirlerinden radikal bir şekilde ayrıştığı sonsuz bir neden-sonuç zinciri olarak kavranması, Ortaçağ Hıristiyan zihniyetine tamamen yabancısıdır. Anderson, “Ortaçağ’ın zaman-boyunca-eşzamanlılık kavrayışının” yerini, “homojen ve içi boş zaman” düşüncesinin aldığını belirtmektedir. Anderson’un Walter Benjamin’den aldığı bu terim, geçmiş-bugün-gelecek ayrımının olduğu, saat ve takvimle ölçülebilen zaman anlayışını ifade etmektedir. Bu anlayışa göre, tarih içinde yolculuk eden, geçmişten gelerek geleceğe uzanan bir topluluk hayal etmek mümkündür. Anderson bu dönüşümün hayali bir cemaat olan milletin doğuşu için çok önemli olduğunu belirtmektedir (Anderson, 2009: 37-39).

2.2.2. Etnik Kimlik, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet

Millet ve milliyetçilik, etnisite konusundaki hegemonik kuramların çoğu (Gellner, 1983; Hobsawm, 1990; Smith, 1986; 1995), cinsiyet ilişkilerini konu ile bağlantısı yokmuş

gibi ihmal etmiştir. Ancak, son dönemde, toplumsal cinsiyet konusunda yapılan çalışmalar, kadınların, millet ve milliyetçiliğe dair analitik söylemlere nasıl dahil edildiklerini çözümlenmiştir. Milliyetçi projeler toplumsal cinsiyetçi kurgulara dayanmaktadır, birçok sosyal bilimci bu kurguları çözmeye çalışmakta, ulus ve devletlerin inşasında kadınların varlığını görünmez kılan bakış açılarına karşı itirazlarda bulunmaktadır (Yuval-Davis ve Anthias, 1989; Anthias,1992; Yuval–Davis, 1989; Walby, 1992; Enloe, 1989; Jawardene, 1986). Milliyetçilik tipik olarak erkekleştirilmiş hafızadan, erkekleştirilmiş aşağılanmadan ve erkekleştirilmiş umutlardan doğmuştur. (Altınay,2009; 45) Bu konuda Toplumsal cinsiyetin, yani kadınlıkların ve erkekliklerin, ulusal eksenini inceleme konusu yapıyor. Dahası, milliyetçiliği anlayabilmek için toplumsal cinsiyet ilişkilerine bakmanın, toplumsal cinsiyet ilişkilerini anlamak için de milliyetçiliğe, militarizme bakmanın elzem olduğunu göstermeye çalışıyor. Özellikle ikinci Dünya Savaşı sonrasında milliyetçilik yazını, milliyetçiliklere ve milli tarihlere mesafeli, hatta eleştirel bir alan olarak geliştirdi. Milliyetçiliğe sırf dar anlamıyla bir siyasi ideoloji olarak değil, sosyal, ekonomik, kültürel oluşumların arkasındaki fikirler ve pratikle bütünü, dünyayı algılayış biçimi olarak bakmak gerekmektedir; dolayısıyla bakışımızı siyasi arenadan kültürel alana kaydırmamız şarttır. ((Altınay,2009; 17)

Toplumsal cinsiyet ile vatandaşlık, etnisite, ulus ve ırk arasındaki ilişkiye bakarken beş ana yaklaşımdan bahsedebiliriz. Birincisi, toplumsal cinsiyetin varlığını kabul eden, ancak etnik/ulusal/ırksal ilişkilerin veya vatandaşlığın doğasını etkilemeyeceğini iddia eden yaklaşımdır. Bu görüşü savunanlar bazen, daha incelikli bir değerlendirme için gereken kavramlar inşa etmeye ya da kullanmaya pek çalışmadan, ataerkinin var olup olmadığına değinilir. İkincisi, vatandaşlık/etnisite/ulus/ ırkın toplumsal cinsiyet ilişkilerinin doğasını pek de etkilemediğini öne süren simetrik bir yaklaşımdır. Bir iddianın temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, her toplumda ve tarihin her döneminde ortak özelliklere sahip olduğu ve kadınların etnik/ulusal/ırksal farklılıklara rağmen aynı şekilde ezildikleri düşüncesi vardır. Bu yaklaşım, etnisitenin toplumsal ilişkilerin analiziyle ilişkisiz olduğu düşüncesiyle karıştırılmamalıdır. Üçüncüsü, tüm toplumsal ilişki sistemlerinin birlikte ve birbirine eklenerek ele alınması gerektiği yolundaki iddiadır. Dördüncü yaklaşıma göre etnik/ulusal/ırksal farklılıkların anlamı, beyaz kadınların ezilmelerinde merkezi bir rol oynayan

kurumların diğerk etnik gruplara mensup kadınlar açısından merkezi bir rol oynamamasıdır. Beşinci yaklaşım ise, toplumsal cinsiyet ile etnisite/ ulus /ırk ilişkisinin birbirlerini etkilediğı görüşüdür. Bu görüşü savunanlar sürekli bir devinim içinde olan cinsiyet ile etnisite/ulus/ırk farklılaşmaları ve eşitsizlikleri arasındaki nedensel iç bağlantıların analizi de mevcuttur. (Altınay,2009; 37) “Kadınlar çoğunlukla topluluğun ve topluluk sınırlarının kültürel sembolleri olarak, topluluğun “şerefi”nin taşıyıcısı olarak ve topluluk kültürünün nesiller arası yeniden üreticileri olarak kurulurlar” (Yuval - Davis, 2003: 92). Yuval-Davis’e göre, genellikle kimin/neyin “uygun erkek” ve “uygun kadın” olduğunu tanımlayan ve topluluk fertlerinin kimliklerine merkezi olan özgül kodlar ve düzenlemeler geliştirilmektedir (Yuval-Davis, 2003: 132). Hitler gençlik hareketi içinde, kızlara ve erkeklere sunulan farklı sloganları aktarır: Kızlarınkı “İnançlı ol; saf ol; Alman ol”; erkeklerinki ise “İnançlı yaşa; cesurca dövüş; gülererek öl”. Yuval-Davis (2003: 94), erkeklerin milli görevlerinin millet için yaşamak ve ölmek olduğunu kızların ise bir şey yapmasının gerekmediğini, onlardan beklenenin sadece milletin beden olmuş hali olmalarıdır, der.

Lock ise şunları dile getirir: Her şey söylenip gerçekleştirildiğinde, insanlar kendi kimliklerini mi yaratırlar yoksa istemeyerek toplumlarının unsurlarını kendi sosyal kişilikleri üzerinden mi ifade ederler? Farklı bir biçimde ifade edebilmek için bu soruyu şöyle sorabiliriz. Antropologlar faillerin ve toplumsal kimliğin seçili ve stratejik unsurlarını mı vurgulamalıdır; yoksa insanların hangi yollarla kültür ve toplumun birer ürünü haline dönüştüğünü göstermek üzerine mi yoğunlaşmalıdırlar? Bu soruların kesin bir cevabı yoktur ama perspektifin seçimi sonuçlanan analizlerde önemli farklılıklar yaratabilirler. İnsanlar, tercih etmeyecek olsalar bile bir etnik kimliğe bürünmeye zorlanabilirler. (Lock,1990) istisnai etnik kategorilere dair aktör merkezli bir bakış açısı bizi farklı bir sonuca götürebilir. Doğruluğı kabul edilen kategoriler arasında kalan bireylerin sistem tarafından anormal kimi zaman da şüpheli yabancılar olarak tanımlanabilecekleri gibi, aynı zamanda bu belirsizliğı kendi lehlerine de kullanabilirler. Bu insanları anomaliler olarak kabul yerine, kişi onları sınıflandırıcı kategorileri kendi lehlerine çeviren girişimciler ya da kültürel komisyoncular olarak da değerlendirebilir. (Paine, 1971) Etnik sınıflandırmalar,

farklı türden insanların sersemletici kaosu içinde bir düzen yaratma girişimleri olarak da incelenebilirler. Ve görmüş olduğumuz gibi, bu türden bir harita kendi sorunlarını doğurur çünkü tanımladığı sınır kendisinden daha karmaşıktır. (Eriksen, 2002; 104) Ancak başka bir görüşe göre de etnik kimlikler metoforik akrabalığın birer ifadesi olarak da görülebilirler. Bazı ortak köken nosyonları etnik ideolojilerin evrensel bir ögesi olabilirler. (Nash, 1988, Yelvington, 1991,32)

Ardener'in etnik sınıflandırmaya dair teorik noktaları şunlardır;

- Etnik sınıflandırma kişisel tanımlamanın bir refleksidir.
- Bunda isimlendirici eğilimlerin yakından ilgisi vardır ve bu nedenle de yalnızca dilsel bir nedenden fazlasını içermektedir.
- Başkalarınca tanımlanma kişinin tanımlamasında önemli bir faktördür.
- Bireyin kendini tanımlamasının ortaya çıktığı tasnife dayalı düzlemin önemi büyüktür.
- Bilimsel ve genel yabancı sınıflandırmanın etkisi, bu tür bir düzlemin oluşturulmasında nötr olmaktan uzaktır. (Eriksen, 2002, 138)

Enloe ise, “milliyetçi hareketlerin militarizasyonu, toplumsal cinsiyete ilişkin çelişkilerle yüklü, mücadelelerle dolu bir süreçtir (1995: 208) diyerek bu sürecin incelemesinin yalnızca toplumsal cinsiyeti değil, milliyetçiliği de daha iyi anlamamıza katkıda bulunacağını savunur. Enloe, milliyetçi hareketlerin genellikle kadınların değil, erkeklerin deneyimlerine dayandığını gösterir: “Milliyetçilik tipik olarak erkekleştirilmiş hafızadan ve erkekleştirilmiş umutlardan doğmuştur” (1995:44).der. Bu görüşlerden yola çıkarak milliyetçiliğin bir erk bir erkek zihniyeti olarak ortaya çıktığı açıktır. Özellikle Feminist akımından sonra bütün dünya kadınlarının birleştiği bir nokta vardı o da kadının bir vatanının olmaması fikri ve bütün dünyanın kadınların olduğu anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu algıdan yola çıkarak dünya savaşlarını çıkaran erkeklerin sadece verilen savaş kararlarına boyun eğenler olarak nitelendirilir. Bunların yanı sıra milliyetçiliğin cinsellikle kurduğu bir ilişki bulunmaktadır. Najmabadi'ye göre (1997: 120), “namus”, “ulusun erkek oluşu ile vatanın kadın oluşuna sıkı sıkıya bağlı olan bir kavramdır”. Najmabadi, vatanın, hem erkek arzusunun yöneldiği, hem de erkeğin koruyup sahiplendiği bir kadın figürü

olarak kurulduğunu belirtir. Yazar, kadın bedenine sahip vatanın, kadınlar için farklı bir beden ürettiğini ve annelik kavramlarının yeniden oluşturulmasında rol oynadığını belirtir (1997: 123). Najmadadi şöyle devam eder: “Kadın vatanı korumakla yükümlü bir erkekler topluluğu olarak modern devlet, simgesel düzeyde de giderek daha fazla erkekleştirildi. Vatan, korunan bir kadın kategorisine iyiden iyiye sokuldukça, devlette o ölçüde koruyucu erkek niteliği kazandı” (1997: 154).

2.2.3. Kadın Bakış Açısıyla Milliyetçilik

Bu ana başlıkta üstünde duracağım tanımlar daha çok kimlik, farklılık ve milliyetçilik olacaktır. Bu bakımdan insan kimlik ve farklılığın yerleşik alanında kalınca, kolayca ötekinin değerinin düşürülmesi yoluyla kimliğini korumayı amaçlayan stratejiler kullanan biri haline gelir; fakat ötekinin oluşturulduğu o dışa kapalı kimlikler alanını aşınca, bilgilendirmeye çalıştıklarıyla iletişim kurmak için ihtiyaç duyduğu kimliğini ve duruşunu yitirir. Kimlik ve farklılık birbirine bağlıdır. İkilinin deneyimini karmaşık bir hale sokmadan ikinciyle olan ilişkisini yeniden kurmak mümkün olmayabilir. Bu da ilişkinin doğasını yeniden oluştururken karşılaşılan direncin sağlamlığını açıklamaya yardımcı olabilir.(E. Connolly,1995;67) Benim kimliğim seçtiğim, istediğim ya da rıza gösterdiğim şeylerden çok ne olduğum ve nasıl tanındığımdır. Seçme, isteme ve rıza gösterme yoğun benlikten doğarlar. Bu yoğunluk olmadan, bu edimler olmaz; bu edimler benim olduğu ancak bu yoğunluk sayesinde anlaşılır. Aynı şekilde, bizim kimliğimiz de olduğumuz şey ve yola çıktığımız temeldir. Bir kimlik toplumsal olarak kabul edilmiş bir dizi farklılıkla olan ilişkisi yoluyla oluşturulur. Bu farklılıklar onun varlığı için hayati önem taşır. Eğer onlar farklılık olarak birlikte var olmasaydı, kimlik de onlardan farkı sayesinde ve kendi sağlamlığı içinde var olamazdı. Bu vazgeçilmez ilişki içinde, yerli yerine oturmuş kimlikleri, sanki yapıları şeylerin doğru düzenini ifade ediyormuş gibi düşünülen ve yaşanılan sabit formlar halinde dondurma yönündeki ikinci bir dizi eğilim yerleşmiştir ve bu eğilimlerin de araştırılması gerekir. Bu tür baskılar hüküm sürerken kimliğin varlığının sürdürülmesi bazı farklılıkların ötekiliğe, kötülüğe ya da onun yerine geçebilecek birçok şeyden birine dönüştürülmesini gerektirir. Kimlik var olmak için farklılığı ötekiliğe dönüştürür. Bu nedenle kimlik farklılığı tanımlama yetisine bağımlı olan ve farklılık olarak

tanımladığı kendiliklerin onlara uyarlanan tanımlara karşı çıkma, direnme, onları alaşağı etme ya da ters yüz etme eğilimlerine karşı zayıf, kaypak ve güvenilmez bir deneyimdir. Sabitleştirmeye çalıştığı farklılıklarla karmaşık, siyasi bir ilişki içindedir. Öz kimlikten farklı olanların tamamlayıcı kimlikler, çatışan kimlikler, negatif kimlikler ya da kimliksizlikler olarak görülmesi düzeyinde çeşitlemeler; farklılığın sesinin hastalığın, daha aşağı ya da daha kötü olmanın belirtisi olarak ya da kendisine kulak verilmesi gereken bir şey olarak duyulması düzeyindeki çeşitlemeler; başka kimliklere ne ölçüde kendi kendini seçme ya da kendi kültürel kaderini kendisi belirleme niteliği atfedildiği düzeyindeki çeşitlemeler; kişinin kendi kimlik iddiasının ya kendi gücü ya da karşıt iddiacıların gücü tarafından engellenmesi düzeyindeki çeşitlemeler ve bezerleri, bu karmaşıklığı sezdirir. (Connolly,1995; 92)

Birey kendini ve “ ötekini” anlamlandırmaya çalışırken farklılıklar üzerine yoğunlaşır ve bu farklılıklar bir noktadan sonra kişinin siyasalsallaşmasına neden olur. Devletin içinde, sivil toplumun içinde ve bu arenalarda rol alan bireylerin iç eğilimlerinin bazılarında yerleşmişlerdir. Bunların birikimi verili normallik ve rasyonellik tanımlarıyla çok çeşitli yollarla birçok boyutta mücadele edecek bir siyaseti gerektirmektedir. (E. Connolly, 1995; 118) Bu noktadan sonra kişide bir siyasallaşma doğduğu için milliyetçilik akımları baş gösterir ve kişi bu sürecin içine girer.

Milliyetçilik ideolojisi toplumu bir bütün olarak burzuvazinin çıkarlarına göre yeniden şekillendirme hareketidir. Devlet içindeki siyasal ve sosyal dengelerin yeniden oluşturulmasından iktidara, devletlerarası ilişkilerden ticarete, toplumun kültüründen ruhsal şekillenmesine kadar yaşamın her alanına ekonomik çıkarlar doğrultusunda bir öz ve biçime kavuşturma hareketidir. 19. ve 20. yüzyılların kanunu, milliyetçilik ve ulus devletler etrafında kurulan bir uluslararası sistemdi. Bu kanun, var oluş temalarını eskiye dayandırsa da, yeni, modern bir kanundu. Hayatlarımız, kimliklerimiz, arzularımız, hayallerimiz, sıkıntılarımız bu sistem içerisinde şekillendi, ifade buldu ya da bulamadı. Milliyetçilik, özellikle son yüzyılda, içinde yaşadığımız düzeni belirlemede bu kadar merkezi bir rol oynamış olmasına rağmen, hala çok iyi anlaşılammıştır. Benedict Anderson'a göre (1996:1) göre"hala bu kadar karışıklığına sebep olan ve üzerinde analitik bir konsensüs

olmayan başka bir siyasi kavramdan söz etmek zordur." Milliyetçilik daha çok uzun süre tartışılacaktır. Son yıllarda ulus-ötesi, uluslar üstü, küresel gibi kavramlar yaygınlık kazanmış olsa da siyasi hayatın, ekonominin, kültürün, kimliklerin oluşumunda ulus kavramı hala merkezi bir yere sahip. (Altınay, 2009; 15-16)

Türkiye'ye ilişkin milliyetçilik kavramı, kadınları çok uzun süre geleneksel anlayış çerçevesinde yok saymıştır. Milliyetçilik, milli kimlik, millet konulu yazılarda ise kadınlar, yalnızca toplumun biyolojik üreticisi olarak vurgulanmazlar aynı zamanda kadının toplumun gelişmesinde de önemli görevleri olduğunun altı çizilir. Zira Tanzimat dönemi, modernliğin ve batılılığın kadınla ilişkilendirildiği bir dönemdir. Tanzimat ile başlatılacak reformlar dizisinde Avrupa'da eğitim görmüş seçkin/aydın "modernleşme" yanlısı erkekler – babalar ve eşler - kızlarının ve eşlerinin eğitim gördükleri ülkelerdeki "modern" kadınlar "gibi" eğitilmiş olmalarını fakat kendi örf ve adetlerini sürdürmelerini istiyorlardı. Durakbaşa (1998: 40), bu dönemin kadınlarının, erkeklerin süslü oyuncağı olmak istemediklerini belirtmiştir aynı zamanda erkekler de bu görüşe katılmış ve kadınları toplumsal projeleri destekleyen yoldaşlar olarak görmek istediklerini ifade etmiştir. Bu dönemin kadınları, özgürlükleri için daha talepkâr olabilmişlerdir. Nitekim bu süreçte, birçok toplantının yapıldığı derneklerin kurulduğu dergilerin çıktığı görülmektedir. Cumhuriyet dönemi Kemalist ideolojisi ise, kadını, Kemalist ideolojisinin çerçevesinde milliyetçi projenin sembolleri, modernliğin ve batılılaşmanın taşıyıcıları olarak çizmiştir. Aynı zamanda, Cumhuriyet döneminde, Türk Kadınlar Birliği gibi kadınların kurdukları derneklerde kapatılmıştır. Çünkü Cumhuriyet, kadınlara bütün hakları vermiştir, kadınların artık örgütlenmesine gerek kalmamıştır. Durakbaşa göre (1998: 37), kadınlar taleplerini resmi ideoloji çerçevesinde, genellikle "görevlendirilerek" yüksek sesle, ama sesleri boğularak ortaya koymuşlardır. Tekeli (1993) ve Berktaş (1998: 760) ise, kadınların taleplerini içeren, fakat temel hedefi kadınların özgürleşmesinden ziyade, "modern" bir toplumun yaratılması olan devlet feminizmine dikkat çeker. Bu devlet feminizmi, belli bir süre sonra ülkenin kız evlatlarına aslî görevlerine davet eder. Diğer bir ifade ile, kadınlardan ulusun ve kendi çocuklarının annesi olmaya dönmeleri beklenirken esas olarak bu yaklaşım hükümetler düzeyinde yürütülen bir politikaya dönüşmüştür. Milliyetçilik serüveninde Türk kadınları "yer alırken" Kürt kadınları kendilerini ifade edecek alanlar

aramaya devam eder. Osmanlı devletinde kısmen de olsa Kürt ve Kürdistan adlarına tolerans gösterilmesiyle 20. yy. başında parlak bir Kürt basını ve Kürt kadın örgütleri oluşur. 1990'larla, Kürt kadınları, Türkiye'deki kadın hareketinden ve sol örgütlerden kopmaya başlarlar. Kürt feministler tarafından çıkartılan *Jujin, Roza, Jin ü Jiyan* gibi dergilerle – Osmanlı döneminde başlayan - Kürt kadın hareketi tekrar canlanmaya başlar. Bu dergiler bir taraftan Kürt toplumundaki cinsiyetçilikle diğer taraftan Türkiye toplumundaki ırkçılıkla mücadele ederler. Güney Doğu Anadolu'da kırsal bölgelerde yaşayan kadınların modernleştirilmesine dair bir çalışma, devletçe yürütülen ulusal entegrasyon projelerinin başarısızlığına değinirken (Ertürk, 1995, bkz. Türkiye'de feminist çalışmalar) bu geliştirme projelerinin (Esim, 1999, bkz. Türkiye'de feminist çalışmalar) entegrasyon politikaları ile bağından bahsedilmemektedir. Türkiye'nin Doğu'sunda kadınların cinselliğine dair bir makale Kürtleri bir aşiret olarak göstererek, onları bölgedeki en geniş etnik grup olarak tanımlar ve Türklerle aynı kefeye koyar; ayrıca Kürt bölgelerinin çok etnili karakterini vurgular. (Mojab, 2005; 20)

2.2.4. Göç, Etnik Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet

Devlet eliyle gerçekleştirilen zorunlu göç 25100 sayılı iskân kanunu çerçevesinde yürütülmüştür. Bu zorunlu göçler konusunda kesin bir sayı ifade etmek pek mümkün olmasa da sadece 1934 yılında 2510 sayılı iskân kanunu uygulamaları sonucunda Tunceli, Erzincan, Bitlis, Van, Bingöl, Diyarbakır, Ağrı, Muş, Erzurum, Elazığ, Kars, Malatya, Mardin, Çoruh illerinden 5.704 hanede 25.831 kişinin güvenlik nedeniyle Batı Anadolu'ya göç ettirildiği 1947 yılında çıkarılan 5098 sayılı ve 1948 yılında çıkarılan 5227 sayılı kanunlar ile söz konusu kişilerin tamamına yakınının eski yerleşimlerine geri döndüğü bilinmektedir. (Tekeli, 1990:64) 1950 yılından sonra herhangi bir Kürt ayaklanması yaşanmaması nedeniyle belirli bir yasa hükmüne dayanarak Kürt etnisitesine mensup olanların devlet eliyle göç ettirilmesi uygulaması son bulmuştur. Ancak, bilindiği üzere, 1980 askeri darbesini takip eden 1984 yılında Kürt milliyetçi ve sol ideolojik hattan kişilerin oluşturduğu bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisi/ PKK, güvenlik güçleri ile sivillere yönelik silahlı şiddet eylemlerine başvurmuş ve başlayan süreç 1990'ların ilk yarısında kimilerince düşük yoğunluklu ve gayri nizami savaş olarak nitelendirilen bir

biçime doğru evrilmiştir. Yaygın silahlı şiddetin Güneydoğu Anadolu Bölgesinin neredeyse tamamını, Doğu Anadolu bölgesinin ise önemli bir bölümünü etkisine aldığı 1990'lı yıllarda yaşanan en önemli sosyal süreçlerden birisi zorunlu göçlerdir. (İnan, 2011;52) Çok büyük bir insan kitlesini kırsal alanlardan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki il merkezleri ile İstanbul, Adana, İzmir, Mersin ve Bursa gibi Türkiye'nin batısında bulunan önemli metropollere taşıyan ve aynı zamanda sosyal, ekonomik, mekânsal, ruhsal ve daha birçok muhtemel sonucu olan zorunlu göçlerden biridir. Belirtilen bu göç hareketi Türkiye sınırını aşmış ve önemli bir nüfus kitlesi başta Batı Avrupa ülkeleri olmak üzere bir çok başka ülkeye göç etmiştir. 1980 askeri darbesi ve ardından Türk güvenlik güçleri ile PKK üyeleri arasındaki çatışmalar Türkiye'nin Batı Avrupa'ya çoğunluğu önce Türkiye içindeki kentsel alanlara göç etmek zorunda kalanların oluşturduğu Kürt göçünü 1990'larda keskin bir biçimde artırmıştır. (İnan,2011; 53-54)

Kadınların erkeklerden daha fazla göçme eğilimi, bizim geleneksel anlamda erkeğin her konuda karar verme özelliğiyle pek bağdaşmıyormuş gibi görünse de bu konu tartışmaya açıktır. Göçle birlikte gelecek olan özgürlüğe duyulan ihtiyaçtır. Kadınlar, - şayet kocalarını ikna edebilirlerse- başka kente göç etme durumunda, kaynana, kayınbaba, kayınbirader, görümce ve elti baskısı gibi sıkıntılardan da kurtulacaklarını ve evlerine diledikleri gibi çekip çevireceklerini ummaktadırlar. Her ne kadar Ravenstein, bunları ima etmemişse de, ülkemizde kadının göçle ilgili rolü ve katkısı büyük ölçüde erkeği ikna şeklindedir. (Yalçın, 2004;27) “Kadın ve göç” konusundaki çalışmalar hem mekânsal hem de toplumsal bir değişim içeren göç sürecinde, sosyo-ekonomik sınıf, kültür, etnik ya da ulusal kimlik kadar cinsiyet kimliğinin de önemli bir rol oynadığına işaret eder” (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1998; 307).

Yalçın üç farklı göç teorisinin varlığından bahsetmektedir. Bunlar, kısaca liberal, toplumcu ve etnik ya da milliyetçi görüşlerdir. A) liberal görüş: bu görüşe göre insanlar eğer herhangi bir toplumun gereksinim duyduğu minimum beklentileri karşılayacak kapasitede iseler, rahatlıkla göç ederek o toplumun birer üyesi durumuna gelebilirler. Din, ırk, etnik kimlik ve politik görüşler, kesinlikle bu işlemin dışında tutulmaktadır. Tek bağlayıcı yan, bütün bu serbestliğe rağmen her şeyin yine de devletin kontrolüne bırakılmış olmasıdır. Liberal görüşü savunanların büyük bir kısmı, göç olaylarının bir çeşit otomatik

işlemler zinciri olduğunu, eğer bir ülkede işgücüne ihtiyaç varsa göçmen işçilerin geleceğini ve ihtiyaç bittiğinde ise göçün duracağını, gelen göçmenlere ihtiyaç kalmadığında ülkelerine geri döneceğini savunurlar. Kısaca, burada belirtilmek istenen şey, ülke ekonomisinin gelişmesi için her yolun mubah sayılması gerekliliğinden başka şey değildir. Bu yola, göçmen işçiler de çarkın bir parçası haline gelmekte ve onların mekanik birer unsur oldukları gibi bir varsayım kurgulamaktadır. Liberal görüşün savunduğu ‘ ihtiyaç olmazsa göçmenlerin geri göndeririz.’ Düşüncesi hiçbir zaman gerçekleşmemiş ve gerçekleşmesi de savaş dönemleri hariç mümkün olmayan bir savdır. Liberal görüşün göçü mekanik bir şeymiş gibi kolayca kontrol edebilecek bir durum olarak algılanması, onun içerisine düşmüş olduğu en büyük yanılgıdır. B) Toplumcu Görüş: bu görüşe göre, bir ülke liberallerin öngördüğü şekilde kadın ve erkeklerin bir toplamı olan ve yönetimde bulunan güç tarafından yönetilen bir yapılanma değildir. Tam tersine, bir biriyle iç içe geçmiş bir nüfusun paylaştıkları ortak anlamların, ilgilerin, değerlerin, duyguların, bağlılıkların ve birliktelik gururunun bir bileşkesidir. İnsanlar kendilerini tanımlarken bireysel kimliklerinin yani toplumsal kimliklerini de kullanırlar. Zaten, bireyler birbirlerine toplumsal olarak bağlı olmazsa, ne bir ülkeden ne de o ülkede yaşayan toplumdaki bahsedilebilir. Göç alan en iyi uyum sağlayacak olanların seçilmesi önemli bir tespit olmasına rağmen, bunun nasıl yapılacağına ilişkin somut bir şey söylenmemektedir. Gerçekten de, bugün geçmişte yoğun göç almış Batılı ülkelerin kendi elleriyle yarattıkları azınlıklarla yaşadıkları sorunlar ortadadır. Kültürleri, dilleri, dinleri, renkleri ve hayat tarzları ile farklı grupların bir toplumsal yapılanma içerisine dışardan konması, birçok olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Kendi ekonomilerine yardım için dışardan getirilen göçmen işçilerin, çoğunlukla ana vatandaşlarına dönmek yerine sürekli yerleşme kararı almaları, ikinci ve sonraki kuşakların yerli nüfusla öncekine oranla daha fazla rekabete girmeleri, yabancı düşmanlığını körüklemiş; bu da birçok ölümcül ya da yaralanmayla sonuçlanan şiddet olaylarına ortam hazırlamıştır. C) Etnik ya da Milliyetçi Görüş: bu görüşe göre, bir ülke, yüzyıllar boyu birlikte yaşamış, birbirleriyle kan bağıyla bağlanmış ve ortak bir tarihin mirasını devralmış insanlardan oluşur. Burada birlikteliği sağlayan temel etkenler, kan bağı, paylaşılan kollektif içgüdüler ve sadakattir (Yalçın, 2004: 42-43). Yalçın’ın bu analizlerinden karşımıza şu sonuç çıkmaktadır. Örneklemimizi oluşturan Denizli’ye Doğulu

ve Batılı göçmen kadınlarda Yalçın'ın belirttiği “Etnik ya da Milliyetçi görüş” le uyum sağlamaktadır. Çünkü Türkiye’ de Kürtler ile Türkler cumhuriyetin kurulma aşamasından öncelere dayanan bir birliktelikleri bulunmaktadır. Ortak bir tarihin mirasını yaşatmaktadırlar. Her ne kadar etnik farklılıklar kendini göstermeye çalışsa bile iki halkın da aralarında bir kan bağı ve kollektif bir bilinç oluşturmaktadır.

Greleey’e göre ise, etnik farklılıkların yok edilmesi imkansız olduğundan, ancak entegrasyondan bahsedilebilir. Yabancı grupların entegrasyon sürecini açıklamaya çalışan Greeley, bu sürecin altı aşamalı olduğunu belirtir. 1) Kültürel şok: bir göçmen grubun yabancı bir ülkeye ulaşması ile bu grup üyeleri kendi kültürlerinin çok büyük ölçüde tehlikede olduğunu hisseder. Bu grup üyeleri korkmuştur ve örgütlenmekten uzaktır. Bunların neredeyse tamamı fakirdir ve çoğunluk emek yoğun işlerde çok az ücret karşılığı çalışırlar. Onlar için temel sorun bu yabancı ülkede yaşamlarını sürdürebilmektir. Greleey’in ilk aşama için ortaya koyduğu düşünceleri tutarlıdır; ancak, bahsettiği kültürel şokun sadece göçmen grupça yaşandığını varsayması ilginçtir. Aslında kültürel şok, göç alan toplumca da yaşanmaktadır. Kendilerinden farklı kültürlere ait bir grubun kendi aralarında olduğunu hissetmek yerliler için de olumlu ve olumsuz anlam taşıyabilir. Bu bağlamda, yabancılara alışması gereken yerli toplumun kültürel şoktan diğerlerine göre az olsa etkilenmesi beklenmelidir. 2) Örgütlenme ve Kimlik Bilincinin Gelişmesi: göçmen grup bu aşamada örgütlenmeye başlar. Bu işte grup içindeki memurlar, yazarlar ve liderler önemli rol oynar. Çalışan işçiler yarı vasıflı, hatta vasıflı işçiler durumuna gelirler. Buldukları ülkenin dilini öğrenirler ve çocukları okullarda iki dili konuşmalarından dolayı melezleşme eğilimine giderler. Bu aşamanın başlaması ile, grup içindeki elitler asimilasyon korkusuna kapılıp kendi dillerini, dinlerini ve kültürel miraslarını korumak için büyük bir çaba sarf ederler. Bu nedenle bu aşamada kimlik bilinci ve etnik gurur ortaya çıkmaya başlar. 3) Elitlerin Asimilasyonu: bu safhada çelişkiler başlar. Grup içindeki elitler ve yetenekli bireyler, üyesi oldukları etnik grup piramidi içinde oynamaktansa, yaşadıkları topluma katılmayı tercih etmeye başlarlar. Bu aşamanın önemli bir özelliği, grup üyelerinin artık orta sınıf haline gelmeleri ve çalıştıkları işlerin nitelik olarak yükselmesi nedeniyle çocuklarının daha iyi okullarda okumasına olanak sağlanmasıdır. 4) Militanlık: bu safhada grup üyeleri tamamen orta sınıf olmuş ve hatta bazıları üst sınıfa geçmeye başlamıştır.

Artık grubun elinde eskiden olmayan güç de vardır. Grup üyeleri yaşadıkları kentin kendilerine de ait olduğunu ve gerekirse yabancı toplum hoşlansın hoşlanmasın istedikleri gibi yönetebileceklerini iddia etmektedirler. İşte bu militan ruhu nedeniyle bu aşamada etnik çalışmaların ortaya çıkma olasılığı bulunmaktadır. 5) Kendinden Nefret ve Anti-militanlık: bu aşamada grup üyeleri orta sınıfın üst kesimlerine gelmiş ve birçoğu da giderek profesyonelleşmiştir. Çok sayıda insan yükseköğrenim görmüş ve bu nedenle yabancı toplumla bütünleşme başlamıştır. Önceki aşamaları tersine artık grup içindeki elit sayısı fazlalaştığından bunların yabancılaştırılması artmıştır. Bu yabancılaştırma nedeniyle bir önceki safhada görülen militan ruhundan utanç duyma hisleri ortaya çıkmış ve yapılan şeylerin daha çok dar görüşlülükten kaynaklandığı şeklinde yargılamalar yapmaktadır. Bu aşamada, bir an önce modernleşmek gerektiği düşüncesi hâkim olmaya başlamıştır. 6) Uyumun Başlaması: bu aşamada etnik grup içinde yeni bir kuşak daha ortaya çıkmakta ve kendi etnik kimliklerinden geçmişteki olaylardan utanç duymadan haberdar olma eğilimi ağır basmaktadır. Bu yeni kuşak, atalarının geldiği ülkeyi, akrabalarını veya arkadaşlarını ziyaret etmek için değil; fakat büyükbaba ve büyükannelerinin bir zamanlar nasıl yaşadığını anlamak için gidip görmektedirler. Küçük çocuklar, bu gezilerde sınıf arkadaşlarına anlatacak bir sürü yeni şey öğrenmenin zevkini tatmakta ve dolayısıyla etnik kimlik bilincinin kaybolmamasına rağmen içinde yaşadıkları toplumla iyi bir bütünleşmenin sağlandığı düşünülmektedir. Görüldüğü üzere, Greeley'in altı aşamada oluştuğunu ileri sürdüğü şey, sadece yabancı grupların birkaç kuşak sonrası bir ülke toplumu ile olan uyum sürecidir. Greeley, hiçbir zaman tam asimilasyon olasılığından bahsetmemekte ve farklılıkların sürekli olacağı düşüncesiyle çok kültürcü söylemlere yakın olduğunu göstermektedir (Yalçın, 2004: 67-68).

2.2.4.1. Göç Algısı

Göç; bir birey ya da bir grubun bulunduğu yerden başka bir yere yerleşmek amacı ile taşınması olayı olarak tanımlanabilir. Göç, kısa süreli ve geçici yer değiştirme şeklinde olabileceği gibi devamlı yani kalıcı nitelik taşıması şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu nedenle göç ister kısa dönemli isterse uzun dönemli özellikte olsun ya da ister ulusal sınırlar içinde ister ulus sınırları aşan bir biçimde gerçekleşsin bu hareketin temel unsuru bireydir. Göç,

kişilerin gönüllü veya değişik sebeplerden dolayı zorunlu olarak yer değiştirmeleri olarak tanımlanabilir. Göç, insanların yaşadıkları ortamı terk ederek bir başka ortama göç etmeleridir. Az gelişmiş ülkelerde nüfus artışı, işsizlik, topraksızlık, gelir yetersizliğine yol açan bir nüfus birikimi süreci göç olgusunu hızlandırmıştır. Kısacası göç, kişilerin gelecek yaşantılarının ya bir bölümünü, ya da tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır. Göç insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevrelerden ayrılarak, başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi sonucunu oluşturduğundan, hem kendileri değişmekte ve hem de içine girdikleri sosyo-ekonomik çevre değişime uğramaktadır.(Akan, Arslan, 2008;3-4). Göç olgusu toplumsal açıdan değerlendirildiğinde, toplumun yeniden bir yapılanma süreci içine girdiği sermaye, emek ve mekânda yeni bir yeni bir denge kurulduğu ve bunun da uluslararası bir boyut kazandığı görülmektedir. Göçler, insan topluluklarının içinde yaşadıkları sistemdeki ekonomik, sosyal ve siyasi karar mekanizmaları, doğal etkenler, uluslararası gelişmeler ya da kendi kişisel tercihleri sonucunda oluşan nüfus hareketleridir. (TÜGİAD, 1986: 3) Göç kavramının temelinde yatan düşünce, standart yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Özellikle kıt kaynakların bölüşümündeki dengesizlik, insanları göç etme noktasında zorlayıcı olmaktadır. Göç edilen yere nazaran, yeni yerleşim birimlerinde daha fazla elde edilmesi ümit edilen kaynaklarla yaşam kalitesinin artacağı düşünülmektedir. Ancak bu konuda dikkate alınması gereken hususlar vardır. Bunlardan biri, kırsal kesimde ev için üretim yapılmaktadır. Göç sonucunda, daha önce kendilerinin ürettikleri malzemelerin dışarıdan alınması gerekmektedir. İkincisi, daha önce aile ekonomisi çerçevesinde üretici olan aile bireyleri, kentlerde tüketici durumunda olmaktadır. Böylece ailelerin geçimi daha da güçleşecektir. Böylece göç olgusu sosyo-kültürel uyumsuzluğun yaratacağı sorunların sebebi haline gelecektir.(Akan, Arslan, 2008;47)

Ravenstein'a göre ise, kötü veya baskıcı kanunlar, ağır vergiler, kötü iklim koşulları vb gibi durumlar göç dalgaları meydana getirirse bile, bunların hiçbiri insanların ekonomik anlamda daha iyi olmayı arzularak meydana getirdiği göç dalgalarıyla karşılaştırılmaz. (1889: 286). Ravenstein'in bir başka belirlemesi ise, göçün sürekli olarak artarak devam ettiği yönündedir(1889:288). Burada neden olarak gösterilen şey, üretim yerlerinin ve

ticaret merkezlerinin sürekli olarak artış göstermesidir. Göç hareketi başlayıp belli bir ivme kazandığında, artık durdurulması imkânsız bir hal alır. Endüstri ve ticaret merkezlerinin gelişimi dursa bile, ortaya çıkacak bireysel ve psikolojik yeni faktörler göçün devamını sağlayacaktır. (Yalçın,2004;26) Türkiye’de iç göç hareketlenme dönemi 1950 olarak kabul edilmektedir. Bu yıllarda başlayan ekonomik canlanma ile bölge içi ve bölgeler arası göç ortaya çıkmıştır. 1950’den sonra tarımda kaydedilen gelişmeler ile birlikte karayolu, liman, hidroelektrik santralleri inşası ve sanayi bölgelerinin oluşturulması gibi yeni iş sahalarının açılması iç göçü tetiklemiştir.1960-1965 yılları arasında göç eden nüfus, oransal olarak en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde, 4 milyona yakın kişi (toplam nüfustaki payı % 16.1) göç etmiştir. 1970’den sonra ise, iç göç artışında nispi bir azalma görülmüştür. 1975-1980 döneminde 2.7 milyon kişi göç etmiştir. Toplam nüfustaki pay ise %7.1’e gerilemiştir. 1980-1985 döneminde 2.8 milyon kişi iç göç ederken, iç göçün toplam nüfustaki payı % 6.5’e düşmüştür.(Akan, Arslan, 2008;17) Göçlerin kentsel iş gücüne etkisi ise, göçmen tipolojisine bağlı olarak çeşitli farklılıklar gösterir. Göç eden grup içerisinde genç ve üretken nüfus çoğunluktaysa, bunların vardığı yer açısından, genç iş gücünün miktarını arttırdığından, göçü alan yere olumlu katkıları olacağı varsayılabilir. Yine, göç edenlerin belli niteliklere sahip olmasının da kentsel ekonomi açısından bir kazanım sağlayacağı söylenebilir.(Kaygarak, 2009, 20)

Göç kavramının temelinde yatan düşünce, standart yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Özellikle kıt kaynakların bölüşümündeki dengesizlik, insanları göç etme noktasında zorlayıcı olmaktadır. Göç edilen yere nazaran, yeni yerleşim birimlerinde daha fazla elde edilmesi ümit edilen kaynaklarla yaşam kalitesinin artacağı düşünülmektedir. Ancak bu konuda dikkate alınması gereken hususlar vardır. Bunlardan biri, kırsal kesimde ev için üretim yapılmaktadır. Göç sonucunda, daha önce kendilerinin ürettikleri malzemelerin dışarıdan alınması gerekmektedir. İkincisi, daha önce aile ekonomisi çerçevesinde üretici olan aile bireyleri, kentlerde tüketici durumunda olmaktadır. Böylece ailelerin geçimi daha da güçleşecektir. Böylece göç olgusu sosyo-kültürel uyumsuzluğun yaratacağı sorunların sebebi haline gelecektir.(Akan, Arslan, 2008;47)

2.2.4.2. Göçmen Kimliği

Bir kişi göç ederken birden çok kişi tarafından birden çok karar verir. Bu kişinin başarılı (beklentilerini gerçekleştirme ya da sistemin etkinliğini arttırmış) bir göç gerçekleştirebilmesi için aşağıdaki üç karar aşamasını da geçirmiş olması gerekir.

- 1) Önce kişi kendisi göç etmeğe karar verecektir.
- 2) Göç eden kişi alternatif varış noktalarındaki fırsatlar arasından birini seçecektir.
- 3) Göç eden her kişinin emeğini arz etmeğe karar verdiği fırsat için birden fazla kişi yarışmaktadır. Kişinin başarılı bir göç yapabilmesi için bu yarışmayı kazanması gerekecektir. Bu konudaki kararı işverene verecektir.(Tekeli,2010;29)

Göç; bir birey ya da bir grubun bulunduğu yerden başka bir yere yerleşmek amacı ile taşınması olayı olarak tanımlanabilir. Göç, kısa süreli ve geçici yer değiştirme şeklinde olabileceği gibi devamlı yani kalıcı nitelik taşınması şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu nedenle göç ister kısa dönemli isterse uzun dönemli özellikte olsun ya da ister ulusal sınırlar içinde ister ulus sınırları aşan bir biçimde gerçekleşsin bu hareketin temel unsuru bireydir. Göç, kişilerin gönüllü veya değişik sebeplerden dolayı zorunlu olarak yer değiştirmeleri olarak tanımlanabilir. Göç, insanların yaşadıkları ortamı terk ederek bir başka ortama göç etmeleridir. Az gelişmiş ülkelerde nüfus artışı, işsizlik, topraksızlık, gelir yetersizliğine yol açan bir nüfus birikimi süreci göç olgusunu hızlandırmıştır. Kısacası göç, kişilerin gelecek yaşantılarının ya bir bölümünü, ya da tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır. Göç insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevrelerden ayrılarak, başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi sonucunu oluşturduğundan, hem kendileri değişmekte ve hem de içine girdikleri sosyo- ekonomik çevre değişime uğramaktadır. (Akan,Arslan, 2008; 3-4)

Kişinin verdiği göç kararının temel özelliği “exante” bir karar olmasıdır. Kişi kararını gideceği yerdeki duruma, çevre şartlarına, kazanç olanaklarına ilişkin “beklenti” lerine göre verir. Göç kararının “exante” oluşu, göç kararı sonucunda “beklenenin” elde edilmesindeki belirsizliğin yüksekliğinin sebebi olmaktadır. Bu belirsizlik, köyden kente gelen işçinin, önce köydeki düzenini tamamen bozmadan şehre gelmesi, şehirde belirli bir

başarıya ulaşmasından sonra köydeki ilişkilerini tasfiye etmesi örneğinde olduğu gibi, “arama” süreci ile azalmaktadır. Göç eden kişi göç etmekte bir karar vermektedir. Bunun incelenebilmesi için önce kişinin karar modelinin bilinmesi gerekir. Göç analizlerinde kişilerin ya “akılcı” ya da “Simon tipi/ razı olucu” karar modeline göre davrandıkları varsayılmaktadır.(Tekeli,2010;28) Bunu Dikmen şu sözlerle dile getirir; “1950’li yıllarından sonra Türk toplum yapısında önemli değişiklikler gözlenmektedir. Özellikle kırsal kesimde toprağa bağlı olarak yaşayan kimseler, kentlere göç ederek kısmen fabrikalarda büyük bir kısmı da marjinal işlerde (işportacılık, seyyar satıcılık, inşaat sektöründe) çalışmaya başladılar. (Dikmen,2001,55) Tekeli ise simon tipi karar modelini şöyle devam ettirmektedir: Simon tipi “razı olucu” bir karar modeli kişilerin gerçekteki karar verme şekillerine daha yakın düşer. Kişi fırsatları araştırırken eğer “beklenti” düzeyinde çok sayıda fırsata rastlıyorsa “beklenti” düzeyini yükseltir, eğer hiçbir fırsat bulamıyor ya da bulduğu fırsatlara seçilmiyorsa “beklenti” düzeyini düşürür. Bazı hallerde ise fırsatları araştırma yöntemini değiştirir. Bu türden bir psikolojik uyum süreci içinde kişi “beklenti” düzeyi ile kendi arama ve algılamam olanaklarının tutarlılığını sağlar. (Tekeli,2010;30) Kişi ne kadar güvenli bir statü içinde ise o kadar geç uyum gösterecektir. Göç edecek kişinin fırsatları algılama ve araştırmasını akrabaları ve tanıdıkları kolaylaştırır. Göç analizlerinde “tanıdık ve akraba çoğaltanları” diye adlandırılan bu değişkeni ölçmekte genellikle varış noktasına daha önce göç etmiş olanların miktarı kullanılmaktadır. Daha önce göç edenlerin yarattığı “çoğaltan etkisi” iki nokta arasındaki göçe kararlılık kazandırır. Todaro’nun ya göre; göç edenler şehre geldikten sonra işsiz olarak beklerken bir “havuz” teşkil etmekte, işveren ise bunların içinden seçmektedir. Bu halde göç, arz edilen iş fırsatından daha hızlı olarak artmakta ve şehirde devamlı olarak iş arayan bir grup kalmaktadır. Böyle bir göç modelinde “tanıdık ve akraba çoğaltanı” yalnız iş fırsatları hakkındaki bilgi akımını değil aynı zamanda da göç ettiği ilk aylar içinde işsiz olarak bekleyebilmesine olanak sağlamaktadır.(Tekeli,2010;31) Kırsal nüfus tarımsal etkinliklerde bulunurken, fabrikalarda makinelerde çalışmaya geçtiler. Kırsal alanlardaki evlerinin kentlerdeki apartman katları veya kentlerin varoşlarındaki sağlıksız, konutlar aldı. Birçok yan gelirlerden mahrum kalarak sadece gündelik ücretle yetinmek zorunda kaldılar. (Dikmen ,2001: 57) Çeşitli çalışmalarda kişinin göç edebilme kapasitesini etkileyen

özellikleri olarak, yaşı, cinsiyeti, etnik kökeni, evlilik durumu, beyaz yakalı ya da mavi yakalı meslekten oluşu, eğitimi ve işsiz bulunduğu sürenin uzunluğunun kullanıldığı görülmektedir. Yapılan gözlemlerde genellikle 20-30 yaş grubundaki yetişkinlerin göç etme eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Böyle bir eğilim göç alan yerlerde iki şekilde etki yaratmaktadır. Bu yaş grupları kadınlarda çocuk taşıma yaşı olduğu için, böyle seçmeli bir göç ile çoğalma eğilimi de mekânda taşınmış olmaktadır. Böylece göç alan yerlerin nüfusu yalnız göç miktarı kadar artmamakta, çoğalma hızının yükselmesi dolayısıyla da artmaktadır.(Tekeli,2010: 34)

2.2.4.3. Göçmen Kültürü

Göç kavramının temelinde yatan düşünce, standart yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Özellikle kıt kaynakların bölüşümündeki dengesizlik, insanları göç etme noktasında zorlayıcı olmaktadır. Göç edilen yere nazaran, yeni yerleşim birimlerinde daha fazla elde edilmesi ümit edilen kaynaklarla yaşam kalitesinin artacağı düşünülmektedir. Ancak bu konuda dikkate alınması gereken hususlar vardır. Bunlardan biri, kırsal kesimde ev için üretim yapılmaktadır. Göç sonucunda, daha önce kendilerinin ürettikleri malzemelerin dışarıdan alınması gerekmektedir. İkincisi, daha önce aile ekonomisi çerçevesinde üretici olan aile bireyleri, kentlerde tüketici durumunda olmaktadır. Böylece ailelerin geçimi daha da güçleşecektir. Böylece göç olgusu sosyo-kültürel uyumsuzluğun yaratacağı sorunların sebebi haline gelecektir. Türkiye’de köyden kente göç, diğer ülke uygulamalarında da olduğu gibi kentlerdeki sanayileşme ile birlikte oluşturulan fabrikaların ihtiyacını karşılamak ve göç eden bireylerin daha iyi ekonomik koşullara kavuşması için yapılan bir nüfus hareketliğidir.(Akan, Arslan,2008; 47-60) Göç eden kişi her zaman daha iyi koşullara sahip olmak için göç etme eğiliminde bulunmaktadır. Çünkü mevcut koşullar altında kişi kendisinin daha rahat edeceği ve daha iyi bir kazancının olacağı bir yere göç etmek ister; bu da ister istemez kişi de gideceği yere göre beklentilerinin artmasına neden olmaktadır. Ama zaman içinde kişi beklediği bir ortamla karşılaşamayınca bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bunu Akan ve Arslan şöyle dile getirmekte; Göç, en başta göç eden insanların sosyal-moral dünyasında ciddi travmalara neden olmaktadır. Göç edilen yerlerde barınma ve iş bulma gibi temel sorunların yanında, kültürel yaşamda da kriz

yaşanmaktadır. Kısa zamanda yaşanan göçler, kent yaşam tarzını ve kültürel dokusunu bozmaktadır. Göç nedeniyle kültürel farklılıklar ve gerginlikler meydana gelebilmektedir. Kültür çatışması en çok genç kuşakları etkilemektedir. Göç eden genç, çevresinde farkına vardığı heyecanlı, serüvenli renkli bir hayatı isteyecek ve elde etmeye çalışacaktır. Ama kentlilerin göç edenlere karşı ön yargılı olması, göç edenleri soyutlandırmaktadır. Bu uyumlara tepki olarak gençler kendini kanıtlama, kentli yaşıtlarına özenme ve otoriteye başkaldırma gibi etkenlerle suça yönelebilirler. Göç eden aileler hemen iş bulamayabilirler. Bu nedenle de çocuklar niteliksiz işlere, hatta dilencilik, tombalacılık vb. işlere yönelebilirler. Çocukların erken yaşta çalışmak zorunda kalması, onların hem eğitimini olumsuz yönde etkileyebilmekte hem de iş çevresinde zararlı alışkanlıklar kazanmasına yol açabilmektedir. Göç edenler, çevre semtlerde bir süre köy hayatını sürdürebilmektedirler. Ancak bir zaman sonra çevre semtlerde oturanlar kabuk değiştirmekte, ya oturduğu semt sınıf atlamakta ya da kendileri merkez veya yarı merkez semtlere taşınmaktadırlar. Ancak bu sosyal dönüşüm imkânı bugün artık sınırları zorlama noktasına dayanmış durumdadır. Yaşanan sosyal değişim beraberinde değer yargılarını değiştirmektedir. Her gecen zaman parasal ilişkilerin güç kazanması sonucu, artık giderek tüm beşeri ilişkiler bu temelde biçim almaktadır. Dayanışma, paylaşım gibi insani değerler, bu süreçte olumsuz yönde etkilenmektedir.(2008;61-62)

2.2.4.4. Sosyo-Ekonomik Dezavantajlılık

Her üretim tarzına ait ekonomik ilişkiler ve onun belirleyiciliği altındaki üstyapı, beraberinde farklı yaşam pratikleri getirmektedir. Üretim alanındaki toplumsal ilişkiler, bu ilişkilerin toplumsal formasyona yansıması ve ikincil bölüşüm ilişkileri toplumsal yapı içinde davranışlar, ilişkiler, düşünce ve değerler dünyası bağlamında bir farklılaşma yaratmaktadır. Kent ve kentlilik de tarihsel süreç içinde üretim biçimindeki yapısal dönüşümlerin etkisi altında değişik görünümeler sunmuştur. Bu görünümelerden birini temsil eden burjuva kültürünün ürettiği kentlilik anlayışı içinde, göçmenlik, bir “öteki”lik

konumuna işaret etmektedir. Göç eden bireyin kente gelerek bir iş bulması, onun kentli olması için yeterli görülmemekte, bunun için kültürel bir dönüşüm geçirmesi, yeni kentteki yaşam kalıplarını benimsemesi ve bu yolla “kentle bütünleşmesi” gerektiği belirtilmektedir. Bu yaklaşımının temelinde, sanayi devrimiyle birlikte topraktan koparak kente gelen ve gelişen sanayinin işgücü ihtiyacını karşılayan göçmenlerin kentteki toplumsal sisteme bütünleştirilmesi ve kentlerde homojen bir kültürün yaratılması çabası yatmaktadır. Bu çaba, modern kapitalist toplumun yaratılması için gerekli olan ulusal temelde bir birlik projesinin gereği olarak ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ülkelerde sanayi devriminin ardından geçerli olmaya başlayan bu yaklaşım tarzı, azgelişmiş ülkelerde hızlı bir kentleşme sürecinin yaşandığı 1950’lerle birlikte modernleşme kuramı kapsamında yaygınlık kazanmıştır. Başka bir deyişle, kentleri ekonomik ve toplumsal gelişmenin merkezleri olarak görüp yücelten bu kuram azgelişmiş ülkelerde yaşanan kentleşme sürecini ulusal kalkınmayı gerçekleştirmenin bir aracı olarak görürken, göç edenlerin “kentle bütünleştirilmesi” sorununun daha geniş ölçekte tartışılmasına neden olmuştur.(Kaygarak, 2009;30-29)

Ekonomik kalkınma sürecinin kentler lehine işleme ve kentte iş bulma umudu göçün temelinde yatan en önemli nedenlerden biridir. Ayrıca kentsel ve kırsal alandaki gerçek ücret farkları gelişmemiş yörelerden sanayileşmiş ticaret bölgelerine olan göçün devamlı kılmaktadır. Bütün bunlara ek olarak kentlerde yoğunlaşan eğitim ve sağlık hizmetleri de bir başka neden olarak ortaya çıkmaktadır. (TÜGİAD, sy:34, nisan 1998)

Köylülüğten çıkarak kentlileşme deneyimi yaşayan göçmenlerin yaşadıkları bu değişim süreci oldukça karmaşık ve çok boyutludur. Geleneksel konumlarından çıkarak bir altüst olma süreci ve uyum sorunları yaşayan göçmenlerin kentlerdeki öncelikli mücadelesi, iş ve konut edinme mücadelesidir. Bunu gerçekleştirmek için kentteki mevcut yapıyı kullanmaları kentin hem konut hem de iş piyasasında değişimlere neden olur. Dolayısıyla göç eden grupların kentte tutunma ve uyum mücadeleleri, kentteki yapısal değişimlerle birlikte gerçekleşir. Kentteki uzmanlaşmış ve farklılaşmış işlerle ilgili hiçbir deneyimleri olmayan, kentin mesleki yapısına uyum sağlayacak becerilerden yoksun ve eğitimsiz biçimde gelen ve kentin çevresine yerleşen göçmenler, özellikle az gelişmiş ülkelerde,

çeşitli gereksinimlerini karşılayabilecek mekanizmalar ve kamusal düzenlemelerden yoksundu. Bu durumun onları eskiden yaşadıkları ortamlara özgü kurumları kullanmaya ya da kendi uyum mekanizmalarını yaratmaya ittiği görülür. Kent yaşamı ile başa çıkabilmek için kendi düzenlerini kuran göçmenler, bunu bir yanda ‘enformel’ ekonomi kapsamında kendi işlerini yaratarak, diğer yanda ise ne kente ne de köye ait olan soyutlanmış bir yaşam alanı (gecekondu bölgeleri) kurarak gerçekleştiriyordu. Kıray’ın “tampon mekanizmalar” olarak adlandırdığı bu oluşumlar, eski düzene ait kurum ve değerlerin, yeni yapı içerisinde eski işlevleri çerçevesinde anlamlar kazanması yoluyla yaratılmaktadır. Her iki toplumsal yapıya (köy-kent) da ait olmayan bu kurumlar, değişimin göçmenler ve kentin kendisi üzerinde yarattığı gerilimi azaltarak kentte görece bir denge durumu sağlamıştır. Yine, kimi araştırmalar “aile” ve “aile etrafında odaklanmış köken ilişkileri”nin de bu kurumlar içinde önemli yeri olduğunu gösterirken, Sema Erder’in İstanbul Ümraniye üzerine yaptığı çalışma kan bağı ilişkilerinin yanı sıra, “aynı coğrafi kökenden olma”nın bu tür ilişki ağlarının kurulmasında önemli bir dinamik olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim, 1970’lerden sonra yapılan çalışmalar, kentteki cemaatleşme yapısını ortaya çıkarmış ve bunu izleyen araştırmalarda göç alan büyük kentlerin mekana ve aidiyet duygusunun çok güçlü olduğu ve kökene dayalı ilişkiler çerçevesinde kurulmuş yerel topluluk yaşamlarına sahne olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda göçmenlerin eski yaşamlarından olduğu kadar, gelir, yaptıkları işin niteliği vb. açılardan kendileriyle benzer konumdaki yerli nüfustan da farklılaşan bir ilişkiler sistemi kurdukları dile getirilmektedir.(Kaygarak,2009;56) Bu sorunu Kağıtçıoğlu şu şekilde dile getirmiştir: Sosyo- ekonomik düzeyindeki değişkenlikler, sosyal sınıf, kır-kent ve hatta etnik farklılıklar olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü bazen (düşük) sosyal sınıf düzeyi ile bir etnik gruba ait olmak (ya da azınlık olmak) çakışmaktadır. Bu nedenle etnik ya da kültürler arası karşılaştırmalar yaparken sosyal sınıfın etkisini kontrol etmek çok önemlidir. Nitekim bazı araştırmalarda önce değişik etnik grupların sosyalleşme değerleri arasında farklar bulunmuş, fakat sonra sosyo-ekonomik düzey kontrol edildiğinde bu farklar kalmış ya da önemli ölçüde azalmıştır (Kağıtçıoğlu, 1985: 80). Kaygarak ise buna şöyle vurgu yapmaktadır: Ekonomik yeniden yapılanma süreciyle bağlantılı olarak yeni teknolojilerin ortaya çıkışı, üretim sürecinin ayrışması, tüketici grupların farklılaşması ve postmodern farklılık politikalarının “bütüncül

kent kültürü” düşüncesinde yarattığı aşınma sürecinin, kentlerde farklılaşmaları kutsayan bir tutumla iç içe geçtiği görülür. Bu bağlam içerisinde bir farklılığa işaret eden “göçmenlik” konusuna ilişkin algı da değişiyor. Ekonominin Fordist biçimde örgütlendiği dönemde, kente göç edenlerin önemli bir kısmının tutunum stratejisi olarak değerlendirilen enformel işlerin (patriyarkal aileye dayalı, paternalist çalışma sistemleri, küçük işletmecilik vb.) yeni dönemde esnek üretimin bir parçası haline gelmesi kentlerdeki ayrılmış sosyal dokunun bir sorun olarak tanımlanmasını engellemektedir. Öte yandan, bir çok birey ve grubun özne konumunu değersizleştirip hayati ilgilerini ihmal eden modernleşmeci çerçevenin tersine; farklılık, ötelik ve marjinalliği destekleyen postmodern bakışın etkisiyle değişen kültürel ortam, göçmenlere de toplumdaki diğer ‘öteki’ler gibi, kendileri ve diğer bireyler ve gruplarla aralarındaki farklılıkları değerli kılabilmeye olanağını vermektedir. Böylelikle, bugün kentlerde oluşan kültür, kentlileri ortak bir gelecek projesi etrafında bütünleştirme düşüncesinden uzak bir biçimde, kentteki çok çeşitli grupların, kendi kimliklerinin kültürel art yöresine ait özgürlükleri de kullanarak toplumsal konumlarını sağlamlaştırmasına ve bu yolla kentin fırsatlarını kullanmasına olanak tanıyacak bir çoğulculukla tanımlanabilir. Bu çerçevede göçmenlerin ‘kentlileşmesi’, kent kültürü ile bütünleşme değil, kentin fırsatlarını kullanabilme becerisi ile ölçülmektedir. Bu yaklaşımın sorunların niteliğini de değiştirdiği görülür.(2009;57)

Tekeli ve Gülöksüz ampirik araştırmalar ışığında yaptıkları tanıma göre, göçmenlerin sık sık iş ve konut değiştirdikleri uyum süreçlerinin ardından, sınıfsal konumlarının belirleyiciliği altında, kentin sabit ve kararlı bir ögesi haline geldiklerinde “kentli” sayılmaları gerekir. 1990’lara gelindiğinde ise kentlerde gözlemlenen farklılaşma ve kutuplaşmaların, kentlerde birbirinden oldukça farklı ve uzak olan kentli grupları ortaya çıktığı görülür. Öyle ki, artık kentlerde yaşanan kültürel farklılaşmanın tanımlanmasında kır-kent karşıtlığı temel eksen olmaktan çıkmaktadır. Kır-kent karşıtlığını aratacak düzeyde ortaya çıkan bu farklılaşmalar, kentlerde fazlaca yüz yüze gelmeyen “tarafklar” arasında bir gerilime neden olmaktadır. Özellikle metropol yaşamı, büyük alışveriş merkezlerinin, dünya markalarını satan lüks mağazaların, sosyete barlarının “asli tüketicileri” ile buralara uzak yoksul kesimlerin birbirleriyle pek karşılaşmadığı bir yapıda örgütlenmeye başlamaktadır. Orta-üst sınıfların giderek rağbet gösterdiği “site yaşamı” bu ayrışmanın

önemli bir figürüdür. Gündelik yaşamdaki bu parçalanmalar sonucu, kentin bir ucunda “yuppi tarzı sabahları cornflakes yiyerek kahvaltı eden ve reggie dinleyen, öğle yemeğini McDonalds’ta geçiştiren, akşamları yerel mutfaktan, örneğin Türkistan mutfağından seçim yaparak otantik müzik dinleyen, Paris parfümü kullanan, Japon arabasına binen, işyerindeki atriumda serinleyen gruplar” yer alırken; diğer ucunda naylon çadırlara sığınmış aileler, çöplerden ekmek toplayan, araba camı silen, kağıt mendil, sakız satan, dilenen çocuklar ile ısınmak için tiner çeken, bali koklayan sokak çocukları yaşamaktadır. Devletin önlem almak ve toplumsal adaleti gözeten çözümler üretmesi açısından etkili politikalar üretmediği bu kentsel manzara karşısında, toplumda “göç edenlerle dayanışma”, “sokak çocuklarını koruma”, “yoksullara eğitim” ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye metropollerinde çaresizlik içinde yoksul grupların kentte tutunma mücadelelerinin formel ucunda bu gönüllü örgütlenmeler; enformel ucunda ise akrabalık, hemşerilik ve komşuluk ilişkileri yer almaktadır. Ketlerde ortaya çıkan bu gerilim hattını derinleştiren bir başka olgu da 1990’larda birlikte Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan özellikle metropol kentlere yönelen kitlesel, zorunlu göçlerdir. 1980 sonrası dönemde, artan dış ilişkiler ağı içerisinde dünya sistemi ile ilişkilerin kurulduğu bağlantı noktaları ve dışa açılan turizm sektörünün önemli merkezleri konumundaki kentlere yönelik yoğun bir gönüllü nüfus hareketi yaşanmasına karşılık, özellikle 1990’larla birlikte, iç göçlerde zorunlu göç olgusunun ağırlık kazanmaya başladığı görülmektedir.(Kaygarak,2009;100)

Zorunlu göç olgusu, hem göçün vardığı kentler hem de göçü gerçekleştiren haneler açısından “göç” olgusunun neden olduğu geleneksel sorunları aşan daha karmaşık sorunlara neden olmaktadır. “hiçbir kuramsal düzlemde olmadan, tamamen enformel bir süreçle ve olağanüstü koşulların baskısıyla, zorunlu olarak göç etmiş olan” bu nüfus, merkezi ya da yerel düzlemde herhangi bir kuramsal yapıdan yardım görmeden genellikle kendi kaderlerine terk edilerek kente tutunmaya çalışmaktadır. Bu koşullar altında, neoliberal politikalarla ilişkili olarak kentteki işsizlik oranı ve toplumsal kutuplaşmaların ciddi boyutlara vardığı Türkiye kentlerinde, zorunlu göçler, yoksulluğun kronikleşmesinin ve mekansal olarak yoğunlaşmasının önemli bir dinamiği durumundadır.(Kaygarak,2009;101)

Sonuç olarak Türkiye kentleşmesinde 1980’le başlayan ve günümüze kadar gelen

dönem, kentlerin bir yandan önceki dönemden devraldığı gecekondulaşma, enformel sektör gibi çeşitli kentleşme sorunlarıyla uğraştığı bir yandan da yeni dönemin kentsel yoksulluk, mekansal ayrışma, cemaatleşme gibi sorunlarıyla karşı karşıya kaldıkları bir süreç olmuştur. Bu durumda, 1990 sonrası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kırsal alanlardan Türkiye'nin Batı'sı, Güney'i ve bölge kentlerine yönelen göçlerin önemli bir payı vardır. 1980 sonrasında ekonomi, siyaset, kültür alanlarında kökten bir dönüşüme yol açan yeni birikim tarzının kentlerde ortaya çıkardığı yeni dinamikler, göç edenlerin yaşadıkları sorunlar karşısında geliştirdikleri tutunma stratejileri, kentlilik ve göçmenlik kavrayışı üzerine de birtakım değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Kentlerin giderek birbirinden farklılaşan ve uzaklaşan grupları bir arada tutabilme gücünü yitirdiği bu süreçte, modernleşme literatürünün öngördüğü türde bir kentli kültürü varlığından söz etmekte de zorlaşmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇMEN KADININ“ÖTEKİLİK” ALGILARI

3.1. Göçmen Kürt/ Türk Kadınının Ötekilik Algıları

Kürt kadın deneyiminin Türk kadın deneyiminden farkını ortaya koyarak göçmen Kürt/Türk Kadın kimliğini analiz etmek amacıyla olan bu tezde yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak göçmen on Kürt kadın ile on Türk kadını ile görüşülmüştür. Görüşmeler yaklaşık üç gün sürmüş ve bitmiştir. Niteliksel bir araştırma olduğu için temsil iddiası taşımamakta ve dolayısıyla bir “örneklem” oluşturularak çalışılmamıştır. Ancak, görüşülecek kadınların seçimlerinde çeşitli ölçütlere dikkat edilmiştir: Birinci olarak, farklı işlerden olmalarına, başka etnik gruplarla ilişkiye geçecek alanlarda çalışmalarına, ikinci olarak, görüşülen yirmi, kadının onunun Kürt onun da Türk olmasına dikkat edilmiştir. Çünkü Kürt kadınının Türk kadınından farklarını bulmak ve göçmen Kürt kadının “ötekilik” i nasıl yaşadığı ve bununla nasıl başa çıktığı farklı Kürt kadın grupların deneyimi üzerinden bulmak daha kolay olacaktır. Evli kadınların tercih edilme nedeni de kadınların annelik deneyimlerinin, farklılıkları barındırma, kırılma noktalarını göstermede önemli olduğunun düşünülmesidir. Görüşülen kişilere, araştırmacının yakın çevresinden ziyade dolaylı yollarla ulaşılmıştır. Özellikle, Denizli’de daha önce göçmen çocuklar üzerine çalıştığım bir proje bana bu konu da yol göstermiştir. Ve daha önce tanıştığımız ailelerin yardımı ile görüşmeler yapılmıştır. İlk birkaç kadınla görüşülmesinin ardından, kadınlarında kendi arkadaşlarını ve komşularını araştırmacıya yönlendirmesi ile yeni görüşmeler yapılabilmiş, böylece, yirmi kadına ulaşılmıştır. Görüşmelerdeki zorluklardan biri - özellikle ilk üç görüşmede - kadınların, konu Kürt kadınları ile ilgili olduğu için başlarına bir şey gelir mi endişesi taşımalarıdır. Ancak, kadınların isimlerinin kullanılmayacağı ve istediklerinde ise teybin kapatılacağı söylendikten sonra soruların da anlaşılır olmasıyla kadınlar daha rahat konuşmuştur. Zira görüşülen kadınlar, kendi arkadaşlarını, araştırmacı ile görüşmesi konusunda ikna etmiştir. Bu da araştırmacıya olan güveni ortaya koymaktadır. Görüşmelerde bir metodolojik sorun olan araştırmacı-araştırılan hiyerarşisi yaşanmamıştır. Araştırmacılar da bir Kürt ve bir

Türk kadındır ve kimi yerde görüşülen kadınlarla ortak deneyimler paylaşmıştır. Görüşmecilerin kullandıkları kelimeler, mimikler, jestler, giysiler, evdeki halleri, çayı ikram edişleri, yaşadıklarını anlatmak konusundaki istekleri veya kimi yerdeki anlık suskunlukları bile her katılımcının, kendi bağlamı içinde değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu, aynı zamanda, görüşmelerdeki ortaklıkların, benzerliklerin ve sürekliliklerin de bulunulmasını kolaylaştırmıştır. Çoğu ilkokul mezunu ya da ilkokul terkler, kimisi okumaz yazmaz. Görüşülen yirmi kadının yaşları yirmi ile otuz dokuz arasında değişmektedir. Kadınların yaş ortalaması otuzdur.

Kadınların hepsi dini pratikleri gündelik yaşamlarını etkilemiyor. Evli kadınların hepsinin çocukları var. Evli kadınların eşlerinin meslekleri ise işadamı, ayakkabıcı, işçi, müteahhit, bakkal, boyacı olarak değişmektedir.

Feminist bakış açısı, bilimin nasıl erkek egemen ideolojisinin yansımalarını taşıdığını, “normal” bilimin kadınlara ilişkin olarak bir bilim değil bir ideoloji işlevi gördüğünü ortaya koymuştur. Dolayısıyla, kadınlar, feminist araştırmalarda “bilen özne” olarak alınmıştır. Stanley ve Wise (1990), “Feminist Araştırma Sürecinde Metot, Metodoloji ve Epistemoloji” adlı makalesinde “ilk olarak feminist araştırma, feminist kadınlar tarafından diğer kadınlar için yapılan, kadın üzerinde odaklanmış olarak” tanımlanmaktadır. İkinci olarak, kantitatif erkek yöntemleri ile kalitatif kadın yöntemlerini arasında ayırım yapmaktadır. Üçüncü olarak, feminist araştırma, amacı ve kadınların yaşamlarını değiştirme kararlığıyla açıkça politiktir. Son olarak, Stanley ve Wise, araştırmayı, “sosyal bilimlerde yer alan cinsiyetçi önyargılara karşı bir reaksiyon” (1997: 67–70) olarak tanımlar. Harding’e göre, “Feminist araştırmanın ayırt edici özelliklerinden biri, sorunlarını kadın deneyimleri açısından almasıdır. Aynı zamanda bu deneyimleri, kabul görmüş varsayımlara karşı, ‘gerçeklik’ in önemli bir göstergesi olarak kullanmasıdır” (1987: 40). Bu bakış açısıyla, niteliksel görüşme yöntemlerinden biri olan yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakat yöntemi ile görüşmelerde göçmen Kürt/Türk kadın deneyiminin daha kolay analiz edilebileceği düşünülmüştür. Derinlemesine görüşme, “gerçek yaşantıyı” değil ama bu yaşantının nasıl anlamlandırıldığını görebilmek için son derece uygun bir yöntemdir (Bora, 1998: 83). Bu tezde yapılmak istenen de Kürt/Türk kadınlarının kendi yaşamlarını nasıl anlamlandırıldığını ortaya çıkartmaktır. Yarı

yapılandırılmış derinlemesine mülakat yöntemi ise, çalışmada kadınların kendi sözlerinin kendi bakışlarının öne çıkmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda, bu yöntem ile belli bir sistem içinde kadınlara sürekli müdahale etmeksizin Türk kadını ve Kürt kadını arasındaki farklar ve Kürt kadınlarının “ötekiliği” nasıl yaşadığı ve bununla nasıl başa çıktığı daha rahat anlaşılabilir. Dolayısıyla, araştırmada, kadınlara beş tane temel soru sorulmuştur: Birinci olarak, “Göç size ne ifade ediyor? / Bir kadın gözünden göçün ifadesi ne?” Kadınların göçü hangi kodlarla anlamlandırdığı incelenmiştir. İkinci olarak, “Bir göçmen kadın olarak en büyük problemin nedir?”, sorusu sorulmuştur. Üçüncü olarak ise, “Göçün sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?” ve dördüncü olarak ise “Diğer göçmen kadınlardan farkının ne olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusu yöneltilmiştir. Ve son olarak “Kürt/ Türk kimliğinin sana ne gibi dezavantajlar yarattı?” sorusu sorulmuştur. Daha fazla soru sorulmasına ihtiyaç duyulmamış ancak görüşme sırasında pekiştirici sorular kullanılmıştır.

3.1.1. “Ötekilik” Algıları

Ötekilik tarih sahnesinde her daim var olagelen bir kavramdır. Bir doğa kanunuymuşçasına kabul gören ve her dönemin gerektirdiği biçime kolaylıkla evrilebilen bu kavram, olguların diyalektiği üzerine inşa edilmektedir. Mutlak biçimde karşıt grupların varlığına ihtiyaç duyan ötekileştirme/ötekileşmenin temel dayanak noktaları ‘biz’ ve ‘onlar’ dır. ‘Biz’i temsil eden bir grubun geçerliliğinden söz edebilmek için ‘biz’ dışında bir başka grubun yani ‘onlar’ı temsil eden bir grubun da var olması gerekmektedir. “Bu kavramsal-davranışsal zıtlığın iki üyesi birbirini tamamlar ve koşullandırır; onlar bütün anlamlarını zıtlarından alırlar. ‘Onlar’ olan ‘bizim’ olmaz ve ‘onlar’ ‘biz’ değildir; ‘biz’ ve ‘onlar’ ancak birlikte, karşılıklı çatışma içinde anlaşılabilir. Ben kendi iç grubumu ancak belli bir öteki grubu ‘onlar’ olarak gördüğüm için ‘biz’ olarak görürüm” (Bauman, 2009: 52).

Kişiler birbirlerini gördüklerinde daha önceki yaşanmışlıklarıyla birlikte o kişi hakkında algıları devreye girmektedir. Devreye giren algılar karşıdaki öteki kişiye karşı bir takım stereotipleşme kalıpları oluşturmaya başlarlar bu stereotipleştirmenin ötekiliğin meşru kılınması için kullanılan bir ideoloji olduğu tespitini yapmak mümkündür. Bireylerin zihinlerinde oluşan stereotipik resimlerin her bir parçası içinde buldukları baskın-

hegemonik kültürel süreçlerin uzantıları ile oluşmaktadır. Denilebilir ki bireyler söz konusu ön kabulleri kafalarında kurgularken bile, bunu yaşadıkları toplumdan bağımsız yapamamaktadır. Bunun birçok kez bilincinde olmamakla birlikte kimi zamanlarda ise bilinçli bir şekilde kendi düşünce ve yargılarını çoğunluğun görüşüne uyumlamak adına örtbas etmektedirler. Bu şekilde toplumdaki egemen gücün kendi hegemonyasını sürdürmesi kolaylaşmakta ve bireylerin zihinlerinde normların dışında kalanların marjinalleştirilmesi ile mevcut düzenin istikrarı yeniden üretilebilmektedir. Stereotip kavramı üzerin-de çalışan kuramcılardan biri olan Stuartt Hall'e göre (Akt: Küçük, 2005: 81) oydaşmanın dışında kalan gruplar alternatif bir değer sistemi içinde yer alamadıkları gibi; normların dışına itilerek 'normsuz' ya da 'anomik' olarak görülmektedir. Genellikle stereotipleştirme temsillerinde 'yanlış temsil' söz konusudur. Düzeni bozmaya eğilimli olan ya da olduğu düşünülen kesimler bir takım basmakalıp yanlış temsiller ile toplumdan tecrit edilir. Karşıt grupların ötekileşmesi için kendilerine ilişkin toplumsal şablona ait küçük bir parçanın gruplarda gözlenmesi kâfi gelmektedir. Çoğunluğu oluşturan cenah içinde yer alan bireyler zihinlerindeki öteki şablonuna uyan parçaları algılamakta; önyargılarını doğrulamayan diğer parçalar ise göz ardı edilmektedir.

Hall'e göre (1998:41); öteki ve biz ilişkisi, birbirini tamamlayan bir ilişkidir. Öteki'ni dışlarken, biz'i, biz'i oluştururken de, öteki'ni biçimlendiririz. Biz, kendisinin nerede olduğunu, ne olduğunu bilir ve geri kalan her şeyi, buna göre konumlandırır. Kimlik gelişimi, ötekilere uygun yanıtlar bulabilme çabasına bağlıdır. Birey kendi bir kişidir ama toplumun bir bireyidir. Kendinin bilincindedir, ama toplum onu tanımlar, yaşamı kendinindir, ama toplumda sürer; bu durumda tek bir benlikten de söz edilemez. Giddens'ın da aktardığı gibi, Fromm da, kişinin benliğini yitirip, kültür kalıplarının sunduğu kimliklerin benimsenmesinden söz etmiştir. Kültür söylem ile yansıtılır. Toplumsal yaşam, bu sürekli devingen söylem üretim ve yorumlama işlemleriyle akarken, öznelere ortama göre konum ve yaşantılarını birey olarak korumak ya da yitirmek arasında sürdürürler (İlgin, 2003:291). Sonuçta kimlik, ötekilerle kurulan ilişkilerle varlığını sürdürür. "Bu yönüyle 'öteki', varlığıyla potansiyel bir tehdit ve çatışma kaynağı olarak kolektif kimliğin kendini keşfetmesini sağlar" (Bostancı, 1999:38). Ötekilik, her şeyden önce, asgari bir benzerlik

gerektirir; çünkü bu benzerlik, farklılaşırken kendini tanımak, onda kendini bulmak için zorunludur. Bu farklılık ya da ötekilik, bizim ‘negatif garantimiz’ işlevindedir ve bizim kendimizi muhafaza edebilmemiz için, onun kendi yerinde durması gerekir. Kimlik, pozitif yanın ‘olaydan sonra ve alttan/geriden’ ortaya çıktığı birtakım ayırt edici karşıtlıklar sayesinde kendini ayakta tutar. Yani öteki bizim koruyucu duvarlarımızdır; eğer o, farklılıkları birbirine karıştırarak yok olursa, tüm koordinatlarımız parçalanır ve deliliğe kayarız. Kısaca öteki ilke olarak ‘biz’e şu veya bu ölçüde ‘karşıt’ bir konumda olmak zorunda olduğundan, biz’in yüceltilmesi onun alçaltılmasını içermektedir’(Bilgin, 2007:179).

Tezde görüşmelerimiz doğrultusunda kişinin kendisini ve “ötekini” nasıl algıladığı üzerinde duracağız. Bunun için iki göçmen kadın tipolojisinde “ farkın” ya da “aynılığın” ne olduğunu ortaya çıkarmaya çalışacağız.

3.1.1.1. Fark göstergesi olarak dil:

Copperbelt'te özel durumlarda kültürel farklılıklar vurgulanmaktaydı. İki birey ilk defa karşılaştığında, birbirleri hakkında sordukları ilk soru etnik aidiyetlerine dair oluyordu. Bunu öğrendiklerine, birbirlerine karşı ne şekilde davranacakları da aşağı yukarı belirginleşiyordu, çünkü gruplar arasında standartlaşmış ilişkiler vardır. Bazı grupların 'dostça' bazılarının 'düşmanca' ilişkileri vardı ve diğerlerininse 'şakalaşma' üzerine kurulu ilişkileri. Eğer kişi birinin etnik kimliğini biliyorsa, ona karşı ne şekilde davranmasının uygun olacağını da bilmiş oluyordu. Her grubun bireyleri diğerlerinin erdemleri ve kötü huylarına dair belirli bir nosyona sahipti. Bu tür nosyonlar bir grubun ' kültürel bilgisinin' bir parçası haline geldiğinde ve düzenli ya da az çok diğerleriyle olan ilişkilerini yönlendirmeye başladığında, bunu etnik kalıplaştırma olarak tanımlayabiliyoruz. (Eriksen, 2002; 41). Bu bağlamda görüşme yaptığımız kadınlardan bir olan Rasime şunları dile getirmiştir.

“Onlar bizden biraz daha serbest davranıyorlar. Korkmuyorlar dışardan.

Tanıdıkları insanlar çok onların. Biz dili tam bilmediğimiz için biraz

çekiniyoruz. Bir de bizden daha güzel giyiniyorlar. Modernler yani. Ben öyle

değilim. Nereye gitsem ilk önce nerelisin diyorlar. Bazen sıkılıp utanıyorum bundan.”(Rasime)

Aynı şekilde Adile göç etme nedenini açıklarken komşusunun Türk olmasına rağmen iyi olması görüşünü ortaya atarak; Türkler hakkında aslında bir ön kabulünün olduğunu ama bu ön kabul ile komşusu Türk olan kişinin kabul ettiği ön kabulü gibi olmadığını şöyle açıklamıştır.

“Ben gelin olarak geldim Ağrı' dan, orada da fakirlik, kan davası da olunca buraya geldik. Ama şuan iyiyiz. Komşum Türk olmasına rağmen çok iyiler. Diğerlerine benzemiyor kimisi çok kötü gözle bakıyor bize ama O öyle değil. Üç senedir geldik birbirimizi her şeye rağmen seviyoruz. Göç çok şey aldı bizden ama toparlanmaya çalışıyoruz.” (Adile)

Bir başka görüşmeci olan Ayşe Hanım da göçün sefaletinden söz ederken bunun yanı sıra Doğulu olmanın zorluğundan ve Batılıyı nasıl tanımladıkların şöyle ifade etmiştir.

“Ben çok rezillik çektim geldiğimiz de bir yıl inşaatta yattık. Bir işimiz yoktu. Orada çocuk bakmak da kadın olmak da çok zor. Herkes için zordu. Ama benim açımdan daha da zordu orada bir düşük yaptım. O an keşke kadın olmasaydım dedim kendi kendime. Bir de üstüne etrafın sana tuhaf gözlerle bakıyor, yani sanki siz neden geldiniz diyorlar. Ama halimizden anlayan bir Türk kadın vardı. Bize yemek getirirdi. O iyi biriydi. Türk'tü ama iyiydi. Hakkı ödenmez onun, sanki bir başkaydı O.”(Ayşe)

Görüşmecilerimizden olan Songül Hanım ise insanlığın temiz olması ile sırf bir ırka bağlı kalınmaması gerektiğini, önce insan vasfının ön plana çıkması

gerektiğini şu sözlerle açıklıyor.

“Bu zamanda ne Türk’e güvenilir ne Kürt’ e ama temiz bir çevrede olursanız hayat daha iyi geçer. Temiz arkadaşlar ve çevre bizim için önemli. Bu ırka bağlı bir şey değil, her şey insanda biter. İyi olunduktan sonra bana ne kimin Türk kimin Kürt olduğundan.” (Songül)

Thornborrow’ a göre Etnik kalıplaşmalardan biri de dildir. (1999: 148), “Belirli bir dili konuşmak, bir cemaate veya toplumsal yapılara girişi teşvik edebilir, kolaylaştırabilir de, sınırlayabilir de. Belirli bir dili konuşan insanlar kendilerini iktisaden dezavantajlı ve ideolojik olarak dışlanmış hissediyorlarsa, dil politik bir araca dönüşmüş demektir” (Aktaran Açıık, 2001: 298). Dilin politik bir araca dönüştüğünü görüşme yaptığımız kadınlardan Bediha, Kumru, Rasime ve Keve şöyle dile getirmiştir.

“Farkımız Kürt halkı çok eziliyor. Özellikle kadın olunca daha çok eziliyorsun. İş yerinde de böyle dışarıda da bu böyle. Hep susmak zorunda kalıyorum. İsteyen istediğini söyleyebiliyor, ben konuşunca da terörist diyorlar onun için ne derlerse desinler susmak zorunda kalıyorum. Bazen sınırlarım bozuluyor ağlıyorum ama onlara bir şey demiyorum. Yeni nesil böyle değil onlar konuşabiliyor haklarını savunabiliyorlar onlar bizi de kurtaracak.” (Bediha)

Kumru Hanım çevreden gelen tepkilere neden sessiz kaldığını şu sözlerle açıklıyor:

“Dediğim gibi iş yerinde dışarda, konuşmanla, giyinişinle hep hor görüyorlar bizi, onlar bize hakaret edebilirken biz ses çıkarmıyoruz.

Çünkü çıkarırsak, beni işten atarlar ne deseler desinler sadece içime atıyorum. Bu nereye kadar gider bilmem ama çocuklarım için susmam lazım. “(Kumru)

Türkçeyi bilmemek kadınların en büyük problemi olarak nitelendirilmekte görüşmeciler tarafından Keve Hanım da bunlardan biri olarak problemini şöyle dile getirmektedir.

“En önemli problemim dil bilmemem. Bir tek çevrendekilerle konuşabiliyorsun. Mahalleden dışarı çıkamıyorum. Çünkü derdimi anlatamıyorum insanlara. “(Keve)

Rasime Hanım ise Kürtçe konuştuğunda bir tepkiyle karşılaştığını ama bu tepkinin kötü bir tepki olmadığını şöyle açıklamaktadır.

“Kürtçeyi her ortamda konuşamıyorum. Ortamına göre davranıyorum. Yani aslında bir Türk varken konuşmuyorum kendilerini yabancı hissetmesinler, bizi yanlış anlamasınlar diye konuşmuyorum. Anlaşıyoruz onlarla, bazen söylediklerimize gülüyorlar ama öyle alay etmek için değil onlara değişik geldiği için yapıyorlar birlikte gülüyoruz işte. Ama bazen de alay ediyorlar, o zaman ben bir şey demiyorum susuyorum. “(Rasime)

Cumhuriyet'in milliyetçi ideolojisi birçok alanda olduğu gibi Kürtçeyi ve Kürt kimliğini de aşağı görmüştür. Bu bölümde de, kadınların geri/ileri, cahil/egitimli gibi ikili karşıtlıklar üzerinden farklarını nasıl ortaya koydukları gösterilmeye çalışılacaktır. Bu ideolojiyle kadının kendi dilini neden rahatlıkla kullanamadığını, bunun için neler düşündüğünü Keve Hanım şu sözlerle açıklıyor.

“Bizi hor görüyorlar. Ama bir Kürt doktor var, o bizimle Kürtçe konuşuyor. Derdimizi anlıyor. Siz de okuyun bizi kurtarın. Buna ihtiyacımız var. Özellikle yaşlılarımız hiç Türkçe bilmiyorlar, ondan utanıyorlar dertlerini anlatmaya. Ama Kürt olmaktan gurur duyuyorum. Şehit haberleri geliyor ona çok üzülmüyoruz. Bunlar olsun istemiyoruz. Evlatlar ölünce biz neden gülüp eğlenelim.”(Keve)

Ruken Hanım ise hakim fikir çerçevesinde giyinip konuşmadığında kendini dışlanmış hissettiğini şu sözlerle açıklıyor

“Kendinden taviz veriyorsun. Birilerinin etkisi altına giriyorsun. Mesela memleketteki gibi giyinmiyorsun, onların istediği gibi giyinmek ve onların istediği gibi konuşmak, davranmak gerekiyor yoksa hor görüp cahil görüyorlar.”(Ruken)

Zeynep Hanım kendisini öteki hissettiği bir durumla karşılaştığında kişisel tepkisini nasıl ortaya koyduğunu şu sözlerle açıklıyor.

“Onlar çok süslü. Bizler öyle değiliz. Aslında bir farkımız yok ilk başta giyimim kötüydü ama sonradan çeki düzen verdim kendime onlar da bunu fark ettiler, bizden daha güzel konuşuyorlar bizde Kürtçeden dolayı dilimiz

kaba oluyor. Onlar daha güzel konuşuyor ama olsun biz de ikinci bir dil biliyoruz. Çok sinirlendik mi kendi aramızda Kürtçe konuşuyoruz onları sinir ediyoruz.” (Zeynep)

Fahriye Hanım ise Kürt halkının neden şiddete başvurduğunu dil sorunu üzerinden kendi analiziyle şöyle aktarmaya çalışıyor.

“Kürtler tarih boyunca hep kendilerini anlatmaya çalıştılar, bağırarak olmadı, konuştu olmadı en sonunda şiddete başvurduk ve işler daha çok kötüye gitti ne yapacağımızı biz de bilmez hale geldik. Bir an önce her şey çözülsün yoksa daha çok evladımız gidecek. Onlar da anlasın bizi ben buraya geldiğimde en büyük problemim dil bilmemektir biliyordum; ama tam olarak konuşamıyordum. Nereye gitsem hor karşıyorlardı; hatta bir ara esnafın biri benimle alış veriş yapmak istemedi; sen Kürt’sün sana verecek malım yok dedi. Çok üzülmüştüm ama sonradan öğrendim çocuklarım sayesinde, şimdi kimse bir şey diyemiyor bana.”(Fahriye)

Türkiye’de, Kürtçe uzun yıllar boyunca yok sayılan, konuşulduğunda ise hor görülen, aşağılan bir dil olmuştur. Dolayısıyla, o şive ile konuşmak cahil olarak görülmeye nedendir. Kişide bu algılardan yola çıkarak dil bilmemenin cahillikle eş değer olduğu kanısına varıyor. Ayşe Hanım bunu şu sözlerle dile getiriyor.

“Dil bilmiyorum. Okula gitmedim, babam göndermedi, Yaşlıyım artık öğrenemiyorum. Keşke bilseydim en azından cahil olmazdım.”(Ayşe)

Ruken Hanım öteki gibi giyinip, konuşmadıktan sonra cahil olarak değerlendirilmeyi şu sözlerle açıklıyor.

“Kendinden taviz veriyorsun. Birilerinin etkisi altına giriyorsun. Mesela memleketteki gibi giyinmiyorsun, onların istediği gibi giyinmek ve onların istediği gibi konuşmak, davranmak gerekiyor yoksa hor görüp cahil görüyorlar. “ (Ruken)

3.1.1.2. Birbirini Tanımakla Farkın Ortadan Kalkması

Yapılan görüşmelerde kadınlarımız birçoğu henüz birbirlerini tanımadıkların ön yargılı oldukların tanıdıktan sonra ise çoğu şeyin değiştiğini iddia etmektedirler. Etnikler arası etkileşimin gerçekleşebilmesi için kültürel farklılıkları vurgulama sürecinin özünde, karşılıklı tanımanın da olması gerekmektedir. Aksi halde, en azından gruplardan birinin etnik kimliği, etkileşim durumunda önemsenmeyecektir. Farklılıkların bu şekilde değerlendirilmesi de bütünleşme olarak adlandırılabilir. Bu noktada, etnisite üzerinde ifade edilen kültürel farklılıklar birer gerçek ve önemli birer nitelik olarak addedilir. İkiye bölme daima Biz-Onlar türünden bir ilişkiyi ifade ederken, bütünleştirme Biz-Siz türünden bir ilişki olarak tanımlanabilir. Kişi bir etnikler arası ilişkiye girdiğinde, bir bütünleştirme alanının oluşturulması gerekmektedir. Bu etkileşimin yer aldığı paylaşılan bir dil olabilir. (Eriksen,2002;49) Güçle ilişkili olarak, bütünleştirme iki zıt sonuca yol açabilir. Çoğunlukça tanımayı arzulayan yerli halklar ve diğer azınlık hareketleri, çoğunlukla eşit bir zeminde uzlaşabilmek için, bir bütünleştirici ideoloji yaratmaya çalışabilirler. Diğer taraftan baskın gruplar da azınlıklara karşı yürütülen ayrımcılık ve istismarı meşru kılmak için bütünleşmekten bahsedebilirler. Bu işin etnik bir biçimde bölündüğü toplumlarda, örneğin el emeği ile yapılan düşük ücretli işlerin çoğunun belirli etnik gruplarca üstlenildiği toplumlarda geçerlidir. Bu gibi durumlarda, baskın gruplar el emeği ile yürütülen işleri yapmanın X grubunun doğası olduğunu; onların- kültürel olarak ya da doğaları gereği- prestijli işlerde çalışmalarının uygunsuz olduğunu vurgulayabilirler. (Eriksen, 2002; 49)

Yürütülen önemli tartışmaların önemli bir noktası da, etnikler arası ilişkilerin her zaman çatışmalı olmadığıdır. Kimi zaman güç dengelerinde tutarsızlıklar olsa da, iletişim ve ticaret gibi etnikler arası sistemler karşılıklı anlaşma ve işbirliğine dayanabilir. Gerçekten de, etnikler arası ilişkilerde az bir bütünleştirme varsa, genellikle zayıf grubun kimliğini değiştirmek ya da asimilasyon yapmak gibi bir eğilim de vardır. Özetlemek gerekirse: Etnisite hem Biz- Onlar tezdının meydana gelmesini hem de paylaşılan bir etnikler arası söylem ve etkileşim alanını (bütünleştirme) gerektirmektedir. (Eriksen, 2002;50) Her ne kadar dil açısından farklı olsalar da göçmen kadınların ortak yönleri buldukları Adile ve Zeynep Hanımın konuşmalarına şöyle yansımaktadır.

“İnsan ana dilini konuşmalı her yerde ben yapamıyorum tuhaf bakıyorlar sanki " sen cahilsin" gibi bakıyorlar. Allah beni böyle yarattı sonuçta hepimiz insanız ve Kürt olmaktan gurur duyuyorum. Aslında onlar da bizi seviyor tanıyınca daha çok seviyoruz birbirimizi o zaman sorun kalmıyor işte ama dedim ya sadece birbirimizi tanımamız lazım. “ (Adile)

“Çok iyiler çok arkadaşım var onlardan. Sağ olsun hiç yalnız bırakmadılar bizi. Komşulukları da çok iyi anlaşıyoruz zaten benim tüm arkadaşlarım onlar. Öyle söylendiği gibi değiller biz de ilk başta çekindik ama şimdi çok iyi anlaşıyoruz.”(Zeynep)

Göçmenlerin yoksul olması aradaki farkı yok ediyor gibi görünmektedir. Çünkü açlık ve yoksulluk algısı kişide ortak kader birliği olarak görülmektedir. Bu konuda Ruken Hanım, Aysel Hanım, Şermin Hanım, Zeynep Hanım ve Arzu Hanım şöyle konuşmakta:

“Memlekette de yoksulduk burada da yoksuluz. Sadece birbirimize daha çok bağlanmaya çalışıyoruz. Onlarda bizim gibi yoksul bu ortaklık hiçbir fark bırakmıyor aramızda. Biz yabancılık çektik burada ama çocuklarım artık uyum

sağladılar, güzel güzel Türkçe konuşuyorlar, onlara Kürtçe öğretmiyorum bizim çektiğimiz zorluğu çekmesinler.” (Ruken)

Aysel Hanım Kürt kadınların Türkçe konuştuğu taktirde anlaşabileceklerini ve çekingenliklerini şöyle dile getirmektedir:

“Kürtleri kast ediyorsunuz sanırım. Onlar çok çekingen, yaklaşmıyorlar bize, bizden korkuyorlar ama aramızda bir fark yok onlar da fakir biz de fakiriz. Ama en büyük farkımız dilimizi çok iyi bilmiyorlar anlaşamıyoruz konuşamıyoruz onlarla, konuşsak belki severiz birbirimizi.” (Aysel)

Şermin Hanım kendisinde önceden var olan ön yargıların yanlış olduğunu ve nasıl anlaşabildiklerini şöyle açıklamaktadır:

“Çok iyiler çok arkadaşım var onlardan. Sağ olsun hiç yalnız bırakmadılar bizi. Komşulukları da çok iyi anlaşıyoruz zaten benim tüm arkadaşlarım onlar. Öyle söylendiği gibi değiller biz de ilk başta çekindik ama şimdi çok iyi anlaşıyoruz.” (Şermin)

Zeynep Hanım ise Türkiye’de değişen siyasi yapıyı ve düzelen algıyı şu sözlerle dile getirmektedir:

“Önceden çok kötüydük. Ama şimdi öyle değiliz. Her şey sanki birden düzeldi. Önceden çok kötü davranıyorlardı bize hepimiz teröristsiniz diyorlardı ama şimdi öyle değil anlıyorlar bizi, bizimle konuşuyorlar biz de onları anlıyoruz ilk başta tanımamaları çok normal hep tv den biliyorlardı bizi ama şimdi öyle değil onlar

da tanıyor artık bizi. “(Zeynep)

Arzu Hanım hem biraz temkinli hem de farkın ne olursa olsun yoksulluğun ortak noktaları olduklarını şu sözlerle dile getirmektedir:

“Yanlış anlamayın ama sanki biraz kirliler. Bizim gibi giyinmiyorlar. Hiç konuşmadım onlarla pek yaklaşmıyoruz. Ama görüyorum onlarda yoksul bizde yoksuluz. Ne yapsak da aynıyız. Onlar da aç biz de hayat mücadelesi veriyoruz.”(Arzu)

Ayşe Hanım ise fakirliğin ırkının dilinin olmadığını şöyle açıklamıştır:

“Biz de fakiriz onlarda, fakirliğin Kürdü Türkü mü olur. Hepimiz kader kardeşiyiz onları da görüyorum bizle yaşıyorlar onlarda bize yardımcı oldular. Gerçi çok iyi Türkçe konuşamıyorum ama teşekkür edecek kadar dilim dönüyor.”
(Ayşe)

3.1.1.3. Yoksulluk Ortak Noktamız

Türkiye'nin siyasi yapısı zaman içinde değişti Bu değişim Kürt halkına olan bakış açısını da bir nebze olsun değiştirdi. Özellikle hükümetin Kürt açılımı söylemlerinden sonra bir şeylerin düzeldiğine inanıyor görüşmecilerimiz. Çok-etnili bir toplumsal sistem içinde yaşayan grupların pek çok açıdan farklı kaldıklarına bir toplumsal sistem içinde yaşayan grupların pek çok açıdan farklı kaldıkları genellikle kesin gözüyle bakılmaktadır ve birçok çalışma bu grupların farklı kalmayı nasıl başardıkları üzerine odaklanmaktadır. Ne var ki, etnisite ilişkinin bir unsuru olduğundan, karşılıklı temas ve bütünleştirici unsuru da eşit bir

şekilde vurgulanabilir. Buna belirli bir ölçüde Fredrik Barth Swat' taki etnik konumlar üzerine yaptığı eski bir çalışmasında değinmiştir. Barth bu çalışmasında ortak yaşamının biyolojik metaforunu grup ilişkilerini açıklamak için kullanmıştır. (1956,58); bu unsur aynı zamanda etnikler arası ilişkilerde izolasyonun derecelerinin değiştiğini iddia eden Chicago Ekolü'nün de merkezi noktalarından biriydi. Barth Swat vadisindeki (kuzey Pakistan) üç etnik grup olan Patanlar, Kohistanlar ve Gurajların ekonomik olarak nasıl yalnızca doğal çevreye değil, aynı zamanda çevrelerinin insani koşullarına, yani birbirlerine adapte olduklarını göstermiştir.(Eriksen,2002;48)

Bu algılar görüşmecilerimizin sözlerine yansımaktadır. Örneğin Ruken Hanım değişen algıların ve düzelen bir takım ön görüşleri sözlerine şöyle yansıtmaktadır:

“Daha önce ikinci vatandaş muamelesi görüyorduk ama şu an öyle değil. Artık eşitliğe inanıyor insanlar. Kamuda, sağlıkta aynı muamele görülüyor artık. Bizim aile bağlarımız, kültürümüz çok güzel bunlar avantajlı ve Kürt insanı çok farklı. Zaman içinde bakış açısı düzeldi. Eskiye nazaran şimdi daha iyi insanlar. Eskiden çok hor görüyorlardı ama şimdi daha farklı davranıyorlar bize. Önceden çok ön yargılı davranıyorlardı ama şimdi birkaç kişi dışında kimse bize öyle davranmıyor ama her yerde kötü insan vardır onun için onları takmıyoruz. “(Ruken)

“Bize kirli Kürtler diyorlardı eskiden, çocuklarım onların kapılarının önünden geçemezdi kovalardı, söz söylerlerdi ama tanıdıkça onlar da düzeldi bize karşı şimdi daha iyiyiz ama şehit haberi gelince yine bize kötü bakıyorlar sanki her şeyi biz yaptık.” (Yıldız)

Kadınların ortak kaderi okumamış olmak iki göçmen kadın tipinde de okumamaktan

kaynaklanan pişmanlıklar bulunmaktadır.

“Ortaokul mezunuyum ben. Keşke okusaydım belki şimdi her şey daha değişik olurdu. Tabi sonra okutmadılar beni ailem Kuran kursuna gönderdiler evet çok şey öğrendim ama okula da devam etmek isterdim. Bir kadın olarak eğitimsizliğin acısını çekiyorum. Memlekette bunun çok farkında değildim. Ama göç ettikten sonra çevre değişiyor ve ayak uydurman lazım bunlara. Keşke okusaydım.”(Songül)

Fahriye Hanım ise kendi nesli ile şimdiki nesli şöyle karşılaştırmaktadır:

“Biz daha çok bağlıyız gelenek göreneklerimize, onlar kendilerini hep bizden üstün gördüler bunu da süreç bu hale getirdi ama aslında öyle değil biz süslenince onlardan çok daha güzel oluyoruz. Şimdiki kızlarımız okuyor görüyorum bazen de bizim eve gelirler çok güzel, bilgili, ahlaklı kendi ailesine bağlı kızlar bu benim çok hoşuma gidiyor işte bizim kadınıımız böyle olmalı.”(Fahriye)

“Çocuklarımın daha iyi bir eğitim alması için geldik buraya. Bir çocuğum işitme engelli onun okulu sadece burada var onun için geldik. Bir kadın olarak yaşadığın sevdiğin yeri bırakmak her ne kadar zorsa bile bir anne olarak bunu yapmak zorundaydım. Ben okumadım onlar okusun.”(Şermin)

3.2. Göçmen Türk/ Kürt Kadını ve Öteki Olmak

İrksal karşılaşmalarda aklımızda çoğu zaman etnik kalıplaşmalarla birlikte bir takım stereotipler doğmaktadır ve bu stereotipleri kavramlar halinde kodlamaya başlarız. Kalıplar, her ne kadar her zaman geçerli olmasa da, az çok aşağılayıcı olma eğilimindedirler. Bu stereotipler görüşmeler sonucunda görüşmecilerin kendisinden farklı olan diğer kişiler hakkında oluşturdukları ön kabullerden meydana gelmektedir. Yapılan görüşmelerde Türk ve Kürt kadınlarının birbirleri hakkında neler düşündükleri ve birbirlerini nasıl tanımladıkları şöyle dile getirilmiştir. Kürt kadınları Türk kadınları hakkında “ kibirli, güzel, sadece süse önem veren, tembel, iyi giyinimli, iyi konuşan” diye nitelendirirken; Türk kadınları Kürt kadınları hakkında “ cömert, saf, cahil, aile bağları sıkı, büyüklerine saygılı, kirli ve iyi Türkçe konuşamayan” olarak nitelendirmiştir. Bu düşünceler kişide “diğeri” ne karşı zihinde oluşmuş, varsayılan stereotipler ve oto kalıplaştırmalar olarak ortaya çıkmaktadır.

Stereo tipler mutlak olmak durumunda değildir ve her zaman insanların gerçekte ne şekilde davrandıklarını iyi açıklamazlar. Bu nedenle stereo tiplerin nedenleri ve kullanımı üzerinde durmalıyız. Öncelikle stereo tipler, bir düzen yaratmak için bireye yardım eder, aksi takdirde ortam son derece karmaşık bir toplumsal evrene dönüşür. Dünyanın insan çeşitlerine bölünmesini mümkün kılar ve bu tür sınıflandırma için basit kriterler temin eder. Bireye toplumu anladıkları izlenimi verirler.

İkinci olarak, stereo tipler toplumun kaynaklarına erişimdeki öncelikleri ve farklılıkları meşru kılar. Üçüncüsü, stereo tipler kişinin kendi grubunun sınırlarını tanımlaması için büyük bir önemi haizdir. Bireyi kendi grubunun erdemlerine dair bilgilendirir ve diğerlerinin kötü özelliklerini anlatarak, Ben bir X'im Y değilim düşüncesini meşrulaştırır. Pek çok stereo tipler şu ya da bu şekilde kişinin kendi grubunun üstünlüğünü iddia eder. Ne var ki, kendilerinin negatif ve baskın grubun olumlu stereo tiplerine de sahip olan azınlıklar da mevcuttur. (Eriksen, 2002;44)

“Ötekilik” kavramı, son yıllarda, sosyal bilimlerde artan bir ilgiyle çalışmalarda yer almaktadır. Sözlük anlamıyla “ötekilik, “ben” ve “biz” den farklı olanı, ben ve biz dışında kalanı belirtmek için kullanılır. “Ötekileştirmek” aynı zamanda bir grubu bir ulusu bir ırkı ve onlar üzerinde baskıyı meşru kılma çabası olarak da görülmektedir. “Ötekilik kurgusu,

değişmez “öteki”ni dışlamak ve/veya sömürmek için kullanıldığı zaman ırkçılık meydana gelir” (Anthias ve Yuval - Davis, 1983; 1992). Birbirine benzerlikle birlikte, birey ya da bir etnik, cinsel grup, esas olarak kendini tanımladığında ötekiyi, ötekiyi tanımladığında ise kendini tanımlamaktadır (Kaçar, 2006). Demir, bunun aynılık değil, farklılık üzerine inşa edilmiş ve ayırt edici bir tanımlama olduğunu belirtir (1998: 209).

Yuval - Davis, kadın ve ötekilik arasındaki ilişkiyi şöyle tanımlar: Kadınlar genellikle topluluk içinde muğlak bir konuma sahiptir (...) çoğunlukla topluluğunun birliğini, şerefini, savaşa gitmek gibi belli milli ve etnik projelerin var oluş nedenlerini simgelerler. Diğer yandan çoğunlukla beden siyasetinin kolektif “biz” inden dışlanırlar ve öznenen ziyade nesne konumunu muhafaza ederler. Kadınlık kurgusu bu açıdan, “ötekilik” özelliğine sahiptir. “Uygun kadın”ın nasıl olacağına dair katı kültürel kodlar, çoğunlukla kadınları, bu aşağı güç konumunda tutmak üzere geliştirmiştir. Bu durumu meşrulaştırmak için kullanılan kolektif “akıllar”, “ötekiler” i dışlamak, aşağılamak ve boyun eğdirmek için kullanılan “kadınlar aptaldır”, “kadınlar tehlikelidir” veya “kadınlar kirlidir ve bizi kirletirler” gibi – diğer “yaygın” ifadelerle çok benzerdir (2003: 97).

Touraine farklılıklarımızla birlikte yaşayabilecek miyiz sorusunun cevabını şöyle vermektedir.” Karşı karşıya olduğumuz sorun şu: Erkinlikle topluluk, pazarla ekinsel kimlik bağdaştırılabilir mi? Hem birbirimize eşit hem de birbirimizden farklı olarak yaşayabilecek miyiz? Farkımızla yaşayalım ama birlikte yaşayalım. Evet ama nasıl? İki de aynı ölçüde yıkıcı olan şu iki çözüm arasında bir seçim yapmaktan kurtulabilecek miyiz? Farklılıklarımızı bir yana bırakarak birlikte yaşamak ya da aralarında yalnızca Pazar ya da şiddet yoluyla iletişim kurabilecek bağdaşlık topluluklarda birbirimizden ayrı yaşamak. Birlikte yaşayalım’la farklılıklarımızla yaşayalım arasındaki mesafe açıldıkça açılıyor. Kimimiz öncelikle birliği korumak istiyor, kimimiz de farklılıkları. Bizse, ikisinin de birbiriyle bağdaştırılması gerektiğini ve bağdaştırılabileceğini göstermek istiyoruz. Yani demokrasinin modern betisini yenilemeliyiz ve yenileyebiliriz; hem siyasal hem de toplumsal yaşamda çokluğu kabul etmeliyiz. (2005; 72)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GÖÇMEN KADINLARIN ÖTEKİLEŞME ALGILARI VE GÖÇMEN KÜRT KADINI
İLE GÖÇMEN TÜRK KADINI ÖRNEĞİ

4.1. Örneklemin Frekans Tabloları

Örneklemin;

Tablo 1, tablo 2, tablo 3, tablo 4, tablo 5, tablo 6, tablo 7, tablo 8 ve tablo 9 katılımcıların hakkında, yaş, eğitim düzeyi, medeni durumu, nikah şeklini, eşiyile akrabalık durumu, kaç çocuğu olduğu, herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı, kaç yıldır çalıştığı bilgilerini vermektedir.

Tablo 1: Kaç yaşındasınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
17 ve daha az	3	1,5	1,5	1,5
18-25	44	21,9	22,0	23,5
26-30	54	26,9	27,0	50,5
31-40	56	27,9	28,0	78,5
41-60	34	16,9	17,0	95,5
61 ve üzeri	9	4,5	4,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 1, örneklemin yaşa göre dağılımını göstermektedir. Bu tablonun verileri göz önünde bulundurulduğunda, örneklemin %1,5'i 17 ve daha az, %22'si 18-25, %27'si 26-30,%28'i 31-40, %17'si 41-60, % 4,5'i 61 ve üzeri yaşlarındadır. Görüşmecilerin yaş dağılımı dikkate alınmadan yapılmıştır. Sonuç olarak 18-25, 26-30 ve 31-40 yaşları arasındaki kişiler ankette daha çok yer almaktadır.

Tablo 2: eğitim düzeyiniz ne?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Sadece okur yazar	70	34,8	35,0	35,0
İlk okul mezunu	70	34,8	35,0	70,0
Orta okul mezunu	42	20,9	21,0	91,0
Lise mezunu	17	8,5	8,5	99,5
Üniversite mezunu	1	,5	,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 2, örneklemin eğitim düzeyine göre dağılımını göstermektedir. Tablo-2'nin verileri dikkate alındığında, örneklemin %35'i sadece okur yazar,%35'i ilk okul mezunu, %21'i orta okul mezunu, %8,5'i lise mezunudur. Anket dağılımına bakıldığında görüşmecilerin geneli lise mezunu değildir ve çoğu ya sadece okur yazar ya da bir çoğu ilk okul mezunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 3: medeni durumuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Evli	168	83,6	84,0	84,0
Bekar	32	15,9	16,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 3'e göre katılımcıların %84'ü evli, %16'sı bekârdır. Genelde göçle gelen kadınlar yaş dağılımı itibari ile evli kategorisine girmektedir. Anket çalışması genellikle kadınların yaşadığı hanenin belirlenip, göçmenin kendi evinde yapıldığından dolayı çocuklu ve aile sahibi kişilerle görüşülmüştür. Bu kişiler genel itibari ile evli ve çocuk sahibi olan kadınlardan meydana gelmektedir.

Tablo 4: Kaç yıldır evlisiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	28	13,9	14,0	14,0
0	1	,5	,5	14,5
5 ve daha az	17	8,5	8,5	23,0
6-15	74	36,8	37,0	60,0
16-25	53	26,4	26,5	86,5
26 ve üstü	27	13,4	13,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 4, katılımcıların %8,5'i 5 ve daha az, %37'si 6-15, % 26,5'i 16-25, %13,5'i 26 ve üstü yıldır evli bulunmaktadır. Veri dağılımında en çok kategoriye yüzdenin yarısına yakın bir sayıyla 6-15 yıldır evli olan kadınlar oluşturmaktadır. Bu kategoriye en yakın kategori 5 ve daha az yıldır evli olan kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 5: Nikah şekliniz nedir?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	27	13,4	13,5	13,5
Resmi nikah	3	1,5	1,5	15,5
Dini nikah	11	5,5	5,5	21,0
Hem dini hem resmi nikah	158	78,6	79,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 5'in verilerine göre katılımcıların % 1,5'i sadece resmi nikahlı, %5,5'i sadece dini nikahlı iken % 79'u hem dini hem de resmi nikahlıdır. Anket çalışmasında evli olan kadınların tamamına yakını hem dini hem de resmi nikahlıdır.

Tablo 6: Eşinizle akrabalık durumunuz nedir?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	27	13,4	13,5	13,5
Akrabam değil	2	14,5	14,5	14,0
Yakın akrabam	39	19,4	19,5	33,5
Uzak akrabam	53	26,4	26,5	60,0
Akrabam değil	79	39,3	39,5	99,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 6'nın verileri göz önünde bulundurulduğunda % 19,5'i eşiyle yakın akraba, %26,5 i uzaktan akraba,% 39,5'i eşiyle akraba değildir. Eşimle aramızda hiçbir akrabalık yok diyen kategorisinde bir yoğunluk bulunurken, eşimle uzaktan akrabayız kategorisinde de bir yoğunluk bulunmaktadır. Akrabam değil kategorisi az bir oran göstermektedir.

Tablo 7: Kaç çocuğunuz var?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	26	12,9	13,0	13,0
Çocuğum yok	16	8,0	8,0	21,5
1-3	92	45,8	46,0	67,5
4-8	60	29,9	30,0	97,5
9-12	5	2,5	2,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 7'ye göre % 8'inin çocuğu yokken , %46'sını 1-3, % 30'unun 4-8, % 2,5'inin 9-12 çocuğu bulunmaktadır. Çocuğum yok ile 9-12 kategorileri çok az bir oran gösterirken, 1-3 çocuk kategorisi ile 4-8 çocuk kategorisi yoğunluk göstermektedir. Ama en büyük yoğunluğu 1-3 çocuk kategorisi kullanmaktadır.

Tablo 8: Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	2	1,0	1,0	1,0
Evet	25	12,4	12,5	13,5
Hayır	172	85,6	86,0	99,5
				100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 8'in verilerine göre % 12,5'i bir işte çalışmaktayken, % 86'sı herhangi bir işte çalışmamaktadır. Kadınların hemen hemen tamamına yakını herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 9: Kaç yıldır çalışıyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	170	84,6	85,0	85,0
1-5	21	10,4	10,5	95,5
6-10	7	3,5	3,5	99,0
15 ve üzeri	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 9'un verileri göz önünde bulundurulduğunda, kadınların % 85'i soruyu cevapsız bırakırken, % 10,5'i 1-5, % 3,5'i 6-10 ve % 1'i 15 ve üzeri yıldır çalışmaktadır. Görüşme yapılan kadınların geneli çalışmadığı için genel itibari ile soruya cevap vermemişlerdir.

Örneklemin;

Tablo 10, tablo 11 ve tablo 12 katılımcının eşinin hangi mesleğe sahip olduğu, sosyal güvencelerinin ne olduğu ve kaç yıldır Denizli' de yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 10: Eşinizin mesleği nedir?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	27	13,4	13,5	13,5
İşçi	90	44,8	45,0	58,5
Memur	7	3,5	3,5	62,0
İşsiz	43	21,4	21,5	83,5
Amele	23	11,4	11,5	95,0
Kendi iş yeri var	1	,5	,5	95,5
Avukat	8	4,0	4,0	99,5
Müteahhit	1	,5	,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 10'a göre katılımcıların % 45'inin eşi işçi, %21,5'inin amele, % 11,5'inin kendi iş yeri olduğu ve % 3,5'inin de memur olduğu bulunmaktadır. En büyük yoğunluğu eşim işçi kategorisi oluştururken onu eşim amele ve eşim işsiz diyenler oluşturmaktadır.

Tablo 11: Sosyal güvenceniz için ne söyleyebilirsiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	1	,5	,5	,5
Sigorta/bağkur	112	55,7	56,0	56,5
Yeşil kart	79	39,3	39,5	96,0
Emekli sandığı	5	2,5	2,5	98,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 11: katılımcıların % 56'sı bağkur/ sigortalı oldukları, % 39,5'inin yeşil kartı, %2,5'inin emekli sandığına bağlı oldukları bulunmaktadır. Bağkur veya sigortalı olanlar yarıya yakın bir yoğunluk gösterirken yeşil kartlı olanlar kategorisi de dikkate değer bir yoğunluk göstermektedir.

Tablo 12: Kaç yıldır Denizli’ de siniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
1-6	35	17,4	17,5	17,5
7-15	123	61,2	61,5	79,0
16-25	32	15,9	16,0	95,0
26 ve üstü	10	5,0	5,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 12’nin verilerine göre katılımcıların %61,5’i 7-15 yıl, % 17,4’ünün 1-6 yıl, % 16’sının 16-25, %5’inin 26 ve üstü yıldır Denizli’de buldukları söylenmektedir. Kategorilerin yarısından fazlasını Denizli’de yaklaşık 7-15 yıldır bulunanlar oluştururken onu daha az bir yoğunlukla 1-6 yıl ve 16-25 yıl oluşturmaktadır. En az yoğunluğu ise 25 ve üstü yıl kategorisi oluşturmaktadır.

Örneklemin;

Tablo 13, tablo 14, tablo Denizli’ye nereden göç ettikleri, Denizli’ye neden göç ettikleri, hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 13: Denizli’ye nereden göç ettiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Türkiye’nin doğusundan	100	49,8	50,0	50,0
Türkiye’nin batısından	100	49,8	50,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 13’e göre çocukların % 49,8’inin Denizli’nin doğusundan, % 49,8’inin Denizli’nin batısından göç etmektedir. Örnekleminiz Doğudan ve Batıdan gelen kadınlardan oluştuğu için iki kategoriden de aynı kadın sayısı göz önünde bulundurmaktadır.

Tablo 14: Denizli'ye neden göç ettiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	1	,5	,5	,5
Siyasi nedenlerle	40	19,9	20,0	20,5
Ekonomik nedenlerle	159	79,1	79,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 14'den elde edilen verilere göre % 79,5'i ekonomik nedenlerle, % 20'si siyasi nedenlerden dolayı göç etmiştir. Denizli' ye ekonomik nedenlerle gelenler kategorisi siyasi nedenlerle gelenler kategorisinden çok daha fazla bir oran göstermektedir.

Örneklemin;

Tablo 15, tablo 16 günü geldiğinde memlekete dönme isteği ile göç kararını ailede kimin verdiği ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 15: Günü geldiğinde memlekete geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Her zaman düşünüyorum	89	44,3	44,5	44,5
Hiçbir zaman düşünmüyorum	111	55,2	55,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 15'e göre % 55,5'i günü geldiğinde memlekete geri dönmeyi düşünmemekte, % 44,5'i geri dönmeyi düşünmektedir. Günü geldiğinde memleketine geri dönmek isteyenler ile istemeyenler kategorileri birbirine yakın bir oran göstermektedir.

Tablo 16: Göç kararının ailede kim aldı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	1	,5	,5	,5
Kocam	79	39,3	39,5	40,0
Ben	23	11,4	11,5	51,5
Ailece	77	38,3	38,5	90,0
Kayın pederim ve kocam	20	10,0	10,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 16: % 39,5'inin kocası, % 38,5'i ailece, % 11,5'i kendisi, % 10'nun kayınpederi ve kocası göçe karar almıştır. Kategorilerden en çok yoğunluğu göç kararını kocam aldı diyenler oluştururken en az yoğunluğu ben kategorisi ve kayın pederim ve kocam kategorileri oluşturmaktadır.

Örneklemin;

Tablo 17, tablo 18, tablo 19 ve tablo 20; göç etmeden önce göçmenlerin ne iş yaptıkları, yaptığı işten memnun olup olmadığı, kaç yıldır aynı işi yaptıkları ve çalışmama nedenleri hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 17: Göç etmeden önce hangi işi yapıyordunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	5	2,5	2,5	2,5
İşçi	21	10,4	10,5	13,0
Ev hanımı	157	78,1	78,5	91,5
Çiftçilik-hayvancılık	17	8,5	8,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 17'nin verilerine göre katılımcıların %78,5'i göç etmeden önce ev hanımı,% 10,5'i işçi, % 8,5'i çiftçilik-hayvancılık yapmaktaydı. Göç etmeden önce ev hanımıydım kategorisi en büyük yoğunluğu göstermektedir.

Tablo 18: Yaptığınız işten memnun musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	127	63,2	63,5	64,0
Evet	18	9,0	9,0	88,0
Hayır	24	11,9	12,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 18'e göre katılımcıların % 12'si yaptığı işten memnunken, % 9'u memnun değildir. Genel itibari ile kadınlar herhangi bir işte çalışmadıkları için kategori oranları düşük çıkmıştır. Buna göre birbirlerine yakın bir oranla işlerindeki memnuniyeti açıklamışlardır.

Tablo 19: Kaç yıldır aynı işi yapıyor sunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	129	64,2	64,5	65,0
5 ve daha az	24	11,9	12,0	92,0
6-10	16	8,0	8,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo-19'un verileri göz önünde bulundurulduğunda şunlar söylenebilir: % 64,5'i çalışmadığından dolayı soruyu cevapsız bırakırken, % 12'si 5 ve daha az, % 8'i 6-10 yıl arası aynı işi yapmaktadır.

Tablo 20: Çalışmama nedeniniz nedir?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	29	14,4	14,5	15,0
Eşim izin vermiyor	53	26,4	26,5	44,5
Çocuklarıma bakmak zorundayım	48	23,9	24,0	68,5
Kendime uygun iş bulamadım	46	22,9	23,0	91,5
Ev işleri yetiyor	17	8,5	8,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo-20'in verilerine göre katılımcıların% 26,5'inin eşi çalışmasına izin vermezken, % 24'ü çocuklarına bakmak zorunda olduğu, % 23'ü kendine göre iş bulamadığı için, % 8,5'i ev işlerinin yettiğini söylemektedir.

Örneklemin;

Tablo 21, tablo 22, tablo 23 Denizli'de yaşamının nasıl bir duygu olduğunu, memleketlerinin Denizlililer tarafından nasıl karşılandığını ve Kürtçeyi/ şivelerini nerede konuştukları ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 21: Denizli de yaşamak nasıl bir duygu?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli Yüzde
Çok iyi	13	6,5	6,5	6,5
İyi	146	72,6	73,0	79,5
Kötü	33	16,4	16,5	96,0
Çok kötü	8	4,0	4,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo-21'e göre katılımcıların % 73'ü Denizli de yaşamak iyi bir duygu derken, % 16,5'i kötü, % 6,5' i çok iyi, % 4'ü çok kötü demektedir. Yarısından fazla bir oranla Denizli'de

yaşamak güzel bir duygudur cevabını vermişlerdir. En düşük oranı Denizli’de yaşamak çok kötü kategorisi oluşturmaktadır.

Tablo 22: Memleketiniz Denizliler tarafından nasıl karşılanıyor?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hor görülüyor	25	12,4	12,5	12,5
Kimliğimi saklıyorum	2	1,0	1,0	13,5
Hoş karşılanıyor	105	52,2	52,5	66,0
Herhangi bir olumsuzluk yaratmıyor	68	33,8	34,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 22’ye göre katılımcıların % 52,5’i memleketinin Denizliler tarafından hoş karşılandığını, % 34’ü herhangi bir olumsuzluk yaratmadığını, % 12,5’i hor görüldüğünü, % 1’i kimliğini saklamaktadır. Katılımcıların yarısından biraz fazlası memleketim Denizliler tarafından hoş karşılanıyor derken dikkate değer bir oranı da memleketim herhangi bir olumsuzluk yaratmıyor demiştir.

Tablo 23: Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiçbir yerde	5	2,5	2,5	2,5
Ailemin yanında	27	13,4	13,5	16,0
Hemşerilerimin yanında	5	2,5	2,5	18,5
Her yerde	163	81,1	81,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 23’ün verilerini göz önünde bulundurduğumuzda şunlar söylenebilir: katılımcıların % 81,5’i Kürtçeyi/ şivesini her yerde konuşurken, % 13,5’i ailesinin yanında, % 2,5’i hiçbir yerde ve % 2,5’i de hemşerilerinin yanında konuşmaktadır.

Örneklemin;

Tablo 24, tablo 25, tablo 26 göçmen kadınların bir ortama girdiklerinde kendileri gibi davranma şekillerini, şivelerinin çevreden nasıl karşılandığını, kendilerini Türkçe ifade edebilmeleri ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 24: Bir ortama girdiğinizde kendiniz gibi davranabiliyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hemen hemen her zaman	182	90,5	91,0	91,0
Hemen hemen hiç bir zaman	16	8,0	8,0	99,0
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 24'e göre katılımcıların % 90,5'i bir ortama girdiklerinde hemen hemen her zaman kendileri gibi davranırken, % 8'i hemen hemen hiçbir zaman kendileri gibi davranamamaktadır.

Tablo 25: Şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	1	,5	,5	1,0
Alay ediliyor	6	3,0	3,0	4,0
Sevimli bulunuyor	131	65,2	65,5	69,5
Garip karşılanıyor	61	30,3	30,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 25: katılımcıların % 65,5'i şivelerinin çevreden sevimli bulunurken, % 30,5'i garip karşılandığını, % 3'ü alay edildiğini söylemektedir. Katılımcıların yarısından fazlasının

şiveleri çevreden sevimli bulunurken dikkate değer bir yüzdesinin de şivesi garip karşılanmaktadır.

Tablo 26: Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hemen hemen hiç bir zaman	19	9,5	9,5	9,5
Hemen hemen her zaman	180	89,6	90,0	99,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 26'nın verilerine göre katılımcıların % 90'ı hemen hemen her zaman kendisini Türkçe ifade edebilirken, %9,5'i hemen hemen hiçbir zaman ifade edememektedir.

Örnekleme;

Tablo 27, tablo 28, tablo 29, tablo 30, tablo 31; göçmen kadınların kendileri için ne söylediklerini, kadın olmanın nasıl bir duygu olduğunu, hedeflerini gerçekleştirmeleri, evliliklerini nasıl değerlendirdikleri ve eşlerine göre kendilerini nerede gördükleri ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 27: Kendiniz için ne söyleyebilirsiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	4	2,0	2,0	2,0
Güzelim	20	10,0	10,0	12,0
Zekiyim	36	17,9	18,0	30,0
Becerikliyim/çalışkanım	78	38,8	39,0	69,0
Her işin üstesinden gelirim	60	29,9	30,0	99,0
Hiçbir işi yapamıyorum	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 27'ye göre katılımcıların %39'u kendini becerikli/ çalışan bulurken, % 30'u her işin üstesinden geldiğini,% 18'i zeki olduğunu, % 10'u güzel, % 1'i hiçbir iş yapamadığını dile getirmiştir.

Tablo 28: Kadın olmak nasıl bir duygu?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Hemen hemen her zaman gurur duyuyorum	175	87,1	87,5	88,0
Hemen hemen hiçbir zaman gurur duymuyorum	23	11,4	11,5	99,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 28'in verilerine göre katılımcıların % 87,5'i kadın olmaktan hemen hemen her zaman gurur duyduğunu, % 11,5'i hemen hemen hiçbir zaman gurur duymamaktadır. Katılımcıların hemen hemen tamamına yakını kadın olmaktan gurur duyarken küçük bir oranı bu durumun tam tersini dile getirmişlerdir.

Tablo 29: Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hemen hemen gerçekleştirdim	73	36,3	36,5	36,5
Hemen hemen hiç gerçekleştiremedim	127	63,2	63,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 29'a göre % 63,5'i hedeflerini hemen hemen hiç gerçekleştiremezken, % 36,5'i hemen hemen gerçekleştirmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası hedeflerini gerçekleştiremediklerini dile getirmişlerdir.

Tablo 30: Evliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	23	11,4	11,5	11,5
Doğru bir seçim yaptığıma inanıyorum	160	79,6	80,0	14,0
Doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum	11	5,5	5,5	94,0
Toplam	200	99,5	100,0	99,5

Tablo 30'un verilerine göre katılımcıların % 80'i evliliğinde doğru bir seçim yaparken, % 5,5'i doğru bir seçim yaptığını inanmıyor. Katılımcıların tamamına yakın bir yüzdesi evliliklerinde doğru bir seçim yaptıklarına inanmaktadırlar.

Tablo 31: Eşinize göre kendinizi nerede görüyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Cevapsız	23	11,4	11,5	11,5
Daha becerikliyim	23	11,4	11,5	25,5
Daha zekiyim	67	33,3	33,5	59,0
Evin idaresini daha iyi sağlıyorum	65	32,3	32,5	91,5
Her şeyin üstesinden kendim gelirim	17	8,5	8,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	99,5

Tablo 31: %33,5'i eşine göre kendisini daha zeki görürken, % 32,5'i evin idaresini daha iyi sağladığını, % 11,5'i daha becerikli, %8,5'i her şeyin üstesinden kendisinin geldiğini söylemektedir.

Örneklemin;

Tablo 32, tablo 32, tablo 33, tablo 34, tablo 35; göçmen kadınları çevreden nasıl tanındığı, komşularına derdlerini anlatıp anlatmadıkları, kendilerine kimi yakın buldukları ve bir kadını en iyi kimin anladığı ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 32: Çevreden nasıl tanınırsınız?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
...kızı	34	16,9	17,0	17,0
...karısı	116	57,7	58,0	75,0
...annesi	9	4,5	4,5	79,5
kendi isimle	41	20,4	20,5	100,0
Total	200	99,5	100,0	

Tablo 32'ye göre katılımcıların % 58'i çevreden... karısı olarak, % 20,5'i kendi ismiyle, % 17'si ...kızı,% 4,5'i ...annesi olarak bilinmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası çevreden kocasının ismiyle anılırken düşük bir yüzdesi kendi ismiyle anılmaktadır.

Tablo 33: Komşularınıza derdinizi anlatabiliyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hemen hemen her zaman	133	66,2	66,5	66,5
Hemen hemen hiçbir zaman	66	32,8	33,0	99,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 33'ün verilerine göre katılımcıların % 66,5'i hemen hemen her zaman komşularına derdini anlatırken, %33'ü hemen hemen hiçbir zaman anlatmamaktadır.

Tablo 34: Kendinize kimi daha yakın buluyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Erkekler	16	8,0	8,0	8,0
Kadınlar	152	75,6	76,0	84,0
Çocuklar	5	2,5	2,5	86,5
Büyükler	27	13,4	13,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 34'e göre katılımcıların % 76'sı kendisine kadınları yakın bulurken, % 13,5'i büyükleri, % 8'i erkekleri, % 2,5'i çocukları yakın bulmaktadır. Katılımcıların yarısından biraz fazlası kendini kadınlara daha yakın görürken çok az bir oranı kendini çocuklara ve erkeklere daha yakın görmektedir.

Tablo 35: Bir kadını en iyi kim anlar?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kocası	62	30,8	31,0	31,0
Çocukları	23	11,4	11,5	42,5
Anne-babası	100	49,8	50,0	92,5
Akrabaları	2	1,0	1,0	93,5
Komşuları	6	3,0	3,0	96,5
Hiç kimse	7	3,5	3,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 35'den elde edilen verilere göre katılımcıların % 50'si bir kadını en iyi anne-babası anlar düşüncesindeyken, % 31'i kocası, % 11,5'i çocuklarının, % 3,5'i hiç kimsenin, % 3'ü komşularının ve % 1'i akrabalarının anladığı düşüncesindedir.

Örneklemin

Tablo 36, tablo 37, tablo 38 ve tablo 39; göçmen kadının giyim kuşamı için ne söylediği, hangi ortamlarda adetlerini yaşatabildiği, şehir merkezine kimlerle gittiği ve aile içinde bir karar alınırken göçmen kadının görüşünün alınıp alınmadığı ile ilgili bilgi vermektedir.

Tablo 36: Giyim/kuşamınız için ne söyleyebilirsiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Göçten sonra değişti	46	22,9	23,0	23,0
Memleketteki gibi giyiniyorum	117	58,2	58,5	81,5
İstedğim gibi giyiniyorum	36	17,9	18,0	99,5
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 36: “Giyim/kuşamınız için ne söyleyebilirsiniz” sorusuna örneklemin % 58,5’i memleketteki gibi giyiniyorum derken, % 23’ü göçten sonra değiştiğini, % 18’i ise istediği gibi giyindiğini dile getirmiştir.

Tablo 37: Hangi Ortamlarda adetlerinizi yaşatabiliyorsunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Sadece aile ortamında	9	4,5	4,5	4,5
Hemşerilerimle birlikteyken	47	23,4	23,5	28,0
Her ortamda	142	70,6	71,0	99,0
Toplam	200	99,5	100,0	100,0

Tablo 37’e göre katılımcıların % 71’i her ortamda adetlerini sürdürmekteyken, % 23,5’i hemşerileriyle birlikte, % 4,5’i sadece aile ortamında yaşatabilmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası her ortamda adetlerini yaşatabilmektedir.

Tablo 38: Şehir merkezine kimlerle gidersiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Eşimle	31	15,4	15,5	15,5
Çocuklarımla	37	18,4	18,5	34,0
Kadın arkadaşlarımla	61	30,3	30,5	64,5
Yalnız	67	33,3	33,5	98,0
				99,5
				100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 38'nin verilerine göre katılımcıların % 33,5'i şehir merkezine yalnız, % 30,5', kadın arkadaşlarıyla, % 18,5'i çocuklarıyla, % 15,5'i eşiyile birlikte gitmektedir. Kadınların geneli şehir merkezine tek başına gitmemektedir.

Tablo 39: Aile içinde bir şeye karar verirken sizin de görüşünüz alınır mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	172	85,6	86,0	86,0
Hayır	28	13,9	14,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 39: "Aile içinde karar verilirken sizin de görüşünüz alınır mı" sorusuna örneklemin % 86'sı evet, % 14'ü hayır demiştir. Katılımcıların yarısından çok fazlası aile içinde verilen kararlara katılmakta, görüş bildirmektedir.

Örneklemin;

Tablo 40, tablo 41, tablo 42, Halk eğitim merkezinde göçmen kadını tamamladığı ya da devam ettiği bir kursun olup olmadığını, özel kurslardan devam ettiği ya da tamamladığı bir kursun olup olmadığını, çocuklarının üniversiteye gitmesini isteyip istemediği, ile ilgili bilgi verilmektedir.

Tablo 40: Halk eğitim merkezinde tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	23	11,4	11,5	11,5
Hayır	177	88,1	88,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 40: “Halk eğitim merkezinde tamamladığınız/ devam ettiğiniz bir kurs var mı” örneklemin %88,5’i hayır, % 11,5’i evet demektir. Katılımcıların yarısından çok daha fazlası halk eğitim kurslarından herhangi birine devam ediyor veya gitmiş değildir.

Tablo 41: Özel kurslardan tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	19	9,5	9,5	9,5
Hayır	181	90,0	90,5	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 41’den elde edilen verilere göre katılımcıların %90,5’i özel kurslardan tamamladığı/ devam ettiği bir kurs yok iken, % 9,5’i vardır. Katılımcıların tamamına yakını herhangi bir özel kursa gitmemiştir.

Tablo 42: Çocuklarınızın üniversiteye gitmesini ister misiniz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	193	96,0	96,5	98,0
Hayır	4	2,0	2,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 42'e göre katılımcıların %96,5'i çocuklarının üniversiteye gitmesini isterken, % 1,5'i istememektedir. Katılımcıların tamamına yakını çocuklarının üniversiteye gitmesini istemektedir

Örneklemin;

Tablo 43, tablo 44 ve tablo 45 göçmen kadının düzenlenen altın günlerine katılıp katılmadığını, altın günlerinde nelerin konuşulduğunu ve altın günlerinin bu güne kadar ne gibi bir yararını gördükleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

Tablo 43: Düzenlenen altın günlerine katılıyor musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	14	8,5	8,5	8,5
Hayır	186	93,0	92,0	96,0
Toplam	200	99,5	100	100

Tablo 43'ün verilerine göre katılımcıların %92'si düzenlenen altın günlerine katılmamakta, %8,5'i katılmaktadır. Katılımcıların çok az bir oranı düzenlenen altın günlerine katılmaktadır.

Tablo 44: Altın günlerinde neler konuşursunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	143	71,1	71,5	72,0
Günlük hayattan	26	12,9	13,0	85,0
Komşulardan	11	5,5	5,5	90,5
Siyasetten	5	2,5	2,5	93,0
Aile sorunlarımızdan	14	7,0	7,0	100,0
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 44'ün verilerine göre katılımcıların % 13'ü altın günlerinde günlük hayattan bahsetmektedir, % 7'si aile sorunlarından, % 5,5'i komşulardan, % 2,5'i ise siyasetten konuşmaktadır.

Tablo 45: Altın günlerinin şimdiye kadar ne faydasını gördünüz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Değerlendirme dışı	1	,5	,5	,5
Cevapsız	142	70,6	71,0	71,5
Arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor	19	9,5	9,5	81,0
Ev ekonomisine katkı yapıyorum	21	10,4	10,5	91,5
Dertlerimin azaldığına inanıyorum	1	,5	,5	92,0
Hiçbir faydasını görmedim	9	4,5	4,5	96,5
Toplam	200	99,5	100,0	

Tablo 45'e göre katılımcıların % 10,5'i altın günlerinin ev ekonomisine katkı sağladığını, % 9,5'i arkadaşlarla vakit geçirmek olduğunu, % 4,5'i hiçbir faydasının olmadığını belirtmiştir.

4.2. Örneklemin Çapraz Tabloları

Denizli'ye siyasi nedenlerle göç edenlerin tamamı Türkiye'nin doğusundan gelmektedir. Denizli'ye ekonomik nedenlerle göç edenlerin % 37,1'i Türkiye'nin doğusundan, % 62,9'u Türkiye'nin batısından göç etmişlerdir. Denizli'ye siyasi nedenlerle göç edenlerin tamamı doğudan göç ederken, ekonomik nedenlerle göç edenlerin yarısından fazlası batıdan göç etmiştir.

Tablo 46: Denizli'ye nereden geldiği ile Denizli'ye nereden göç ettin ilişkisi

		Türkiye 'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Denizli'ye neden göç ettiniz?	Cevapsız	1 100,0% 1,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,5%
	siyasi nedenlerle	40 100,0% 40,0%	0 ,0% ,0%	40 100,0% 20,0%
	ekonomik nedenlerle	59 37,1% 59,0%	100 62,9% 100,0%	159 100,0% 79,5%
Toplam		100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 51,572 \text{ sd}= 2 \text{ p}= ,000$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelenlerin % 40'ı siyasi nedenlerle, % 59'u ekonomik nedenlerle göç etmiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin tamamı ekonomik nedenlerle gelmişlerdir. Doğudan Denizli'ye göç eden kategorisinde siyasi nedenlerle kategorisinden ekonomik nedenlerle kategorisine doğru bir artış görülürken, batıdan göç edenler kategorisinin tamamı ekonomik nedenlerle kategorisinde bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile neden göç ettiniz sorusu arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 51,572 \text{ sd}= 2 \text{ p}= ,000$)

Göç kararını ailede kocası verenlerin %48,1'i Denizli'ye Türkiye'nin doğusundan göç ederken ,% 51,9'u Türkiye'nin batısından göç etmişlerdir. Göç kararını kendisi verenlerin % 26,1'i Denizli'ye Türkiye'nin doğusundan göç ederken, % 73,9'u batıdan göç etmişlerdir. Göç kararını ailece alanların % 49,4'ü doğudan göç ederken ,% 50,6'sı batıdan göç etmiştir. Son olarak göç kararını kayın pederi ve kocasının alanların % 85'i doğudan göç ederken ,% 15'i batıdan göç etmiştir. Göç kararını ailede kocam, ben, ailece kategorilerinin yarısından fazlası batıdan göç edenler kategorisinde yoğunlaşırken, kayınpederim ve kocam kategorisi doğudan göç edenler kategorisinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 47: Denizli'ye nereden geldiği ile göç kararını ailede kimin verdiği ilişkisi

	Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam	
	Türkiye'nin Doğusundan	Türkiye'nin batısından		
Göç kararını ailede kim aldı?	Cevapsız	1 100,0% 1,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,5%
	Kocam	38 48,1% 38,0%	41 51,9% 41,0%	79 100,0% 39,5%
	Ben	6 26,1% 6,0%	17 73,9% 17,0%	23 100,0% 11,5%
	Ailece	38 49,4% 38,0%	39 50,6% 39,0%	77 100,0% 38,5%
	kayın pederim ve kocam	17 85,0% 17,0%	3 15,0% 3,0%	20 100,0% 10,0%
	Toplam	100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 16,188 \text{ sd}= 4 \text{ p}=,003$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelenlerin % 38'inin kocası göç kararını alırken, %6'sının kendisi, % 38'i ailece,% 17'sinin kayın pederi ve kocası göç kararını almıştır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %41'inin kocası, % 17'si kendisi,% 39'u ailece,% 3'ünün ise kayın pederi ve kocası göç kararını almıştır. Türkiye'nin neresinden göç ettiniz sorusu ile göç kararını ailede kim aldı düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 16,188 \text{ sd}= 4 \text{ p}=,003$)

Denizli'ye göç etmeden önce işçi olan kadınların % 28,6'sı doğudan göç ederken,% 71,4'ü batıdan göç etmiştir. Göç etmeden önce ev hanımı olanların % 46,5'i doğudan göç ederken, % 53,5'i batıdan göç etmektedir. Göç etmeden önce çiftçilik- hayvancılık yapanların %94,1'i doğudan göç ederken, % 5,9'u batıdan göç etmiştir. Göç etmeden önce işçi, ev hanımı , kategorileri doğudan göç eden kategorisinden batıdan göç eden kategorisine doğru bir artış görülürken, göç etmeden önce hayvancılık-çiftçilik kategorisi doğudan göç edenler kategorisinde büyük bir yoğunluk göstermiştir.

Tablo 48: Denizli'ye nereden gelindiği ile göç etmeden önce hangi işin yapıldığı ilişkisi

		Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Göç etmeden önce hangi işi yapıyordunuz?	Cevapsız	5	0	5
		100,0%	,0%	100,0%
		5,0%	,0%	2,5%
	İşçi	6	15	21
		28,6%	71,4%	100,0%
		6,0%	15,0%	10,5%
	Ev hanımı	73	84	157
		46,5%	53,5%	100,0%
		73,0%	84,0%	78,5%
	Çiftçilik- hayvancılık	16	1	17
		94,1%	5,9%	100,0%
		16,0%	1,0%	8,5%
Toplam	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2= 22,863 \text{ sd}= 3 \text{ p}=,000$$

Denizli'ye doğudan göç edenlerin % 6'sı göç etmeden önce işçi, % 73'ü ev hanımı iken, % 16'sı çiftçilik- hayvancılık uğraşmaktaydı. Denizli'ye batıdan göç edenlerin % 15'i göç etmeden önce işçi, % 84'ü ev hanımı iken, % 1'i çiftçilik- hayvancılıkla uğraşmaktaydı. Hem doğudan göç eden kadınlar hem de batıdan göç eden kadınlar göç etmeden önce ev hanımı kategorisinde yoğunluk göstermiştir. Ayrıca Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile göç etmeden önce hangi işi yapıyordunuz sorusu arasında güçlü bir ilişki vardır. ($X^2= 22,863$ $sd= 3$ $p=,000$)

Yaptığı işten memnun olanların % 94,4'ü Denizli'ye doğudan göç ederken, % 5,6'sı batıdan göç etmiştir. Yaptığı işten memnun olmayanların % 25'i doğudan göç etmişken, % 75'i batıdan göç etmiştir. Yaptığı işten memnun olanların tamamına yakını doğudan göç ederken, yaptığı işten memnun olmayanların yarısından fazlası batıdan göç edenlerden oluşmaktadır.

Tablo 49: Denizli'ye nereden geldiği ile yaptı işten memnuniyetlik ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Yaptığınız işten memnun musunuz?	değerlendirme dışı	1 100,0% 1,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,5%
	Cevapsız	76 48,7% 76,0%	80 51,3% 80,0%	156 100,0% 78,0%
	Evet	17 94,4% 17,0%	1 5,6% 1,0%	18 100,0% 9,0%
	Hayır	6 25,0% 6,0%	18 75,0% 18,0%	24 100,0% 12,0%
Toplam		100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 22,325 \text{ sd}= 4 \text{ p}=,000$$

Denizli'ye doğudan göç edenlerin 17'si yaptığı işten memnun iken, % 6'sı memnun değildir. Denizli'ye batıdan göç edenlerin % 1'i yaptığı işten memnun iken % 18'i yaptığı işten memnun değildir. Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenler kategorisinden evet kategorisinden hayır kategorisine doğru bir azalış varken, batıdan göç edenler kategorisinde evet kategorisinden hayır kategorisine doğru bir artış görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile yaptığı işten memnurluk hali arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 22,325 \text{ sd}= 4 \text{ p}=,000$)

Kaç yıldır aynı işi yapıyorsunuz sorusuna 5 ve daha az diyenlerin % 50'si Denizli'ye Türkiye'nin batısından gelirken, % 50 Türkiye 'nin batısından gelmektedir. 6-10 yıl diyenlerin %68,8'i doğudan, % 31,2'si batıdan gelmektedir. 5 ve daha az yıldır aynı işi yapanlarda sabit oranlar görülürken 6-10 yıldır aynı işi yapanlar Denizli'ye doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru önemli bir düşüş görülmektedir.

Tablo 50: Denizli'ye nereden geldiği ile kaç yıldır aynı işi yapma ilişkisi

	Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam	
	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından		
Kaç yıldır aynı işi yapıyor sunuz?	değerlendirme dışı	1 100,0% 1,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% ,5%
	cevapsız	76 48,1% 76,0%	82 51,9% 82,0%	158 100,0% 79,0%
	5 ve daha az	12 50,0% 12,0%	12 50,0% 12,0%	24 100,0% 12,0%
	6-10	11 68,8% 11,0%	5 31,2% 5,0%	16 100,0% 8,0%
	Toplam	100 50,0%	100 50,0%	200 100,0%

	100,0%	100,0%	100,0%
--	--------	--------	--------

$$X^2= 4,478 \text{ sd}= 4 \text{ p}= ,345$$

Denizli'ye doğudan göç edenlerin % 12'si 5 ve daha az yıl aynı işte çalışırken % 11'i 6-10 yıl arası aynı işte çalışmaktadır. Batıdan göç edenlerin %12'si 5 ve daha az yıldır aynı işte çalışırken %5'i 6-10 yıldır aynı işi yapmaktadır. Doğudan göç edenlerde 5 ve daha az yıldır aynı işi yapanlardan 6-10 yıldır aynı işi yapanlara doğru küçük bir düşüş yaşanırken, batıdan göç edenlerde dikkate değer bir düşüş görülmektedir. Denizli'ye nereden göç ettin ile kadınların kaç yıldır aynı işi yapıyorsun sorusuna verdikleri cevap arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır.($X^2= 4,478 \text{ sd}= 4 \text{ p}= ,345$)

Kadınların çalışmama nedenleri arasında eşim izin vermiyor diyenlerin %43,4'ü Denizli'ye doğudan göç etmişken % 56,6'sı batıdan göç etmiştir. Çocuklarına bakmak zorunda olduğu için çalışmayan kadınların %66,7'si doğudan göç etmişken, % 33,3'ü batıdan göç etmiştir. Kendisine uygun bir iş bulamayanların % 32,6'sı doğudan göç etmişken % 67,4'ü batıdan göç etmiştir. Ayrıca çalışmama nedeni ev işleri olan kadınların % 70,6'sı doğudan göç etmişken % 29,4'ü batıdan göç etmiştir. Eşim izin vermiyor ve kendime uygun iş bulamadım diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç etmişken, çocuklarıma bakmak zorundayım ve ev işleri yetiyor diyenlerin dikkate değer bir kısmını doğudan göç eden kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 51: Denizli'ye nereden geldiği ile herhangi bir işte çalışmama ilişkisi

	Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam	
	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından		
Çalışmama nedeniniz nedir?	değerlendirme dışı	1	0	1
		100,0%	,0%	100,0%
		1,0%	,0%	,5%
	Cevapsız	17	17	34
		50,0%	50,0%	100,0%
		17,0%	17,0%	17,0%
Eşim izin vermiyor	23	30	53	
	43,4%	56,6%	100,0%	

	23,0%	30,0%	26,5%
Çocuklarıma bakmak zorundayım	32 66,7%	16 33,3%	48 100,0%
Kendime uygun iş bulamadım	32,0%	16,0%	24,0%
ev işleri yetiyor	15 32,6%	31 67,4%	46 100,0%
	15,0%	31,0%	23,0%
ev işleri yetiyor	12 70,6%	5 29,4%	17 100,0%
	12,0%	5,0%	8,5%
Toplam	100 50,0%	100 50,0%	200 100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2= 16,705 \text{ sd}= 6 \text{ p}= ,010$$

Denizli'ye Türkiye'nin doğusundan göç edenlerin %23'ünün çalışmasına eşi izin vermezken % 32'si çocuklarına bakmak zorunda olduğunu, % 15'i kendisine uygun bir iş bulamadığını ve % 12'si ise ev işlerinin yettiğini söylemiştir. Ayrıca batıdan göç edenlerin %30'unun eşi çalışmasına izin vermezken % 16'sı çocuklarına bakmak zorunda olduklarını % %31'i kendisine uygun bir iş bulamadığını % 5'i ise ev işlerinin yettiğini söylemektedir. Doğudan göç eden kadınların eşim izin vermiyor kategorisinden ev işleri yetiyor kategorisine doğru düzenli bir azalış mevcutken çocuklarıma uygun bir iş bulamadım kategorisinde birden bir artış görülmektedir. Ve en büyük yoğunlukta bu kategoride mevcuttur. Ayrıca batıdan göç eden kadınların verdiği cevaplarda herhangi bir düzenli artış ya da azalış söz konusu değilken eşim çalışmama izin vermiyor ve kendime uygun bir iş bulamadım diyenlerin oranları birbirine yakın ve kategoriler arasında en yüksek oranlara sahiptir. Denizli'ye nerden göç ettiniz sorusu ile neden çalışmıyorsunuz sorusu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 16,705 \text{ sd}= 6 \text{ p}= ,010$)

Denizli'de yaşamak çok iyi bir duygu diyenlerin %84,'sı Denizli'ye Türkiye'nin doğusundan göç ederken,% 15,4'ü batıdan göç etmiştir. Denizli'de yaşamak iyi bir duygudur diyenlerin %47,3'ü doğudan ,% 52,7'si batıdan göç etmiştir. Denizli'de yaşamak

kötü bir duygu diyenlerin % 48,5'i doğudan % 51,5'i batıdan göç etmiştir. Denizli' de yaşamak çok kötü bir duygu diyen kadınların % %50'si doğudan % 50'si de batıdan göçle gelmişlerdir.

Tablo 52: Denizli'ye nereden göç geldiği ile Denizli'de yaşamak nasıl bir duygu olduğu ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye 'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Denizli 'de yaşamak nasıl bir duygu?	çok iyi	11	2	13
		84,6%	15,4%	100,0%
		11,0%	2,0%	6,5%
	İyi	69	77	146
		47,3%	52,7%	100,0%
		69,0%	77,0%	73,0%
	Kötü	16	17	33
		48,5%	51,5%	100,0%
		16,0%	17,0%	16,5%
	çok kötü	4	4	8
		50,0%	50,0%	100,0%
		4,0%	4,0%	4,0%
Toplam		100	100	200
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

X²= 6,699 sd= 3 p= ,082

Denizli'ye doğudan gelenlerin % 11'i Denizli'de yaşamak çok iyi bir duygudur derken %69'u iyi, %16'sı kötü, % 4'ü de çok kötüdür demektir. Denizli'ye batıdan göçle gelen kadınların %2'si çok iyi derken % 77'si iyi, % 17'si , % 4'ü çok kötüdür demiştir.

Kategoriler arasında gerek doğudan göç eden kadınlar ile batıdan göç eden kadınların yarısından fazlası Denizli’de yaşamak iyi bir duygudur fikrinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca Denizli’de yaşamak kötü bir duygudur fikrinde ise hem doğudan göçle gelen kadınlar olsun hemde batıdan gelen kadınlar aynı oranda fikir birliği yapmışlardır. Denizli’ye nerden göç ettin sorusu ile Denizli’de yaşamak nasıl bir duygudur düşüncesi arasında orta düzeyde bir ilişki vardır.($X^2= 6,699$ $sd= 3$ $p= ,082$

Memleketiniz Denizlililer tarafından nasıl karşılanıyor soruna hor görülüyor diyenlerin tamamı Denizli’ye doğudan göç eden kadınlardan oluşurken, kimliğimi saklıyorum diyenlerin de tamamı doğudan göçle gelen kadınlardan oluşmaktadır. Memleketim Denizlililer tarafından hoş karşılanıyor diyenlerin %44,8’i doğudan göç etmiş kadınları oluştururken % 38,2’si batıdan göç etmiştir. Herhangi bir olumsuzluk yaşamayanların % 38,2’si doğudan göçle gelmişken % 61,8’i batıdan gelmiştir. Memleketi Denizliler tarafından hor görülen ve kimliğimi saklıyorum diyenlerin tamamı doğudan göçle gelen kadınlardan oluşurken, memleketim hoş karşılanıyor ve hiçbir olumsuzluk yaratmıyor diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç eden kadınlarda yoğunlaşmıştır.

Tablo 53: Denizli’ye nereden geldiği ile memleketinin Denizlililer tarafından nasıl karşılandığı ilişkisi

		Denizli’ye nerden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye’ nin doğusundan	Türkiye’ nin batısından	
Memleketiniz Denizliler tarafından nasıl karşılanıyor?	hor görülüyor	25	0	25
		100,0%	,0%	100,0%
		25,0%	,0%	12,5%
	kimliğimi saklıyorum	2	0	2
		100,0%	,0%	100,0%
		2,0%	,0%	1,0%
	hoş karşılanıyor	47	58	105
		44,8%	55,2%	100,0%
		47,0%	58,0%	52,5%
	herhangi bir olumsuzluk yaratmıyor	26	42	68
		38,2%	61,8%	100,0%
		26,0%	42,0%	34,0%
Toplam		100	100	200
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2 = 31,917 \text{ sd} = 3 \text{ p} = ,000$$

Denizli'ye doğudan göç edenlerin %25'inin memleketi Denizlililer tarafından hoş görülürken %2'si kimliğini saklamakta , %47'sinin memleketi hoş karşılanmakta,%26'sının herhangi bir olumsuzluk yaratmamaktadır. Denizli'ye batıdan göç edenlerin % 58'i hoş karşılanıyor derken % 42'sinin herhangi bir olumsuzluk yaratmıyor. Doğudan göç eden kadınları çoğunluğu memleketim Denizlililer tarafından hoş karşılanıyor ve kimliğimi saklıyorum kategorilerinde yoğunlaşırken, batıdan göç eden kadınlar memleketim Denizlililer tarafından hoş karşılanıyor ve herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmıyorum kategorilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca Denizli'ye nereden göç ettin sorusu ile memleketin Denizlililer tarafından nasıl karşılanıyor sorusu arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır.($X^2 = 31,917 \text{ sd} = 3 \text{ p} = ,000$)

Kürtçeyi/ şivesini hiçbir yerde kullanmayanların % 80'i Denizli'ye doğudan göç etmişken ,% 20'si batıdan göç etmiştir. Aile ortamında Kürtçeyi/ şivesini konuşanların % 96,3'ü doğudan göç etmişken % 3,7'si batıdan göç etmiştir. Hemşerilerinin yanında Kürtçeyi/ şivesini konuşanların %80'i doğudan göç ederken % 20'si batıdan göç etmiştir. Her yerde konuşurum diyenlerin % 40,5'i doğudan % 59,5'i batıdan göç eden kadınlardan oluşmaktadır. Hiçbir yerde, ailemin yanında ve hemşerilerimin yanında kategorinin yoğunluğunun yarısından fazlası doğudan göç eden kadınlar kategorisinde toplanırken, her yerde şivemi konuşurum diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç eden kadınlar kategorisinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 54:Denizli'ye nereden geldiniz ile Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz ilişkisi

		Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz?	hiçbir yerde	4	1	5
		80,0%	20,0%	100,0%
		4,0%	1,0%	2,5%
	ailemin yanında	26	1	27
		96,3%	3,7%	100,0%
		26,0%	1,0%	13,5%
	hemşerilerimin yanında	4	1	5
		80,0%	20,0%	100,0%
		4,0%	1,0%	2,5%
	her yerde	66	97	163

	40,5%	59,5%	100,0%
	66,0%	97,0%	81,5%
Toplam	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2= 32,644 \text{ sd}= 3 \text{ p}=,000$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelen kadınların %4'ü hiçbir yerde ,% 26'sı ailemin yanında, % 4'ü hemşerilerimin yanında,% 66'sı her yerde Kürtçeyi/ şivemi konuşurum demiştir. Batıdan göç edenlerin % 1'i hiçbir yerde, % 1'i hemşerilerimin yanında % 97'si her yerde şivemi konuşurum demiştir. Doğudan göçle gelen kadınların yarısından fazlası her yerde Kürtçe konuşurum derken batıdan gelen kadınların tamamına yakını her yerde şivemi konuşurum demiştir. Ayrıca Denizli'ye Türkiye'nin neresinden göç ettiniz sorusu ile Kürtçeyi/şivenizi nerelerde konuşursunuz sorusu arasında çok güçlü bir ilişki vardır.($X^2= 32,644 \text{ sd}= 3 \text{ p}=,000$)

Bir ortama girdiğinde hemen hemen her zaman kendisi gibi davrananların %47,8'i Denizli'ye doğudan göç ederken % 52,2'si batıdan göç etmiştir. Bir ortama girdiğinde hemen hemen hiçbir zaman kendisi gibi davranamayanların % 81,2'si Denizli'ye doğudan göç ederken %18,8'i batıdan göç etmiştir. Bir ortama girdiğimde hemen hemen her zaman kendim gibi davranıyorum kategorisi doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru bir artış gösterirken, hemen hemen hiçbir zaman kendim gibi davranamıyorum kategorisinde doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru bir azalış görülmektedir.

Tablo 55: Denizli'ye nereden geldiniz ile bir ortama girdiğinde kendisi gibi davranma ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Bir ortama girdiğinizde kendiniz gibi davranabiliyor musunuz?	hemen hemen her zaman	87 47,8%	95 52,2%	182 100,0%
	hemen hemen hiç bir zaman	87,0%	95,0%	91,0%
		13 81,2%	3 18,8%	16 100,0%
		13,0%	3,0%	8,0%

Toplam	100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 8,602 \text{ sd}= 2 \text{ p}= ,014$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelen kadınların % 87'si bir ortama girdiklerinde hemen hemen her zaman kendisi gibi davranabilmekteyken %13'ü hemen hemen hiçbir zaman kendisi gibi davranamamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %91'i bir ortama girdiğinde hemen hemen her zaman kendisi gibi davranabilirken % 8'i hemen hemen hiçbir zaman kendisi gibi davranamamaktadır. Türkiye'nin neresinden Denizli' ye göç ettiniz sorusu ile bir ortama girdiğinizde kendiniz gibi davranabiliyor musunuz sorusu arasında orta düzeyde bir ilişki vardır.

Şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor sorusuna alay ediliyor diyenlerin %66,7'si Denizli'ye doğudan göç eden kadınlardan oluşurken % 33,3'ü Denizli'ye batıdan göç eden kadınlardan oluşmaktadır. Sevimli bulunuyor kategorisinin %25,2'si doğudan göç edenlerden oluşurken % 74,8'i batıdan göç etmiştir. Şivem çevre tarafından alayla karşılanıyor diyenlerin tamamı doğudan göç eden kadınlardan oluşuyor. Şivesi çevre tarafından garip karşılanan kategori ile alay ediyorlar kategorisi doğudan göç eden kategorisinden batıdan göç eden kategorisine doğru ciddi bir azalış gösterirken, sevimli bulunuyor kategorisinde doğu kategorisinden batı kategorisine doğru bir artış göstermektedir.

Tablo 56: Denizli'ye nereden geldiği ile şivenin çevreden nasıl karşılandığı arasındaki ilişki

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor?	değerlendirme dışı	1	0	1
		100,0%	,0%	100,0%
		1,0%	,0%	,5%
	cevapsız	1	0	1
		100,0%	,0%	100,0%
		1,0%	,0%	,5%
	alay ediliyor	4	2	6
		66,7%	33,3%	100,0%
		4,0%	2,0%	3,0%
	sevimli bulunuyor	33	98	131

	25,2%	74,8%	100,0%
	33,0%	98,0%	65,5%
garip karşılanıyor	61	0	61
	100,0%	,0%	100,0%
	61,0%	,0%	30,5%
Toplam	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2 = 95,919 \text{ sd} = 4 \text{ p} = ,000$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelen kadınların % 4'ü şivem çevre tarafından alay ediliyor derken % 33'ü sevimli bulunuyor,% 61'i garip karşılanıyor demiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göçle gelen kadınların % 2'si şivemle alay ediliyor derken % 98'i sevimli bulunuyor demiştir. Doğudan göçle gelen kategoride şivem çevre tarafından alay ediliyor kategorisinden garip karşılanıyor kategorisine doğru ciddi bir yükselme gösterirken batıdan gelen kategorinin tamamına yakını şivem çevre tarafından sevimli bulunuyor kategorisinde yoğunlaşmıştır. Denizli'ye Türkiye'nin neresinden göç ettiniz sorusu ile şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor sorusu arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır.($X^2 = 95,919 \text{ sd} = 4 \text{ p} = ,000$)

Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz sorusuna hemen hemen hiç bir zaman diyenlerin % 89,5'i doğudan göç ederken % 10,5'i batıdan göç etmiştir. Hemen hemen her zaman diyenlerin % 45,6'sı doğudan göç ederken % 54,4'ü batıdan göç etmiştir. Hemen hemen hiçbir zaman kategorisinde doğudan göç eden kategorisinden batıdan göç eden kategorisine doğru ciddi bir azalma görülürken hemen hemen her zaman kategorisinden doğu kategorisinden batı kategorisine doğru bir artış söz konusudur.

Tablo 57: Denizli'ye nereden geldiği ile kendisini Türkçe ifade edebilme ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz?	hemen hemen hiç bir zaman	17	2	19
		89,5%	10,5%	100,0%
	hemen hemen her zaman	17,0%	2,0%	9,5%
		82	98	180
		45,6%	54,4%	100,0%

	82,0%	98,0%	90,0%
Toplam	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$$X^2= 14,264 \text{ sd}= 2 \text{ p}=,001$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 17'si hemen hemen hiçbir zaman kendisini Türkçe ifade edemezken % 82'si hemen hemen her zaman kendisini Türkçe ifade edebilmektedir. Batıdan Denizli'ye göçle gelen kadınların % 2'si hemen hemen hiçbir zaman kendisini Türkçe ifade edemezken % 98'i hemen hemen her zaman kendisini ifade edebiliyor. Türkiye'nin doğusundan ve batısından kategorilerinde kendimi hemen hemen hiçbir zaman Türkçe ifade edemiyorum kategorisinden hemen hemen her zaman kategorisine doğru ciddi bir artış görülmektedir. Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz sorusu ile Denizli' ye nerden göç ettiniz sorusu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 14,264 \text{ sd}= 2 \text{ p}=,001$)

Kendisi için güzelim diyenlerin %40'sı Denizli'ye doğudan göç ederken % 60'ı batıdan göç etmiştir. Zekiyim diyenlerin %38,9'u doğudan % 61,1'i batıdan göç etmiştir. Becerikliyim/ çalışkanım diyenlerin %46,2'si doğudan göç etmişken % 53,8'i batıdan göç etmiştir. Her işin üstesinden gelirim diyenlerin % 66,7'si doğudan göç ederken % 33,3'ü batıdan göç etmiştir. Hiçbir işi yapamıyorum diyenlerin tamamı doğudan göç etmiştir. Güzelim, zekiyim , becerili/ çalışkanım kategorileri doğudan göç eden kategorisinden batıdan göç eden kategorisine doğru artarken , her işin üstesinden gelirim kategorisi doğu kategorisinden batı kategorisine doğru azalmaktadır ve hiçbir işi yapamıyorum kategorisinin tamamı doğudan göç eden kategorisinden oluşmaktadır.

Tablo 58: Denizli'ye nereden geldiği ile kendisi için ne söylediği ilişkisi

	Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam	
	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye' nin batısından		
Kendiniz için ne söyleyebilirsiniz?	cevapsız	0	4	4
		,0%	100,0%	100,0%
		,0%	4,0%	2,0%
	güzelim	8	12	20
		40,0%	60,0%	100,0%
		8,0%	12,0%	10,0%

zekiyim	14 38,9% 14,0%	22 61,1% 22,0%	36 100,0% 18,0%
becerikliyim/çalışkanım	36 46,2% 36,0%	42 53,8% 42,0%	78 100,0% 39,0%
her işin üstesinden gelirim	40 66,7% 40,0%	20 33,3% 20,0%	60 100,0% 30,0%
hiçbir işi yapamıyorum	2 100,0% 2,0%	0 ,0% ,0%	2 100,0% 1,0%
Toplam	100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 15,706 \text{ sd}= 5 \text{ p}= ,008$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç eden kadınların % 8'i güzelim derken % 14'ü zekiyim,% 36'sı becerikli/ çalışkanım, % 40'ı her işin üstesinden gelirim, % 2'si hiçbir iş yapamıyorum demiştir. Denizli'ye batıdan göçle gelen kadınların ise % 12'si güzelim, % 22'si zekiyim, % 42'si becerikli/çalışkanım, % 20'si her işin üstesinden gelirim demiştir. Doğudan göçle gelen kadın kategorisinde güzelim kategorisinden her işin üstesinden gelirim kategorisine doğru düzenli bir artış görülmekteyken hiçbir işi yapamıyorum kategorisinde birden bir düşüş görülmektedir. Batıdan göçle gelen kadın kategorisinde güzelim kategorisinden becerikli/çalışkanım kategorisine doğru düzenli bir artış görülürken her işin üstesinden gelirim kategorisinde bir düşüş ve hiçbir işi yapamıyorum kategorisinde bu düşüş devam etmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile kendiniz için ne söyleyebilirsiniz sorusu arasında güçlü bir ilişki vardır. ($X^2= 15,706 \text{ sd}= 5 \text{ p}= ,008$)

Kadın olmaktan hemen hemen her zaman gurur duyuyorum diyenlerin % 48'i Denizli'ye doğudan göç ederken ,% 52'si batıdan göç etmektedir. Kadın olmaktan hemen hemen hiçbir zaman gurur duymuyorum diyenlerin % 65,2'si Denizli'ye doğudan % 34,8'i batıdan göç etmiştir. Hemen hemen her zaman gurur duyuyorum kategorisinde doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru bir artış söz konusu iken hemen hemen hiçi bir zaman gurur duymuyorum kategorisinde doğudan batıya doğru bir düşüş görülmektedir.

Tablo 59: Denizli'ye nereden geldiği ile kadın olmak nasıl bir duygudur ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Kadın olmak nasıl bir duygudur?	değerlendirme dışı	1 100,0%	0 ,0%	1 100,0%
		1,0%	,0%	,5%
	hemen hemen her zaman gurur duyuyorum	84 48,0%	91 52,0%	175 100,0%
		84,0%	91,0%	87,5%
	hemen hemen hiçbir zaman gurur duymuyorum	15 65,2%	8 34,8%	23 100,0%
		15,0%	8,0%	11,5%
Toplam		100 50,0%	100 50,0%	200 100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

X²= 4,410 sd= 3 p= ,220

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelenlerin %84'ü kadın olmaktan hemen hemen her zaman gurur duyarken % 15'i hemen hemen hiçbir zaman gurur duymamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göçle gelenlerin % 91'i hemen hemen her zaman kadın olmaktan gurur duyarken % 8'i hemen hemen hiçbir zaman gurur duymamaktadır. Göç edenlerin doğu kategorisinde de batı kategorisinde de hemen hemen her zaman kategorisinden hemen hemen hiçbir zaman kategorisine doğru bir dönüş görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile kadın olmaktan gurur duyuyor musun sorusu arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır. (X²= 4,410 sd= 3 p= ,220)

Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz sorusuna hemen hemen gerçekleştirdim diyenlerin %45,2'si Denizli'ye doğudan göç ederken % 54,8'i batıdan göç etmiştir. Hedeflerini hemen hemen hiçbir zaman gerçekleştiremediğine inananların % 52,8'i Denizli'ye doğudan göç ederken % 47,2'si batıdan göç etmiştir. Hedeflerini hemen hemen gerçekleştirdiğini düşünenler kategorisinde doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru bir artış gözlenirken, hedeflerini hemen hemen hiç gerçekleştiremediğini düşünenler kategorisinde ise doğudan göç edenlerden batıya göç edenler kategorisine doğru bir azalma görülmektedir.

Tablo 60: Denizli'ye nereden geldiği ile hedeflerin gerçekleşme ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz?	hemen hemen gerçekleştirdim	33 45,2% 33,0%	40 54,8% 40,0%	73 100,0% 36,5%
	hemen hemen hiç gerçekleştiremedim	67 52,8% 67,0%	60 47,2% 60,0%	127 100,0% 63,5%
Toplam		100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 1,057 \text{ sd}= 1 \text{ p}= ,304$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 33'ü hedeflerini hemen hemen gerçekleştirdiğine inanılardan oluşurken % 67'si hemen hemen hiç gerçekleştirmedini düşünmektedir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %40'ı hedeflerinin hemen hemen gerçekleştirdiğine inanırken % 60'ı inanmamaktadır. Gerek doğudan göç edenler olsun gerek batıdan göç edenler olsun hedeflerini hemen hemen gerçekleştirdiğini düşünenlerden hemen hemen hiç gerçekleştirmedine inananlara doğru düzenli bir artış görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile hedeflerinizi gerçekleştirdiniz mi sorusu arasında zayıf bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 1,057 \text{ sd}= 1 \text{ p}= ,304$)

Evliliği hakkında doğru bir seçim yaptığımı inanıyorum diyenlerin % 44,4'ü Denizli'ye Türkiye'nin doğusundan göç ederken % 55,6'sı batısından göç etmiştir. Evliliği hakkında doğru bir seçim yaptığımı inanmıyorum diyenlerin %90,9'u Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç ederken % 9,1'i batısından göç etmiştir. Evliliği için doğru seçim yaptım diyenler kategorisinde Denizli'ye doğudan gelenlerden batıya gelenler kategorisine doğru düzenli bir yükseliş mevcutken doğru bir seçim yaptığımı inanmıyorum kategorisinde doğudan göç edenler kategorisinden batıdan göç edenler kategorisine hızlı bir düşüş görülmektedir.

Tablo 61:Denizli'ye nereden gelindiği ile evliliğin değerlendirme ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Evliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?	Cevapsız	14 60,9%	9 39,1%	23 100,0%
	doğru bir seçim yaptığıma inanıyorum	14,0%	9,0%	11,5%
		71 44,4%	89 55,6%	160 100,0%
	doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum	71,0%	89,0%	80,0%
		10 90,9%	1 9,1%	11 100,0%
	Toplam	10,0%	1,0%	5,5%
100 50,0%		100 50,0%	200 100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2= 13,276 \text{ sd}= 4 \text{ p}= ,010$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelen kadınların % 71'i evliliği için doğru bir seçim yaptım derken % 10'u doğru bir seçim yaptığına inanmamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göçle gelen kadınların % 89'u evliliği hakkında doğru bir seçim yaptığına inanırken %1'i doğru bir seçim yaptığına inanmamaktadır. Gerek doğudan göç edenler gerekse batıdan göç edenler kategorisinde evliliği için doğru bir seçim yaptığıma inanıyorum kategorisinden doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum kategorisine doğru kayda değer bir düşüş görülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile evliliğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz sorusu arasında orta derecede bir ilişki vardır.($X^2= 13,276 \text{ sd}= 4 \text{ p}= ,010$)

Eşine göre kendisini daha becerikli bulanların % 34,8'i Denizli'ye doğudan göç ederken % 65,2'si batıdan göç etmiştir. Eşime göre kendimi daha zeki buluyorum diyenlerin %34,3'ü Denizli'ye doğudan göç ederken %65,7'si batıdan göç etmiştir. Eşine göre evin idaresini daha iyi sağladığımı düşünenlerin %60'ı doğudan göç ederken % 40'ı batıdan göç etmiştir. Her şeyin üstesinden kendim gelirim diyenlerin %70,6'sı doğudan göç ederken %29,4'ü

batıdan göç etmiştir. Eşine göre kendisini daha zeki ve daha becerikli görenler kategorileri Denizli'ye doğudan göç edenlerden batıdan göç edenlere doğru bir azalış görülürken, evin idaresini daha iyi sağlıyorum kategorisi ile her şeyin üstesinden kendim gelirim kategorisi Denizli'ye doğudan gelenlerden batıdan gelenlere doğru düzenli bir düşüş görülmektedir.

Tablo 62: Denizli'ye nereden geldiği ile eşine göre kendini nerede görüyorsunuz ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Eşinize göre kendinizi nerede görüyorsunuz?	Cevapsız	14 60,9% 14,0%	9 39,1% 9,0%	23 100,0% 11,5%
	daha becerikliyim	8 34,8% 8,0%	15 65,2% 15,0%	23 100,0% 11,5%
	daha zekiyim	23 34,3% 23,0%	44 65,7% 44,0%	67 100,0% 33,5%
	evin idaresini daha iyi sağlıyorum	39 60,0% 39,0%	26 40,0% 26,0%	65 100,0% 32,5%
	her şeyin üstesinden kendim gelirim	12 70,6% 12,0%	5 29,4% 5,0%	17 100,0% 8,5%
	Total	100 50,0% 100,0%	100 50,0% 100,0%	200 100,0% 100,0%

$$X^2= 17,082 \text{ sd}= 5 \text{ p}=.004$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin %8'i eşime göre daha becerikliyim derken, % 23'ü daha zekiyim, % 39'u evin idaresini daha iyi sağlıyorum % 12'si her şeyin üstesinden kendim gelirim demmiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %15'i eşime göre daha becerikliyim % 44'ü daha zekiyim, % 26'sı evin idaresini daha iyi sağlıyorum, % 5'i her şeyin üstesinden kendim gelirim demektedir. Türkiye'nin neresinden göç ettiniz sorusu ile eşinize göre kendinizi nerede görüyorsunuz ilişkisi arasında güçlü bir ilişki vardır. ($X^2= 17,082 \text{ sd}= 5 \text{ p}=.004$)

Çevreden Kızı olarak bilinenlerin % 64,7'si Denizli'ye doğudan göç edenlerden oluşurken % 35,3'ü batıdan gelenlerden oluşmaktadır. Çevreden Karısı olarak bilinenlerin % 37,1'i Denizli'ye doğudan göç ederken % 62,9'u batıdan göç etmiştir. Çevreden Annesi olarak bilinenlerin %66,7'si Denizli'ye doğudan göç ederken % 33,3'ü batıdan göç etmiştir. Kendi ismiyle bilinenlerin % 70,7'si Denizli'ye doğudan göç ederken % 29,3'ü batıdan göç etmiştir. Çevreden ...kızı,annesi, ve kendi ismimle bilinirim kategorilerinde büyük yoğunluk Denizli'ye doğudan göç eden kategorisinde bulunmaktayken çevredenkarısı olarak bilinirim kategorisinin yarısından fazlası Denizli'ye batıdan göç eden kadınlar kategorisinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 63: Denizli'ye nereden geldiği ile çevreden nasıl bilinilir ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Çevreden nasıl tanınırsınız?	...kızı	22	12	34
		64,7%	35,3%	100,0%
		22,0%	12,0%	17,0%
	...karısı	43	73	116
		37,1%	62,9%	100,0%
		43,0%	73,0%	58,0%
	...annesi	6	3	9
		66,7%	33,3%	100,0%
		6,0%	3,0%	4,5%
	kendi ismimle	29	12	41
		70,7%	29,3%	100,0%
		29,0%	12,0%	20,5%
Toplam	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$\chi^2 = 18,749 \text{ sd} = 3 \text{ p} = ,000$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelenlerin %22'si çevreden ...kızı olarak bilinirken ,% 43'ü ...karısı %6'sı annesi %29'u kendi ismiyle bilinmektedir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %12'si çevreden.... Kızı olarak bilinirken %73'ü ...karısı %3'ü annesi, %12'si de kendi ismiyle bilinmektedir. Doğudan göç edenler kategorisi ile batıdan göç edenler kategorisinde yoğunluk çevreden... karısı olarak bilinenler kategorisinde bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin neresinde Denizli'ye göçle

geldiniz sorusu ile çevreden nasıl tanınırsınız sorusu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 18,749$ $sd= 3$ $p=,000$)

Komşularına hemen hemen her zaman derdini anlatabilenlerin % 43,6'sı Denizli'ye doğudan göç ederken, % 56,4'ü batıdan göç etmiştir. Komşularına hemen hemen hiçbir zaman derdini anlatmayanların %63,6'sı Denizli'ye doğudan göç ederken % 36,4'ü batıdan göç etmiştir. Komşularına derdini hemen hemen her zaman anlatanların yarısından biraz fazlası Denizli'ye batıdan göç ederken, komşularına derdini hemen hemen hiç anlatamayanların yarısından fazlası Denizli'ye doğudan göç etmiştir.

Tablo 64: Denizli'ye nerden geldiği ile komşularının derdini dinleme ilişkisi

		Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Total
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Komşularınıza derdinizi anlatabiliyor musunuz?	hemen hemen her zaman	58 43,6%	75 56,4%	133 100,0%
	hemen hemen hiçbir zaman	58,0%	75,0%	66,5%
Total	hemen hemen hiçbir zaman	42 63,6%	24 36,4%	66 100,0%
		42,0%	24,0%	33,0%
		100 50,0%	100 50,0%	200 100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$X^2= 8,082$ $sd= 2$ $p= ,018$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye gelenlerin % 58'i hemen hemen her zaman komşularına derdini anlatırken, % 42'si hemen hemen hiçbir zaman derdini anlatmamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye gelenlerin %75'i hemen hemen her zaman komşularına derdini anlatırken % 24'ü hemen hemen hiçbir zaman anlatamamaktadır. Denizli'ye doğudan ve batıdan gelenlerin yarısından fazlası hemen hemen her zaman komşularına derdini anlatmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göçle geldiniz sorusu ile komşularınıza derdinizi anlatıyor musunuz sorusu arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 8,082$ $sd= 2$ $p= ,018$)

Kendisine erkekleri daha yakın bulanların % 18,8'i Denizli'ye doğudan göç ederken, % 81,2'si batıdan göç etmiştir. Kadınları kendime daha yakın buluyorum diyenlerin % 46,1'i doğudan göç ederken, % 53,9'u batıdan göç etmiştir. Kendime çocukları daha yakın buluyorum diyenlerin tamamı batıdan göç edenlerden oluşmaktadır. Büyükleri kendime daha yakın buluyorum diyenlerin tamamı ise doğudan göç edenlerden oluşmaktadır.

Tablo 65: Denizli'ye nerden geldiği ile kimi daha yakın bulduğu ilişkisi

		Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Kendinize kimi daha yakın buluyorsunuz?	erkekler	3	13	16
		18,8%	81,2%	100,0%
		3,0%	13,0%	8,0%
	kadınlar	70	82	152
		46,1%	53,9%	100,0%
		70,0%	82,0%	76,0%
	çocuklar	0	5	5
		,0%	100,0%	100,0%
		,0%	5,0%	2,5%
	büyükler	27	0	27
		100,0%	,0%	100,0%
		27,0%	,0%	13,5%
Toplam	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$\chi^2 = 39,197 \text{ sd} = 3 \text{ p} = ,000$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 3'ü erkekleri kendisine daha yakın bulurken, % 70'i kadınları, % 27'si ise büyükleri daha yakın bulmaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 13'ü erkekleri kendisine daha yakın bulurken, %82'si kadınları, % 5'i ise çocukları kendisine daha yakın bulmaktadır. Gerek doğudan göç eden kadınlar gerekse batıdan göç eden kadınlar kategorileri kendilerini kadınlara daha yakın bulmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile

kendinize kimi daha yakın bulursunuz sorusu arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır.(
X²= 39,197 sd= 3 p=,000)

Bir kadını en iyi kocası anlar diyenlerin % 54,8'i Denizli'ye doğudan göç ederken,% 45,2'si batıdan göç etmiştir. Bir kadını en iyi çocukları anlar diyenlerin % 17,4'ü Denizli'ye doğudan göç ederken, % 82,6'sı batıdan göç etmiştir. Bir kadını en iyi anne-babası anlar diyenlerin yarısı doğudan diğer yarısı da batıdan göç etmiştir. Bir kadını en iyi akrabaları anlar diyenlerin tamamı batıdan göç etmiştir. Ayrıca komşuları anlar diyenlerin % 83,3'ü doğudan, %16,7'si batıdan göç etmiştir. Bir kadını hiç kimse anlamaz diyenlerin tamamı doğudan göç etmiştir.

Tablo 66: Denizli'ye nereden geldiği ile bir kadını en iyi kim anlar ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Bir kadını en iyi kim anlar?	kocasını	34	28	62
		54,8%	45,2%	100,0%
		34,0%	28,0%	31,0%
	çocukları	4	19	23
		17,4%	82,6%	100,0%
		4,0%	19,0%	11,5%
	anne-babası	50	50	100
		50,0%	50,0%	100,0%
		50,0%	50,0%	50,0%
	akrabaları	0	2	2
		,0%	100,0%	100,0%
		,0%	2,0%	1,0%
komşuları	5	1	6	
	83,3%	16,7%	100,0%	
	5,0%	1,0%	3,0%	
hiç kimse	7	0	7	
	100,0%	,0%	100,0%	
	7,0%	,0%	3,5%	
Toplam	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2= 22,030 \text{ sd}= 5 \text{ p}= ,001$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 34'ü bir kadını en iyi kocası anlar derken, %4'ü çocukları, %50 'si anne-babası,%5'i komşuları,% 7'si hiç kimse anlamaz demiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %28'i bir kadını en iyi kocası anlar derken, %19'u çocukları, % 50'si anne-babası, %2'si akrabaları,% 1'i komşuları anlar demiştir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettin sorusu ile bir kadını en iyi kim anlar düşüncesi arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 22,030 \text{ sd}= 5 \text{ p}= ,001$)

Göçten sonra giyim şekli değişenlerin % 58,7'si Denizli'ye doğudan göç ederken, % 41,3'ü batıdan göç etmiştir. Memleketteki gibi giyiniyorum diyenlerin % 39,3'ü doğudan, % 60,7'si batıdan göç etmiştir. İstedğim gibi giyiniyorum diyenlerin % 72,2'si doğudan göç ederken, % 27,8'i batıdan göç etmiştir. Göçten sonra giyimim değişti diyenler ile , istediğim gibi giyiniyorum diyenlerin yarısından fazlası Denizli'ye doğudan göç ederken, memleketteki gibi giyiniyorum diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç etmiştir.

Tablo 67: Denizli'ye nereden geldiği ile giyim kuşam için ne söylediği ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Giyim/kuşamınız için ne söyleyebilirsiniz?	göçten sonra değişti	27	19	46
		58,7%	41,3%	100,0%
		27,0%	19,0%	23,0%
	memleketteki gibi giyiniyorum	46	71	117
		39,3%	60,7%	100,0%
		46,0%	71,0%	58,5%
istediğim gibi giyiniyorum	26	10	36	
	72,2%	27,8%	100,0%	
	26,0%	10,0%	18,0%	
Toplam	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$$X^2= 14,844 \text{ sd}= ,272 \text{ p}= ,002$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin %27'si göçten sonra giyimim değişti derken, %46'sı memleketteki gibi giyiniyorum, %26'sı istediğim gibi giyiniyorum demiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin %19'u göçten sonra giyimim

değiştirdi, %71'i memleketteki gibi giyiniyorum, %10'u da istediğim gibi giyiniyorum demiştir. Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin yarısına yakını göçten sonra giyimim değişti derken, batıdan göç edenlerin yarısından fazlası memleketteki gibi giyiniyorum cevabını vermiştir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile giyim/kuşamla ilgili düşünce arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 14,844$ $sd= ,272$ $p= ,002$)

Sadece aile ortamında adetlerini yaşatabilenlerin % 55,6'sı doğudan göç ederken, % 44,4'ü batıdan göç etmiştir. Hemşerileriyle birlikteyken adetlerini yaşatanların %97,9'u doğudan, % 2,1'i batıdan göç etmiştir. Her ortamda adetlerini yaşatabilenlerin %33,8'i doğudan,% 66,2'si batıdan göç etmiştir. Sadece aile ortamında ve hemşerilerinin yanında adetlerini yaşatanların büyük oranı doğudan göç edenler kategorisinde yoğunlaşırken, her ortamda adetlerini yaşatabilenlerin yarısından fazlası batıdan göç eden kategorisindedir.

Tablo 68: Denizli'ye nereden geldiği ile göçmenlerin hangi ortamlarda adetlerini yaşatabildiği ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Hangi ortamlarda adetlerinizi yaşatabiliyorsunuz?	sadece aile ortamında	5	4	9
		55,6%	44,4%	100,0%
		5,0%	4,0%	4,5%
	hemşerilerimle birlikteyken	46	1	47
		97,9%	2,1%	100,0%
		46,0%	1,0%	23,5%
her ortamda	48	94	142	
	33,8%	66,2%	100,0%	
	48,0%	94,0%	71,0%	
Toplam		100	100	200
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$X^2= 58,098$ $sd= 3$ $p=,000$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 5'i sadece aile ortamında, %46'sı hemşerileriyle birlikteyken, %48'i her ortamda adetlerini yaşatabilmektedir. Türkiye'nin

batısından Denizli'ye göç edenlerin % 4'ü aile ortamında, %1'i hemşerileriyle birlikteyken, %94'ü her ortamda adetlerini yaşatabilmektedir. Türkiye'nin doğusundan göç edenler kategorisinde aile ortamı kategorisinden her ortamda kategorisine doğru bir artış görülürken, batıdan göç edenler kategorisinde tamamına yakını her ortamda kategorisinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile hangi ortamlarda adetlerinizi yaşattırınız sorusu arasında çok güçlü bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 58,098$ $sd= 3$ $p=,000$)

Şehir merkezine eşimle giderim diyenlerin % 77,4'ü Denizli'ye doğudan göç ederken, % 22,6'sı batıdan göç etmiştir. Şehir merkezine çocuklarımla giderim diyenlerin % 59,5'i doğudan, %40,5'i batıdan göç etmiştir. Kadın arkadaşlarımla giderim diyenlerin % 47,5'i doğudan, % 52,5'i batıdan göç etmiştir. Şehir merkezine yalnız gidenlerin %34,3'ü doğudan,% 65,7'si batıdan göç etmiştir. Şehir merkezine eşiyile ve çocuklarıyla gidenlerin yarısından fazlasını doğudan göç edenler oluştururken, kadın arkadaşlarıyla ve yalnız gidenlerin yarısından fazlasını batıdan göç eden kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 69: Denizli'ye nereden geldiği ile şehir merkezine kimlerle gidildiği ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye nin batısından	
Şehir merkezine kimlerle gidersiniz?	eşimle	24	7	31
		77,4%	22,6%	100,0%
		24,0%	7,0%	15,5%
	çocuklarımla	22	15	37
		59,5%	40,5%	100,0%
		22,0%	15,0%	18,5%
	kadın arkadaşlarımla	29	32	61
		47,5%	52,5%	100,0%
		29,0%	32,0%	30,5%
	yalnız	23	44	67
		34,3%	65,7%	100,0%
		23,0%	44,0%	33,5%
Total	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$X^2= 18,710$ $sd= 5$ $p=,005$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göçle gelenlerin % 24'ü eşiyile, %22'si çocuklarıyla,% 29'u kadın arkadaşlarıyla, % 23'ü yalnız şehir merkezine gitmektedir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 7'si eşiyile,% 15'i çocuklarıyla, % 32'si kadın arkadaşlarıyla, %44'ü yalnız başına şehir merkezine gitmektedir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenler kategorisi eşimle şehir merkezine giderim kategorisinden yalnız kategorisine doğru düzenli bir artış görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile şehir merkezine kiminle gidersiniz düşüncesi arasında güçlü bir ilişki vardır. ($X^2= 18,710$ $sd= 5$ $p=,005$)

Aile içinde verilen kararlarda görüşüm alınır diyenlerin % 42,4'ü doğudan göç ederken, %57,6'sı batıdan göç etmiştir. Aile içinde verilen kararlarda görüşüm alınmaz diyenlerin %96,4'ü doğudan göç ederken, % 3,6'sı batıdan göç etmiştir. Aile için verilen kararlara katılanların yarısından fazlasını batıdan göç edenler oluştururken, aile içinde verilen kararlarda görüşü alınmayanların tamamına yakını doğudan göç edenler kategorisi oluşturmaktadır.

Tablo 70: Denizli'ye nereden geldiği ile aile içindeki kararlara katılma ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Aile içinde bir şeye karar verirken sizin de görüşünüz alınır mı?	evet	73	99	172
		42,4%	57,6%	100,0%
	hayır	73,0%	99,0%	86,0%
		27	1	28
	96,4%	3,6%	100,0%	
	27,0%	1,0%	14,0%	
Total		100	100	200
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$X^2= 28,073$ $sd= 1$ $p= ,000$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin %73'ü aile içinde verilen kararlarda görüşü alınırken, %27'sinin görüşü alınmamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 99'unun aile içinde verilen bir kararda görüşü alınırken % 1'inin alınmamaktadır. Doğudan göç edenler kategorisi ile batıdan göç edenler kategorisinde aile içinde alınan kararlarda görüşüm alınır diyenlerde bir yoğunluk görülmektedir. Türkiye'nin neresinden göç ettiniz sorusu ile aile için alınan bir karar da görüşünüz alınır mı düşüncesi arasında çok güçlü bir ilişki vardır.($X^2= 28,073$ $sd= 1$ $p= ,000$)

Halk eğitim merkezinde tamamladığı bir kurs olanların % 39,1'i Denizli'ye doğudan gelenler oluştururken, % 60,9'u batıdan göç etmiştir. Halk eğitim merkezinde kurs tamamlamayanların %51,4'ü doğudan göç ederken, % 48,6'sı batıdan göç etmiştir. Doğudan göçle gelenlerin yarısından fazlası halk eğitim merkezinde kur tamamlamayanlardan oluşurken, batıdan gelenler kategorisinde yoğunluğu halk eğitim merkezinde kurs tamamlayanlardan oluşturmaktadır.

Tablo 71: Denizli'ye nereden geldiği ile Halk eğitim kursuna katılma ilişkisi

	Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam
	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye' nin batısından	
Halk eğitim merkezinde tamamladığınız/ devam ettiğiniz bir kurs var mı?	evet	9	23
		39,1%	60,9%
	hayır	91	177
		51,4%	48,6%
		91,0%	88,5%
Toplam	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$X^2= 1,228$ $sd= 1$ $p= ,268$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenler kategorisinin % 9'u halk eğitim merkezinde kurs görmüşken, % 91'i görmemiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenler kategorisinin % 14'ü halk eğitim merkezinde kurs görürken, % 86'sı görmemiştir.

Doğudan göç edenler kategorisi ile batıdan göç edenler kategorisinin yarısından fazlası halk eğitim merkezinde kurs tamamlamamıştır. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile halk eğitim merkezinde herhangi bir kurs tamamladınız mı sorusu arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2= 1,228$ $sd= 1$ $p= ,268$)

Özel kurslardan herhangi bir kurs tamamlayanların % 26,3'ü doğudan göç ederken % 73,7'si batıdan göç etmiştir. Özel kurslardan herhangi bir kurs tamamlamayanların % 52,5'i doğudan göç ederken, % 47,5'i batıdan göç etmiştir.

Tablo 71: Denizli'ye nereden geldiği ile özel kurslara katılma ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Özel kurslardan tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı?	evet	5 26,3%	14 73,7%	19 100,0%
	hayır	5 5,0%	14 14,0%	19 9,5%
Toplam		95 52,5%	86 47,5%	181 100,0%
		95,0%	86,0%	90,5%
		100 50,0%	100 50,0%	200 100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$X^2=4,711$ $sd= 1$ $p= ,030$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenler kategorisinin %5'i özel kurslardan tamamladığı bir kurs varken, % 95'inin yoktur. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenler kategorisinin %14'ü özel kurslardan tamamladığı bir kurs varken , %86'sını yoktur. Doğudan göç edenler kategorisi ile batıdan göç edenler kategorisinde özel kurslardan tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı sorusunun evet kategorisinden hayır kategorisine doğru ciddi bir yükseliş görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç

ettiniz sorusu ile özel kurslardan tamamladığınız/devam ettiğiniz bir kurs var mı sorusu arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır. ($X^2=4,711$ $sd= 1$ $p= ,030$)

Çocuklarının üniversiteye gitmesini isteyenlerin % 48,7'si doğudan göç ederken, % 51,3'ü batıdan göç etmiştir. Çocuklarının üniversiteye gitmesini istemeyenlerin % 75'i doğudan göç ederken, % 25'i batıdan göç etmiştir. Çocuklarının üniversiteye gitmesini istiyorum diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç etmişken, istemeyenlerin yarısından fazlası doğudan göç etmiştir.

Tablo 72: Denizli'ye nereden geldiği ile göçmenlerin çocuklarını üniversiteye gönderme istenci ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Çocuklarınızın üniversiteye gitmesini ister misiniz?	evet	94	99	193
		48,7%	51,3%	100,0%
		94,0%	99,0%	96,5%
	hayır	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		3,0%	1,0%	2,0%
Total	100	100	200	
	50,0%	50,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

$X^2= 4,130$ $sd= 2$ $p= ,127$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 94'ü çocuklarının üniversiteye gitmesini isterken , %3'ü gitmesini istememektedir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 99'u çocuklarının üniversiteye gitmesini isteyenlerden oluşurken, %1'i gitmesini istememektedir. Türkiye'nin hem doğusundan gelenler hem de batısından gelenlerin tamamına yakını çocuklarının üniversiteye gitmesini istemektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile çocuklarının üniversiteye gitmesini isteme fikri arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır.($X^2= 4,130$ $sd= 2$ $p= ,127$)

Düzenlenen altın günlerine katılanların % 40,4'ü doğudan göç ederken, % 59,6'sı batıdan göç etmiştir. Düzenlenen altın günlerine katılmayanların % 53,4'ü doğudan, % 46,6'sı batıdan göç etmiştir. Düzenlenen altın günlerine katılanların yarısından biraz fazlası batıdan göç ederken, katılmayanların birazdan az fazlası doğudan göç etmiştir.

Tablo 73: Denizli'ye nereden geldiği ile düzenlenen altın günlerine katılma ilişkisi

		Denizli'ye nerden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Düzenlenen altın günlerine katılıyor musunuz?	evet	21	31	52
		40,4%	59,6%	100,0%
	hayır	21,0%	31,0%	26,0%
		78	68	146
	53,4%	46,6%	100,0%	
	78,0%	68,0%	73,0%	
Toplam		100	100	200
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

$X^2= 4,608$ $sd= 3$ $p=,203$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 21'i düzenlenen altın günlerine katılırken, %78'i katılmamaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 31'i düzenlenen altın günlerine katılırken, % 68'i katılmamaktadır. Gerek doğudan gelenler kategorisinden, gerekse batıdan gelenler kategorisinde düzenlenen altın günlerine katılmıyorum kategorisinde bir yoğunluk görülmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile düzenlenen altın günlerine katılma/ katılmama eğilimi arasında vasat bir ilişki bulunmaktadır.($X^2= 4,608$ $sd= 3$ $p=,203$)

Altın günlerinde günlük hayattan konuşanların % 52,4'ü Denizli'ye doğudan göç ederken, % 47,6'sı batıdan göç etmiştir. Altın günlerinde komşulardan konuşanların % 18,2'si doğudan göç ederken, %81,8'i batıdan göç etmiştir. Siyasetten konuşuyoruz diyenlerin tamamı Denizli'ye doğudan göç edenlerden oluşmaktadır. Aile sorunlarımızdan konuşuruz diyenlerin %42,9'u doğudan göç ederken, %57,1'i batıdan göç etmiştir. Altın günlerinde siyasetten konuşuruz diyenlerin tamamı doğudan göç edenler kategorisinde bulunurken, günlük hayattan, komşulardan, aile sorunlarından konuşuruz diyenlerin yarısından fazlası batıdan göç edenler kategorisinde bulunmaktadır.

Tablo 74: Denizli'ye nereden geldiği ile altın günlerin konuşulanlar ilişkisi

		Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Toplam
		Türkiye' nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Altın günlerinde neler konuşursunuz?	değerlendirme dışı	0	1	1
		,0%	100,0%	100,0%
	cevapsız	,0%	1,0%	,5%
		75	68	143
		52,4%	47,6%	100,0%
		75,0%	68,0%	71,5%
	günlük hayattan	12	14	26
		46,2%	53,8%	100,0%
		12,0%	14,0%	13,0%
	komşulardan	2	9	11
		18,2%	81,8%	100,0%
		2,0%	9,0%	5,5%

siyasetten	5	0	5
	100,0%	,0%	100,0%
aile sorunlarımızdan	6	8	14
	42,9%	57,1%	100,0%
Toplam	6,0%	8,0%	7,0%
	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$$\chi^2= 11,237 \text{ sd}= 5 \text{ p}=.047$$

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 12'si altın günlerinde günlük hayattan, % 2'si komşulardan, % 5'i siyasetten, % 6'sı ise aile sorunlarından konuşmaktadır. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göçle gelenlerin % 14'ü altın günlerinde günlük hayattan, % 9'u komşulardan, % 8'i aile sorunlarından konuşmaktadır. Doğudan Denizli'ye göç edenler kategorisinde herhangi bir düzenli azalış ya artış gözlenmezken, batıdan göç edenler kategorisinde günlük hayattan kategorisinden aile sorunlarından kategorisine doğru bir azalış gözlenmektedir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile altın günlerinde nelerden konuşursunuz fikri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Altın günlerinde arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor diyenlerin % 36,8'i doğudan göç ederken, % 63,2'si batıdan göç etmiştir. Altın günleri ev ekonomisine katkı sağlıyor diyenlerin % 42,9'u doğudan göç ederken, % 57,1'i batıdan göç etmiştir. Dertlerimin azaldığına inanıyorum diyenlerin tamamı batıdan göç edenlerden oluşmaktadır. Hiçbir faydasını görmedim diyenlerin % 33,3'ü doğudan göç ederken, % 66,7'si batıdan göç etmiştir. Altın günlerinde arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor, ev ekonomisine katkı yapıyorum, dertlerimin azaldığına inanıyorum ve hiçbir yararını görmedim kategorilerinin yarısından fazlası batıdan göç edenlerden oluşmaktadır.

Tablo 75: Denizli'ye nereden geldiği ile altın günlerinin faydası ilişkisi

	Denizli'ye nereden göç ettiniz?		Total
	Türkiye'nin doğusundan	Türkiye'nin batısından	
Altın günleri değerlendirme dışı	1	0	1
	100,0%	,0%	100,0%

	1,0%	,0%	,5%
Cevapsız	73	69	142
	51,4%	48,6%	100,0%
	73,0%	69,0%	71,0%
arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor	7	12	19
	36,8%	63,2%	100,0%
	7,0%	12,0%	9,5%
ev ekonomisine katkı yapıyorum	9	12	21
	42,9%	57,1%	100,0%
	9,0%	12,0%	10,5%
dertlerimin azaldığına inanıyorum	0	1	1
	,0%	100,0%	100,0%
	,0%	1,0%	,5%
hiçbir faydasını görmedim	3	6	9
	33,3%	66,7%	100,0%
	3,0%	6,0%	4,5%
Total	100	100	200
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

$\chi^2 = 11,857$ sd= 6 p= ,065

Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç edenlerin % 7'si arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor derken, % 9 'u ev ekonomisine katkı yapıyorum, % 3'ü hiçbir faydasını görmedim demiştir. Türkiye'nin batısından Denizli'ye göç edenlerin % 12'si arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor derken, % 12'si ev ekonomisine katkı yapıyorum,%1'i dertlerimin azaldığına inanıyorum, % 6'sı hiçbir faydasını görmedim demiştir. Türkiye'nin neresinden Denizli'ye göç ettiniz sorusu ile altın günlerinin ne faydasını gördünüz düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ($\chi^2 = 11,857$ sd= 6 p= ,065)

SONUÇ

Kürt kadını ve Türk kadını arasındaki farklar, temiz/pis, çağdaş/geri, iyi konuşan/ iyi konuşamayan, tembel/ çalışkan gibi ikili karşıtlıklar üzerinden kuruluyor. Gerek Kürt kadını gerek Türk kadını, bu setleri, birbirine karşı ötekilik aracı olarak kullanmaya çalışmaktadır. Kürt kadınları, kendilerini doğal, bozulmamış, saf ve ama güçlü kadın olarak kurma eğilimindedir. Nitekim Kürt kadını, ev içinde geleneksel rolleri kullanarak evini koruyabildiği için kendini yüceltmekte ve boşanan ya da aldatan “modern” Türk kadını evini koruyamadığı için güçsüz bulmaktadır.

Kürt kadınları arasındaki farklar ise yine beden üzerinden kurulmaktadır. Bazı Kürt kadınları “ötekiliği” aşmak için Türklerden daha iyi evlerine bağlı olduklarını belirtiyor. Bu eleştiriler, Türklerin aşırı süslü olmak, açık giymek ve aşırı makyaj gibi konularda daha çok artıyor görünüyor. Ancak bu eleştirileri yapan kadınlar, ailelerinden farklarını ve özgürlük taleplerini yine giyim-kuşam üzerinden ortaya koyuyor. Özellikle göçle beraber değişen giyim kuşamları üzerinden kadınlar genelde kocalarının isteği üzerine giyindiklerini ve giyim konusunda Türk kadınlarının daha iddialı olduğunu belirterek kendilerini ötekileştirmektedirler.

Türk kadınları ile Kürt kadınları arasındaki farkların kurulduğu diğer alan ise dildir. Kürt ve Türk kadınlar arasındaki farklar, dil üzerinden geri/ileri, cahil/okumuş kodları üzerinden kuruluyor. Kürt kadınları, iyi eğitim alamamalarının, iyi bir meslek sahibi olamamalarının ve Türk kadınları ile aralarındaki eşitsizliğin sebebi olarak kendi anadillerinde eğitim alamamalarını gösteriyor. Yapılan görüşmelerde gerek Kürt kadını olsun, gerekse Türk kadını kendilerinin yetersiz bir eğitimden geçtiklerini ve bu konuda çok büyük eksikliklerinin olduğunu dile getirmelerine rağmen Türk kadınları hakim dil olan Türkçe'yi daha iyi konuştukları için, kendilerini diğer Kürt kadınlarına nazaran daha eğitilmiş olduklarını iddia etmişlerdir. Oysa göçmen Kürt kadını yetişme şekline bağlı olarak Türkçe'yi iyi öğrenememişlerdir ve bunu cahilliğin ana kaynağı olarak görüp kendilerini biraz daha öteki hissedip daha eksik olduklarını dile getirmişlerdir. Çünkü bir tarafta bilim

dili, modernliğin dile getirilme aracı ve daha eğitilmiş olmanın tek yolunun Türkçe bilmek olduğunu savunan resmi bir ideoloji karşısında eksik bırakılmış, yazı dili olmayan, yeri geldi hor görülen bir Kürt dili bulunmaktadır. Bu algılar çerçevesinde modern, eğitilmiş olmanın hayatın farkında olmanın ana kaynaklarından biri olan muhakkak Türkçe bilmenin gerekli olduğu söylemleri ister istemez Kürt kadınının kendini daha eksik ve eğitimsiz görmesine neden olmaktadır. Bu algı içine kapanılmış bir ötekilik algısı olarak karşımıza çıkmakta ve özgüvenin sağlam olmasında Türk kadınlarının Kürt kadınlarına nazaran daha çok ön plana çıkmasına sebebiyet vermektedir.

Bunun yanı sıra yapılan görüşmelerde kadınlar ortak olan yönlerini okumamış olmak ve fakirlikle yüz yüze olmaları olarak dile getirmişlerdir. Bu ortaklık onlarda bir kader birliği sağlamaktadır. Göçün verdiği etkiyle gelen yoksulluk göçmen kadınların ortak söylemleri üzerine kurulmuştur. Ve Türkiye’de değişen sosyo-politik yapı eski görüşlerin yıkılmasına neden olmakla birlikte göçmen kadınların birbirleriyle konuşup tanıştıktan sonra kendileri hakkında artık var olan etraftan duydukları hep o kalıplaşmış sözlerin dışına çıkıp bu sefer kendilerine göre ötekini yorumlamakta ve aslında öteki olarak tanımladıkları kadınlarla aralarında birçok benzerlik olduğunu yaşayarak bilerek öğrenmişleridir bu da birçok ötekilik anlayışının silindiğini göstermektedir. Ötekiliğin aşıldığını ve öteki kadının aslında onlardan çok farklı olmadıklarını gördükleri yerde birbirleriyle daha çok diyalog etme yoluna girerek kalıplaşmış yargıların kafalarından silindiğini dile getirmişlerdir. Karşıdakini yaşayarak, konuşarak tanıdıktan sonra söylemlerin değiştiği ve söylemlerin daha anlaşılır, daha insancıl, daha birbiriyle bütünleşen iki insan tipi ortaya çıkarmaktadır. Bu da insanların farklılıklarıyla birlikte yaşayabilecekleri kanısını öncelikle birbirlerini tanımaktan geçtiğini ortaya çıkarmaktadır.

Anket çalışmasında ise elde edilen verilere göre; Doğudan Denizli’ye göç eden kadınların siyasi nedenlerden, ekonomik nedenlere doğru bir artış görülürken, batıdan göç edenler kategorisinin tamamı ekonomik nedenlerle göç ettiği görülmektedir. Türkiye’de zaman içinde yaşanan silahlı çatışmanın ve sürecin devamındaki can güvenliği probleminin varlığı Doğudan birçok insanın evini terk edip Batıya yerleşmesine neden olmuştur, bu da ister istemez Doğudan gelen göçmenlerin çoğunun siyasi nedenlerden dolayı göç

etmişlerdir. Göç kararını konusunda doğudan göç eden kadınların verdiği cevapların yarıya yakını kocam ve ailece olurken, batıdan göç eden kadınların büyük bir çoğunluğu kocam karar verdi cevabı olmaktadır. Göç edenlerin ailesel yapısında yaşadıkları kültürün etkisiyle göç kararlarının alınmasında farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin Doğu halkının genelde geniş aile yapısına sahip olması ailede göç kararında kayın pederin ve kocanın rolü büyükken, Batıda yaşayan halkın çekirdek aile yapısı kocanın göç kararında etkin olmasını sağlamıştır. Ama iki kadın tipinde de ailede bir erkeğin sözünün daha baskın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Göç etmeden önce ister doğudan göç eden kadın olsun ister batıdan göç kadın eden kadın olsun kadınların yarısından ev hanımı olduklarını belirtmişlerdir. Bu da kadınların görüşmelerde dile getirdiği eğitilmiş olmama ve meslek sahibi olamama eksikliklerini dile getirmekle birlikte iki kadın tipinde de erkeğin evin idaresini sağlamada daha etkin ve söz sahibi olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çalışan kadınların yaptığı işten memnuniyet düzeyinde ise Türkiye'nin doğusundan Denizli'ye göç eden kadınların genelinin evet dediği, batıdan göç eden kadınların kategorisinden hayır cevabında bir artış görülmektedir. Çünkü doğulu kadın yeni geldiği yerin toplumsal yaşamına uyum sağlamakta batılı kadınlardan çok zorluk çeker bunun en büyük nedeni yine kendini öteki olarak tanımlamasıdır. Denizli' de yaşamak nasıl bir duygudur hissiyatında gerek doğudan göç eden kadınlar ile batıdan göç eden kadınların yarısından fazlası Denizli'de yaşamak iyi bir duygudur fikrinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca Denizli'de yaşamak kötü bir duygudur fikrinde ise hem doğudan göçle gelen kadınlar olsun hem de batıdan gelen kadınlar aynı oranda fikir birliği yapmışlardır.

Son zamanlarda birçok göç şehrinin başında Denizli'nin yoğunlukla tercih edilmesi gelmektedir. Çünkü göçle gelen kişi daha iyi bir hayat standartına sahip olmak için yola çıkmıştır; bu da gösteriyor ki Denizli bu isteklere cevap veren bir şehir konumundadır. Memleketiniz Denizliler tarafından nasıl karşılandığı konusunda Doğudan göç eden kadınları çoğunluğu memleketim Denizlililer tarafından hor karşılanıyor ve kimliğimi saklıyorum derken, batıdan göç eden kadınlar memleketim Denizlililer tarafından hoş karşılanıyor ve herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmıyorum görüşünde bulunmuşlardır. Burada ötekileştirilen doğulu kadınlar kendilerini diğer kadından ve diğer

yerli insanlardan farklı bir kategoriye koymakta, benim ırkım başka olduğu için hor karşılanıyorum düşüncesine kapılmaktadır ve bu düşünce ister istemez doğulu kadın ile batılı kadın arasında bir çizgi çekmektedir. Oysa batıdan gelen kadın böyle bir muameleye maruz kalmadığından dolayı kendini şehirle daha çok özdeşleşmiş ve öteki hissetmediği bir toplumsal ortam içinde daha çok güvende hissetmektedir. Kürtçeyi ya da şivesini her yerde konuşma serbestliği yaşayan batılı göçmen kadın, doğulu göçmen kadına nazaran yine daha avantajlı konumda bulunmaktadır. Çünkü Doğudan göçle gelen kadınların yarısından fazlası her yerde Kürtçe konuşurum derken yarısına yakını da her yerde dilimi konuşamıyorum cevabı vermiştir. Aynı şekilde şiveniz çevreden nasıl karşılanıyor sorusuna ise Doğudan göçle gelen kadınlar şivem çevre tarafından alay ediliyor cevabından garip karşılanıyor cevabına doğru ciddi bir yükselme gösterirken batıdan gelen kadınların tamamına yakını şivem çevre tarafından sevimli bulunuyor cevabında bulunmuştur. Bunun en önemli nedeni Türkçe'nin nasıl bir şivesi olursa olsun aynı dilin konuşulması karşıdakini rahatsız etmemektedir. Ama Kürtçe tamamen farklı bir dil olduğu için kişi kendisini ister istemez yabancı hissetmekte ve herkesin Türkçe konuştuğu bir ortamda rahatlıkla Kürtçe konuşulmaması kanısına varmaktadır.

Bunun yanı sıra bir ortama girdiklerinde gerek doğudan göç eden kadın olsun gerekse batıdan göç eden kadınlar olsun iki kategori de hemen hemen her zaman kendim gibi davranırım cevabını vermeleri iki kadın kategorisinin benlik açısından kendilerini yeterli bulmaları ile ilgilidir. Kendisini Türkçe ifade edebilme düzeyi Türkiye'nin doğusundan göç eden kadınlarda düşük bir düzeyde bulunmaktadır. Ama batıdan göç eden kadının böyle bir sorunu yoktur ve bu doğudan göç eden kadının yine kendisini öteki olarak anlamlandırmasına sebebiyet vermektedir.

Bir toplumun kimlik algıları, o toplumun bireylerinin arasında bir bağ oluşturur. Bu bağ toplumun bireylerini bir arada tutar. Benlik duygusunun yerine bizlik duygusu oluşur. Dışarıdan gelen ve gelecek olan tehdiye karşı grubu bir arada tutarak hayatta kalma mücadelesinde önemli bir faktör olur. Toplum yaşanan ortak zorluklar sırasında, toplumsal kimlik bireysel kimliğin önüne geçer. Bu ortak zorluklar genelde Kürt kadınlarını birbirine yaklaştırmıştır ama belli bir süreden sonra içinde yaşadığı ortamın zorluğu ve maddi olumsuzluklar kişinin çevresiyle bağ kurmasına neden oluyor bu bağla birlikte kişi artık o

bizlik duygusunun içine Türk olan kadını da eklemeye başlıyor. Çünkü yaşanan ortak deneyimler ve sıkıntılar kişinin etnik ayrımını sona erdirip karşıdaki ile bağ kurmasına ve ona yakınlaşmasına neden olmaktadır. Bu yakınlaşma ile belli bir süreden sonra sadece belli kodlarla tanıdığı Türk kadınına daha yakından tanıma ve anlama fırsatı bulmakta ve daha güçlü bir bizlik duygusu oluşturmaktadır.

Son olarak araştırmada belirtilen hipotezler bağlamında irdelemeler yapıldığında şunlar söylenebilir. İlk hipotezimiz; Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla kendini gerçekleştirme potansiyeline daha çok sahip olduğu kanısındadır. Bu hipotez çerçevesinde bir takım sorular sorulmuştur. Bu hipotezi sınamak için evliliğinizi nasıl değerlendiriyor sunuz? sorusunda; Batıdan göç eden kadınların sadece %1'lik bir kısmı “doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum” derken, Doğudan göç eden kadınların % 10'u “doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum” demiştir. Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinize inanıyor musunuz sorusunda hem Doğulu kadınlar oranında hem de Batılı kadınlar oranında yüksek bir oran “ hayır” cevabını vermiştir ama burada dikkat çeken yine Doğudan gelen kadınların “hayır” oranlarının Batıdan gelen kadınların oranlarından fazla olmasıdır. Çalışmama nedenlerini ise Doğulu kadınlar genelde “eşim izin vermiyor” ve “çocuklarıma bakmak zorundayım cevabında yoğunlaşırken; Batılı kadınlar “kendime uygun bir iş bulamadım” cevabında yoğunlaşmıştır. Bu bulgular bize, Batılı kadının kendini gerçekleştirme potansiyelinin Doğulu kadından daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Diğer bir hipotezimiz; Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla özgüvenlerini geliştirme potansiyeline daha fazla sahip olduğu şeklinde olmuştur.. Bu hipotezin doğrulanabilmesi için sorulan sorularımıza göz atmak gerekirse şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Göç kararını her iki kadın tipinde de kocaları baskın bir kararla alındığını ama çok küçük bir oranla Batıdan gelen kadınların göç kararını ailece aldığı ortaya çıkmaktadır. Aile içinde alınan kararlara ise Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara nazaran çok daha etkin bir biçimde katıldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra şehir merkezine Doğulu kadınlar yalnız gitmeyi genelde tercih etmezken Batıdan

gelen kadın genelde yalnız gitmeyi yani yanında herhangi bir destekçi bulundurmaya gerek duymadan gidebilmektedir. Kadın olmanın kötü bir duygu olduğunu belirtenlerin de genelde Doğulu kadın olduğu sorulara verilen cevaplarda ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Doğulu kadının büyük bir oranı kendisini Türkçe iyi ifade edemediği için bütün ortamlarda kendisi gibi davranmama gibi bir sorunla karşılaşmaktadır. Bu sonuçlar hipotezin doğrulandığını göstermektedir.

Bir diğer hipotezimiz "Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla hem cinsleriyle daha çok birlikte hareket ederler" şeklindedir. Burada altın günlerine katılan Batılı kadınlar genelde "arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor" ve "ev ekonomisine katkı sağlamak için katılıyorum" cevabını verirken; Doğulu kadınlar geneli "ev ekonomisine katkı sağladığı için katılıyorum" cevabını vermiştir. Bunun yanı sıra iki kadın tipinde de altın günlerine katılımın çok fazla olmadığı görülmüştür. Burada hipotezler yazılırken ekonomik avantajlar ya da dezavantajlar hesaba katılmadığı için bir eksiklikle karşılaşılmıştır. Ve her iki kadın tipin de kendine en çok kadın arkadaşlarını yakın hissetmektedir. Bu bulgular çerçevesinde bu hipotezimiz tam olarak doğrulanmamıştır.

Bir başka hipotezimiz " Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla eğitim/ niteliklerini geliştirmeye daha çok önem verirler". Her iki kadın tipinin büyük bir oranı çocuklarının üniversiteye gitmesini ve bunun gerekli olduğunu düşünürken çok düşük bir oranı hayır gerekli değil cevabını vermesine rağmen bu cevabı veren kadınlar karşılaştırıldığında Doğulu kadınların bu konuda daha çok hem fikir olduğu görülmektedir. Özel kurslardan ve Halk Eğitim kurslarından herhangi birini bitiren ya da devam edenlerin yine büyük yoğunluğunu Batılı kadınlar oluşturmaktadır. Bu da hipotezin doğrulandığını ortaya çıkarmaktadır.

Son hipotezimiz "Batıdan göç eden kadınlar, Doğudan göç eden kadınlara oranla kendi kültürlerini daha çok yaşatabilmektedir" şeklindedir. Adetlerini Batılı kadınlar her ortamda sürdürebilirken Doğulu kadınların büyük bir oranı sadece aile ortamında ya da sadece hemşerileri ile yaşayabilmektedir. Bunun yanı sıra; giyim kuşamları konusunda Doğulu kadınlar göçten sonra değişti derken; Batılı kadın tamamına yakını memleketteki

gibi giyiniyorum demiştir. En son memleketimiz Denizliler tarafından hor görülüyor cevabını verenlerin tamamını Doğulu kadınlar oluşturmaktadır. Bu da şunu göstermektedir ki Doğu kültürü Batı kültüründen farklılık gösterdiği için Doğulu kadın sadece belli yerlerde adetlerini, kültürünü yaşayabilmektedir, böylece hipotezimiz doğrulanmaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, Denizlilerin göçmenlere bakış açıları bir tarafa göçmenin kendini anlamlandırması bizim çalışma konumuzu oluşturmuştur. Bu süreç içerisinde 1990 ve sonrasında Denizli çok büyük bir göçe maruz kalmıştır. Denizli'ye bu yoğun göç sonucunda gelen farklı kültürden göçmenlerin nasıl bir sosyo-kültürel bir ortam içinde bulduklarını ve bu sosyo-kültürel yapıdan nasıl etkilendikleri hep merak konusu olmuştur. Bu süreç içinde yer alan Kürt kadını ve Türk kadını hem yabancısı olan bir şehre hem de yabancısı olan diğer kadına karşı kendini anlamlandırmaya başlamıştır. Bir yandan göçün getirdiği sosyo- ekonomik dezavantajlıkla başa çıkmaya çalışırken bir yandan da bir sosyalizasyon sürecine katılmıştır. Bir çok kadın bu sosyalizasyon süreci içinde kendini eksik görmekte ve kendi özgüvenini yitirmektedir. Özellikle Doğulu kadının bu hissiyat içinde olduğu aşikardır.

Bu noktada yapılması gerekenler nedir? Öncelikle, hem devletin ve hem de Sivil Toplum Örgütlerinin kadın çalışmalarını arttırmalarını ve kadınların kendilerini daha iyi hissedebildikleri, geliştirebilecekleri çalışmalar yapması gerekmektedir. Ancak Türkiye de bu noktada yapılan çalışmalar oldukça yetersizdir. Çünkü yapılan çalışmalar, genelde kadının şiddetten uzak tutulması ve şiddete maruz kalmamasına yoğunlaşmasına rağmen bu konuda da iyi çözümler getirilmiş değildir.

Ayrıca kadınların genelinin kendini eksik ettiği eğitim konusunun iyi bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Özellikle Doğulu kadınların kendini eksik gördüğü ve bu konuda kendisine cahil dediği dil sorununun çözülmesi gerekmektedir. Ama değişen sosyo-politik süreç Doğulu kadınların kendilerine bu konuda daha çok güvendiklerini dile getirmişlerdir. Bu sürecin devam ettirilmesi lazım. İki kadın tipinin de sosyalizasyon sürecinde birbirlerini daha iyi tanımaları gerekmektedir. Çünkü iki kadın tipi de birbirini tanıdıkça önyargıların ortadan kalktığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abadan-Unat, N., (2002). Bitmeyen Göç, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Acker, J., (September 1992); “From Sex Roles to Gendered Institutions”, *Contemporary Sociology*, Vol. 21, No: 5.
- Arat, N., (1995). *Türkiye’de Kadın Olgusu*, Say dağıtım ltd. Şti.,Ankara.
- Akan, Y. ve Arslan İ., (2008). *Göç Ekonomisi*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara.
- Aslanoğlu, R. A.,(1998). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Asa Kitapevi, Bursa.
- Anderson, B., (2009). *Hayali Cemaatler – Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, MetisYayınları. İstanbul.
- Akerman, M.T., (2012). *Ötekileşmeler*, Siyah Beyaz yayınları, İstanbul.
- Altınay, A., (2009). *Vatan Millet Kadınlar*, İletişim yayıncılık, İstanbul.
- Balcıoğlu, İ., (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açından Göç*, Elit kültür yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z., (2009). *Sosyolojik Düşünmek*, (çev: Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z., (1999) “Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar, (çev. Ü. Öktem), Sarmal Yayınevi. İstanbul.
- Baydar O., (1999). *75 Yılda Köylerden Şehirlere*. Tarih Vakfı. İstanbul.
- Berktaş Hacımirzaoğlu, A., *75 Yılda Kadın ve Erkekler İçinde, İstanbul*:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, s. 29- 51.
- Bilgin, N., (2007), *Kimlik İnşası*. Aşina Kitaplar, İzmir
- Boratav, K., (1991). *1980’li Yıllarda Türkiye’de Sosyal Sınıflar ve Bölüşüm*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, K., (1990). *Türkiye İktisat Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Benetton, P., (1990). *Toplumsal Sınıflar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, N., (2000). *Denizi Kurutmak: Düünden Bu Güne Zorunlu Göç ve İskan Politikası*, İnsan hakları dizisi, İstanbul.
- Bostancı, M. N., (1999). *Bir Kolektif Kimlik Olarak Milliyetçilik*. Doğan Kitap, İstanbul.
- Bora, T. ve Can, K., (2004) *.Devlet ve Kuzgun – 1990’lardan 2000’lere MHP*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bilton, Bonnet, Jones...,(2008). *Sosyoloji*. Siyasal yayınevi. Ankara.
- Bilton, Tony, Bonnet, Kevin, Jones, Philip, Sheard, Ken, Stanworth, Michelle ve WebSter, Andrew. ,(1987). *Introductory Sociology, Second Edition*. The Macmillan Pres, London.

- Berkday, F., (1998). *Cumhuriyet'in 75 Yılda Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak*. (der) Ayşe Berkday Hacimirzaoğlu, *75 Yılda Kadın ve Erkekler* içinde, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, s. 1- 11.
- Berkday, F., (2006). *Tarihin Cinsiyet*. Metris yayıncılık İstanbul.
- Castells, M., (1997). *Kent, Sınıf, İktidar*. (çev. A. Erendil), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Chambers, I., (2011). *Göç, kültür, kimlik*. Ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Cherry, A. L.,(2005). *Examining Global Social Welfare Issues*. Thomson Brooks/Cole, Belmont.
- Choussudovsky, M., (1999). *Yoksulluğun Küreselleşmesi*. (çev: Neşenur Domaniç), Çivi Yazısı Yayınları. İstanbul
- Connolly, W. E., (1991). *Kimlik ve Farklık*. Ayrıntı yayınları. İstanbul.
- Daly, M., (1978). *Gyn/ Ecology: The Metaethics of Radical Feminism*. Londra.
- Demir, S., (1998). *Kamusal Alanın Belirlenmesinde Ben ile Öteki'nin Yeri*, Doğu- Batı, Sayı: 5, (Kasım-Aralık-Ocak), s. 209- 212.
- Dikmen, A. A. (ed)., (2001). *Kentleşme Göç ve Yoksulluk*. Türk sosyal bilimler derneği.
- Dikmen, A. A., (2002). *Kentleşme, göç ve yoksulluk*. İmaj yayınları. İstanbul.
- Donovan, J., (2001). *Feminist teori*. iletişim yayınları. İstanbul.
- Donovan, J., (2005). *Feminist Teoriler*. Çev. Aksu Bora-Meltem Ağduk Gevrek-Fevziye Sayılan. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Durakbaşa, A., (1998). *Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve Münevver Erkekler*. (der).
- Duby, G., (1981). *Şövalye, Kadın ve Rahip*. Ayrıntı yayınları. İstanbul.
- Ersoy, M., (2002). vd. *Kentte göç ve yoksulluk: Diyarbakır örneği*. ODTÜ. Ankara.
- Ender, S., (2002). *Kentsel Gerilim*. Um: ag vakfı yayınları. Ankara.
- Enloe, C., (1995). *Feminizm, Milliyetçilik ve Militarizm*. (der.)A.G. Altınay. *Vatan, Millet, Kadınlar* içinde, İstanbul. İletişim yayınları. s. 189- 213. İstanbul.
- Ertürk, Y., (1995). *Doğu Anadolu'da Modernleşme ve Kırsal Kadın*. (der.) Şirin Tekeli. *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınla* içinde, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Eriksen, T.H., (2004). *Etnisite ve Milliyetçilik*. Avesta yayıncılık. İstanbul.
- Federic, S., (2011). *Caliban ve Cadı Kadınlar, Kadınlar, Beden ve İlksel Birikim*. Otonom yayıncılık. İstanbul.
- Güler, A., (1999). *Son Kriz: 1990'lar Türkiye'sinde Toplumsal Dinamikler*. Glenek yayınları. İstanbul.

- Habermas, J., (2005). *Öteki olmak, ötekiyle yaşamak*. Yapı kredi yayınları. İstanbul.
- Hall, S., (1998). *Kültürel Kimlik ve Diaspora*, Kimlik: Topluluk/Kimlik/Farklılık içinde, Der: J. Rutherford, Çev:İ. Sağlamer. Sarmal Yayınları. İstanbul.
- Hall, S., (2005).*İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü, Medya İktidar ideoloji*. (Der: Mehmet Küçük). Bilim ve Sanat Yayınları, s. 73-121. Ankara.
- Harding, S., (1996). *Feminist Yöntem Diye Bir Şey Var mı?: Farklı Feminizmler Açısından Kadın Araştırmalarında Yöntem*. Sel Yayıncılık. İstanbul.
- Poloma, M. M., (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. Gündoğan yayıncılık. Ankara.
- Phillips, A., (2012). *Demokrasinin Cinsiyeti*. Metis yayıncılık. İstanbul.
- Payne, M., (1997). *Modern Social Work Theory, Second Edition, Lyceum Books, Chicago*.
- İlgin, L., (2003). *Söylem ve İdeoloji*. Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarlan. SuYayınları, İstanbul.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M., (2005). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyliği Örneği*. İletişim Yayınları. İstanbul.
- İlkaracan, P. ve İlkaracan, İ., (1998). *1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç, Bilanço 98: 75 Yılda Köyden Şehirlere* içinde, İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul. ss. 305- 322.
- Kaygalak, S., (2009). *Kentin Mültecileri*. Dipnot Yayınları. Ankara.
- Kayhan, F., (1999). *Feminizm*. İZM'ler Dizisi, BDS Yayınları. İstanbul.
- Kağıtçıoğlu, Ç., (1985). *İnsan ve Kültür*. Beta yayınları. İstanbul.
- Keser, İ., (2011). *Göç ve Zor*, Ütopya yayınları. Ankara.
- Kıray, M., (1999) , *Modernleşmenin Temel Süreçleri*, Bilanço 1923-1998, 2. Cilt, Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Kocaman, T., (2008). *Türkiye'de iç göçler ve göç edenlerin nitelikleri (1965-2000)*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Keser, İ., (2011). *Göç ve zor: Diyarbakır örneğinde göç ve zorunlu göç*. Ütopya yayınları Ankara.
- Le Bon, Gustave., (2009). *Kitleler Psikolojisi*, Alter yayıncılık, Ankara.
- Marshall, G., (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev.: Osman Akınay/Derya Kömürcü). Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.
- Mojab, S., (2005). *Devletsiz Olanın Yalnızlığı: Feminist Bilginin Sınırında Kürt Kadınları*, Avesta Basın Yayın. İstanbul.
- Michel, A., (1993). *Feminizm*. İletişim yayınları. İstanbul.
- Olgun, C.K., (2003). *Feminist Teoriler*. Sosyologos, Sayı 2, Sayfa 4-6. Konya.

- Özsoylu, F. A., (1996). *Kayıt Dışı Ekonomi*. Bağlam Yayınları. Ankara.
- Roger, A., (2008). *Milliyetçilik Kuramları*. Çev. Aziz Ufuk Kılıç. Versus yayınları, İstanbul
- Ramazanoğlu, C., (1998). *Feminizm ve Ezilmenin Çelişkileri*.(çev.) Mefkure Bayatlı, Pencere Yayınları. İstanbul.
- Slattey, M., (2007). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Sentez yayınları. İstanbul.
- Saraçoğlu, C., (2011). *Şehir, Orta sınıf ve Kürtler*. iletişim yayınları. İstanbul.
- Sevim, A., (2003). *Feminist Hukuk Kuralları ve Feminist Düşünce Teorileri*. Beta yayınları, İstanbul.
- Sullivan, T. J., (2003). *Introduction to Social Problems, Sixth Edition, Pearson Education, Boston*.
- Savcı, İ., (1999). "Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 54, Say: 1.
- Tourane, A., (2005). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek miyiz?*, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ., (2008). *Göç ve Ötesi*. Tarih Vakfı. İstanbul.
- Tekeli, İ. Erder, L., (1978). *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara.
- Y. Sey., (1998). *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Tarih Vakfı. İstanbul.
- Yalçın, C., (2004). *Göç sosyolojisi*. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Yeğen, M., (2011). *Devlet söyleminde Kürt Sorunu*. İletişim yayıncılık. İstanbul.
- Yeğen, M., (2009). *Müstakbel Türk'ten Sözde Vatandaşa*. İletişim yayıncılık. İstanbul.
- Yüksel, M., (2003). *Feminist Hukuk Kuramı ve Feminist Düşünce Teorileri*. Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Yuval-Davis, N., (2003). *Cinsiyet ve Millet*. İletişim Yayınları. İstanbul

EKLER

EK-1 ANKET SORULARI

1.) Kaç yaşındasınız?

a) 17 ve daha az b) 18- 25 c) 26- 30 d) 31- 40 e) 41- 60 f) 61 ve üzeri

2.) Eğitim düzeyiniz nedir?

a) sadece okur yazar b) ilk okul mezunu c) orta okul mezunu d) lise mezunu e) üniversite mezunu

3.) Medeni durumunuz?

a) Evli b) Bekar

4.) Kaç yıldır evlisiniz?

a) 5 ve daha az b) 6- 15 c) 16- 25 d) 25 ve üstü

5.) Nikah sekliniz nedir?

a) resmi nikah b) dini nikah c) hem dini nikahı ham resmi nikah

6.) Eşinizle akrabalık durumunuz nedir?

a) Yakın akrabam b) Uzak akrabam c) akrabam değil

7.) Kaç çocuğunuz var?

a) çocuğum yok b) 1-3 c) 4-8 d) 9- 12

8) Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

a) evet b) hayır

9.) Kaç yıldır çalışıyorsunuz?

a) 1-5 b) 6-10 c) 11-15 d) 15 ve yukarısı

10.) Eşinizin mesleği nedir?

a) işçi b) memur c) işsiz d) amele d) kendi iş yeri var e) avukat f) mühendis g) müteahhit

11.) Sosyal güvenceniz için ne söyleyebilirsiniz?

a) sigorta/ bağkur b) yeşil kart c) emekli sandığı d) diğer

12.) Denizli ye kaç yılında geldiniz?

.....

13.) Denizli ye nerden göç ettiniz?

a) Türkiye'nin doğusundan b) Türkiye'nin batısından

14.) Denizli' ye neden göç ettiniz?

a) Siyasi nedenlerle b) Ekonomik nedenlerle c) Kan davası nedeniyle

d) Diğer.....

15.) Günü geldiğinde memleketinize geri dönmeyi düşünür müsünüz?

a) her zaman düşünüyorum b) hiçbir zaman düşünmüyorum

16.) Göç kararını aile de kim aldı

a) kocam b) ben c) ailece d) kayın pederim ve kocam d) ben ve kocam

17.) Göç etmeden önce hangi işleri yapıyordunuz?

a) işçi b) ev hanım c) çiftçilik-hayvancılık c) memur d) esnaf f) diğer....

18.) Yaptığınız işten memnun musunuz?

a) evet b) hayır

19.) Kaç yıldır aynı işi yapıyor sunuz?

a) 5 ve daha az b) 6-10 c) 11-15 d) 16 ve üzeri

20.) Çalışmama nedeniniz nedir?

a) eşim izin vermiyor b) çocuklarıma bakmak zorundayım c) kendime uygun iş bulamadım d) ev işleri yetiyor e) diğer....

21.)Denizli de yaşamak nasıl bir duygu?

a) çok iyi b) iyi c) kötü d) çok kötü

22.) memleketiniz Denizliler tarafından nasıl karşılanıyor?

a) hor görülüyor b) kimliğimi saklıyorum c) hoş karşılanıyor c) herhangi bir olumsuzluk yaratmıyor

23.) Kürtçeyi/Şivenizi nerelerde konuşuyorsunuz?

a) hiçbir yerde b) ailemin yanında c) hemşerilerimin yanında d) her yerde

24.) Bir ortama girdiğinde kendin gibi davranabiliyor musun?

a) hemen hemen her zaman b) hemen hemen hiçbir zaman

25.) Şiveniz çevrenizde nasıl karşılanıyor?

a) Alay ediyorlar b) sevimli buluyorlar c) garip karşılıyorlar

26.) Kendinizi Türkçe ifade edebiliyor musunuz?

a) hemen hemen hiç bir zaman b) hemen hemen her zaman

27.) Kendi için ne söyleyebilirsin?

a) Güzelim b) Zekiyim c) Becerikliyim/ Çalışkanım d) her işin üstesinden gelirim
e) hiçbir işi yapamıyorum

28.) Kadın olmak nasıl bir duygu?

a) hemen hemen her zaman gurur duyuyorum b) hemen hemen hiçbir zaman gurur duymuyorum

29.) Hedeflerinizi gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

a) hemen hemen gerçekleştirdim b) hemen hemen hiç gerçekleştiremedim

30.) Evliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

a) Doğru bir seçim yaptığıma inanıyorum b) Doğru bir seçim yaptığıma inanmıyorum

31.) Eşine göre kendini nerede görüyorsun?

a) daha becerikliyim b) daha zekiyim c) evin idaresini daha iyi sağlıyorum d) her şeyin üstesinden kendim geliyorum

32.) Çevren tarafından nasıl tanınırsın?

a) Kızı b) Karısı c) Annesi d) kendi isimle e) aile soyadımızla
f) memleketimle

g) mesleğimle h) diğer.

33.) Komşularınıza derdini anlatabiliyor musunuz?

a) hemen hemen her zaman b) hemen hemen hiç bir zaman

34.) Kendinize kimi daha yakın buluyorsunuz?

a) erkekler b) kadınlar c) çocuklar d) büyükler

35.) Bir kadını en iyi kim anlar?

a) kocası b) çocukları c) anne-babası d) akrabaları e) komşuları f) hiç kimse

36.) Giyim/kuşamınız için ne söyleyebilirsiniz?

a) Göçten sonra değişti b) memleketteki gibi giyiniyorum c) istediğim gibi giyiniyorum

37.) Hangi ortamlarda adetlerinizi yaşatabiliyor sunuz?

a) sadece aile ortamında b) hemşerilerimle birlikteyken c) her ortamda

38.) Şehir merkezine kimlerle gidersiniz?

a) eşimle b) çocuklarımla c) kadın arkadaşlarımla d) yalnız e) diğer

39.) Aile içinde bir şeye karar verilirken sizin de görüşünüz alınır mı?

a) evet b) hayır

40.) Halk eğitim merkezleriyle tamamladığınız/ devam ettiğiniz bir kurs var mı?

a) evet b) hayır

41.) Özel kurslardan tamamladığınız/ devam ettiğiniz bir kurs var mı?

a) evet b) hayır

42.) Çocuklarınızın üniversiteye gitmesini ister misiniz?

a) evet b) hayır

43.) Düzenlenen altın günlerine katılıyor musunuz?

a) evet b) hayır

44.) Altın günlerinde neler konuşuyorsunuz?

a) günlük hayattan b) komşulardan c) siyasetten d) aile sorunlarımızdan

45.) Altın günlerinin şimdiye kadar ne faydasını gördünüz?

a) arkadaşlarımla vakit geçirmek bana iyi geliyor b) ev ekonomisine katkı yapıyorum d) dertlerimin azaldığına inanıyorum

e) hiçbir faydasını görmedim

EK-2 GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Göç sizin için ne ifade ediyor?/ Bir kadın gözünden göçün ifadesi ne?
- 2) Bir göçmen kadın olarak en büyük problemin nedir?
- 3) Göçün sizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 4) Diğer göçmen kadınlardan farkının ne olduğunu düşünüyorsun?
- 5) Kürt/ Türk kimliği sana ne gibi dezavantajlar yarattı?

EK-3**ÖZGEÇMİŞ**

1986 yılında Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde doğdu. İlkokulunu Yüksekova 50. Yıl İlk Okunda okuduktan sonra, orta öğretimi ve liseyi Yüksekova Anadolu Lisesinde okudu. 2006 yılında Pamukkale Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünü kazandı ve 2010 yılında mezun oldu. Aynı yıl Pamukkale Üniversitesi Sosyoloji bölümünden yüksek lisans okumaya hak kazandı. 2012 yılında Yüksek Lisans programından mezun oldu.

